

قادر عه بدو لا

کورده له رۆژه سه خته کاندای

منتدی اقرأ الثقافی
www.iqra.ahlamontada.com

رۆلی کورانی بارزانی له داگیرکردنه وهی
رۆژه له لاتێ کورستان

وهرگیرانی

دلا وهر کهریم

قادر عەبدوللا

**كورد له رۆژه سەختەكاندا
رۆژی كورانی بارزانی له داگیرکردنەوهی
رۆژهه‌لاتی كوردستان**

وەرگیترانی
دلاوەر کەریم

- کورد له رۆژه سهختهکاندا
- رۆلی کوپانی بارزانی له داگیرکردنهوهی
- رۆژههلاتی کوردستان
- نوسینی: قادر عهبدوڵا
- وههگێپانی : دلاوهه کهریم
- تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

کورتەیه ک

کوردستانم نەدەناسی، چووم تا بیناسم کاریک که پتوێست
بوو بیکەم، ئەوەبوو یەکسەر بچمە نێو خەلکە که وە.
جا ئەوێ که نووسیومە بەرھەمی ئەو سەردانەمە بۆ نێو
خەلکی کوردستان، ھەر ئەوەندە.

قادر عەبدوللا

پیشکشه

ئەم نووسینەم ئەگەر بایەختی هەبێت، ئەوا پیشکشە
دەکەم بە:

هاوڕێ کوردە هێژاکانم

ئەو هاوڕێ باشانە ی که هەر لەم پۆژانەدا چەند کەسیان بە
تۆمەتی (دژی شوێش) گوللەباران کراون.

پیشکشە دەکەم بە:

هاوڕێانی هێژای وەک:

کاک فوئاد (بە بێریاری دادگای فاشیستی گوللەباران کرا).

پیشکشە دەکەم بە:

کاک ناجی (لەگەڵ قارەمانانی دیکە ی کورد بۆ خەباتی
پارتیزانی خۆیان گەیاندە چیاکان).

پیشکشە دەکەم بە:

کاک محەممەد (لە شەق).

پیشکشە دەکەم بە:

کاک مستەفا (لە گوندی ئەتەمیشی نزیک سابلاخ).

لەگەڵ ئەو پەڕی ریزی قادر عەبدوللا

ئابو ١٩٧٩

پیشہ کی جابی دووہم

رہنگہ لہ سہرہ تادا خوینہری ئەم کتیبہ، لہو باوہ پدا بیت کہ
نوسہریکی ئیرانی، لہ سہرہ تای ہرہ سہیتانی رژیمی پادشایہ تی
و دروست بوونی جمہوری ئیسلامی، بہ پٹیواری دہچیتہ
خورہ لاتتی کوردستان و چہند یاداشتیکتی ہاکہ زایی تۆمار
دہکات و ناوی دہنیت کتیب. ئەم تپروانینہ ہتا ئەو کاتہ کہ میک
دروستہ کہ ئیمہی کورد خۆمان میژووی خۆمان ئەرشیف کہین
و خاوەنی زاگیرہیہ کی میژووی فیل ئاسا بین، بہ لام کاتیک ئەو
کارہمان نہ کردووہ، دہبیت ہموو ئەو نوسین و ئەرشیفانہی کہ
بوونہ تہ میژوو بۆ ئیمہ و بیگانہکان تۆماریان کردووہ، بہ ہہند
وہربگرین و بتوانین بہ ہزیانہوہ دیوہ شاراوہکانی میژووی
خۆمان و رووداوہکان ہلہسہنگینین. رہنگہ سیاحت نامہی
ئەولیای چەلەبی باشتین نمونہ بیت بۆ ئەم وتہیہ.

گرفتتی ہەرہ سہرہ کی ئیمہی کورد، بیرچوونہوہیہ. ئەگەر
بہخیرایی رۆبچینہ ناو لاپہرہکانی میژوو، زۆر بہخیرایی ہست
بہو دہردہ کوشندہیہ دہکہین، ہەر بہ ہۆکاری ئەم دہردہ
کوشندہیہ شہ رووداوہکانی سہد سالی لہمہوہری ئیمہی کورد
بریتیہ لہ دووبارہبوونہوہی بہردہوام. واتہ ہەر چارہکہ
سہدہیہک جاریک شتیک دہکہین و بہہلہیہ کی کوشندہ لہ ناوی
دہبہین، دواتر دواي چارہکہ سہدہیہ کی دیکہ دپینہوہ ہمان
ہلہ دہکہینہوہ دووچاری ہمان دہرہنجام دہبینہوہ، کہچی
بہبن ئەوہی بوہستین و پرسیار بکہین بزائین علہ تہکہ چہ،
(سیزیف) ئاسا ہمان کار دہکہینہوہ و دووچاری ہمان

کارهسات دهبین و ئوباله کهشی دهخهینه ئهوستوی ئهم و ئهه.
لهه کتیهده ئهم راستیه زۆر به جوانی و ئاشکرا
دهردهکهویت. نوسهری کتیهکهش قادر عهبدولا وهک ئهوهی
بیهویت پههجه بخاته سهه ههمان دهردی کوشنده و
ئازارهکانمان بکولینتهوه بق ئهوهی شوین و مهوای ئازارهکه
بخاتهوه نیو زهینی تاکی کورد، لهه کتیهیدا ئاماژه بق ههمان
راستی دهکات و دهیسهلمینت..

قیاده مۆقهته که لهوای ئاشبهتالهوه، لهو دیو سنورهکانی
باشوری کوردستانهوه دروستکرا، ماسکیک بوو بق ئهه
قوناغهی پارتی، سههرلهنوئ بنیات نانهوهی ئهه شۆرشی
چهواشهیه بوو، که ئهرکی خوی له ئاشبهتالدا بق ساواک و میتی
تورکی و مۆساد و سی ئای ئهه جیهجیکردبوو. ئهرکی تازهی
پارتی دهبوو له بهرگ و ماسک و دروشم و رهنگیکی تازهی
ئههوتو بیت که بتوانیت لهگهل ژینگهه تازهی سیاسی ناوچهکهدا
بگونجیریت. روخانی رژیم شای ئیران، کورد و کوردستانی
زیندوو کردهوه، بق ئهمهش دهولهتانی ناوچهکه دهبوو
داردهستیکی بههیزو چهواشهکاریان ههبت تا بتوان دیسانهوه
ئاشبهتالی پیکهتهوه و لهناوی بهرن. لهبهه ئهم ههکارهیه که
دهبینین یهکسهه لهوای دروست بوونی جمهوری ئیسلامی ئهم
تاقمه بههیزکرانهوهو خرانهوه نیو گوهرهپانی سیاسی ناوچهکهو
وهک داشه هارهه دامه خرانهوه نیو کهمهه سیاسی و له دژی
گهلی کورد له هههچوار پارچهی کوردستان خرانهوه گهر.

گرمهه خهبات و شۆرش ئههه رۆژی له رۆژهلاتی
کوردستان بوو، بۆیه قیاده مۆقهته وهک مۆتهکه بههردرایه گیانی
شۆرشی کوردهکانی ئیران. ئهم ئهرکهش بق قیاده زۆر ئاسان
بوو، چونکه ئههوان پیتشت ئهم کارههیان زۆر به جوانی بق
ساواکی ئیران ئهههجام دابوو.

سهره‌تای خیانه‌تی پارتی و مه‌لا مسته‌فا له کوردانی ئێران، ده‌گه‌رێته‌وه بۆ شه‌سته‌کانی سه‌ده‌ی رابووردوو، له‌ نێوان سالانی ۱۹۶۳-۱۹۶۸ زۆرترین سه‌رکرده‌و کادی‌رانی دیموکرات به‌ ده‌ستی شه‌خسی بارزانی گیران و کوژران و ته‌سلیم به‌ ساواک کرانه‌وه. ئیستاش میژوو مه‌فره‌زه‌کانی سه‌عید مه‌سیفی و عه‌بدول وه‌هاب ئه‌تروشی، محمه‌د هه‌رسین (سالی ۱۹۷۹ به‌ده‌ستی پارتی خۆی کوژرا) له‌بیر ناکات که‌ ئه‌ندازیاری دلسۆزی ساواک بوون بۆ کوشتنی سه‌رکرده‌کانی دیموکرات. مه‌لا مسته‌فا ته‌نها به‌ گرتن و کوشتن و ته‌سلیم کردنه‌وه‌ی ئه‌ندامان و سه‌رکرده‌کانی دیموکرات، خزمه‌ته‌کانی خۆی پیشکesh نه‌ده‌کرد به‌ ساواک، به‌لکو له‌توپه‌تکردنی حزبه‌که‌ و کپینی هه‌ندیک له‌ ئه‌ندامه‌کانی بۆ ساواک به‌شیکێ دیکه‌ی کاره‌کانی مه‌لا مسته‌فا بوو، هه‌روه‌ک چۆن دواتر له‌گه‌ل کورده‌کانی تورکیا کردی و دواتریش کوپو کوپه‌زاکانی له‌گه‌ل حزبه‌کانی باشوری کوردستان و سوریاش کردیان.

ئه‌وئ روژی عه‌بدول ره‌حمانی قاسملو سه‌رکرده‌یه‌کی گه‌نج و هه‌لسوپاوی دیموکرات بوو، که‌ له‌ ژێر کاریگه‌ری بیرێ چه‌پ و ماویزمدا بوو. ئه‌مه‌ش بێگومان ته‌نها بۆ ئێرانی شاهنشاهی هه‌په‌شه‌ نه‌بوو، به‌لکو به‌ تورکیا و ئیسرائیل و ئه‌مه‌ریکاش هه‌زم نه‌ده‌کرا. بۆ ئه‌م ئه‌رکه‌ مه‌لا مسته‌فا راسپێردرا که‌ ئه‌و ره‌وته له‌ناو به‌ریت. مه‌لا به‌ گوێره‌ی ئه‌و نه‌خشه‌ وپیلانه‌ی که‌ فه‌رمانی پێکرا‌بوو، کاری کرد. بالیکێ سیاسی له‌ناو ئه‌و حزبه‌ به‌ رابه‌رایه‌تی ئه‌حمه‌د توفیق قوت کرده‌وه.

بارزانی له‌ سالی ۱۹۶۳ له‌ کۆنگره‌ی حزبی دیموکرات له‌ سوننی له‌ ناوچه‌ی پشده‌ر رینگای به‌ هیچ لایه‌نگرێکی قاسملو نه‌دا بچێته‌ ناو کۆنگره‌ و خۆیان بردیان به‌پێوه. هه‌ر له‌و کۆنگره‌یه‌ش قاسملو وه‌کو خیانه‌تکار له‌قه‌له‌م درا. ئیتر حزبی

دیموکرات له و کاته وه که و ته دهستی بارزانی و ساواکیش به
 ئاره زووی خوی توانی زهبر له ئەندامانی حزب بدات و
 سه کرده ی وهک سلیمان موعینی (راسته و خۆ به فرمانی مهلا
 مسته فا کوژراو تهرمه که ی درایه وه به ساواکی ئێران) و مهلا
 ئاواره بکوژیت. بۆیه له سالی ۱۹۶۶ باله که ی قاسملو له دۆلی
 ئالانی کۆمیتیه کیان دروست کرد به ناوی (کۆمیتیه ی ئینقلابی
 حزبی دیموکرات) که پتکهاتبوو له خهوت کهس (حه مه د ئه مینی
 سیراجی، سمایی شهریفزاد، سالار حه یده ری، مهلا ئه حمه دی
 شه لماشی مهلا ئاواره- سه عید کۆیستانی، سه نزاری مامه دی،
 مهلا عه بدولای عه بدولاهی) دروستکردنی ئه و کۆمیتیه یه
 مهلا مسته فاو ساواکی توپه کرد، بۆیه پتکه وه که و ته راودوونانی
 ئەندامه کانی. دوا ی ئه وه ی که چه ند که سیک له و کۆمیتیه یه به
 دهستی پاراستن و ساواک ده گیرین و ده کوژرین، ئینجا ساواک
 داوای ئه حمه د توفیقیش دهکات، به لام بارزانی ئه و ره وانیه ی
 کانی ماسی دهکات و دووری دهخاته وه دواتر به ی ئه وه ی
 کهس بزانیته ئه م پیاوه چی لتهات شوین بز ده بیته و ههتا
 ئه مپوش نه تهرمی دیاره و نه خه به ری هه یه.

قیاده مۆخته له دیوی ئه و دیو له دوا ی ئاشبه تال بوونه
 جاشی کۆماری ئیسلامی و ئه و سا له لایه ن خه لک و له لایه ن
 حزبه کوردستانیه کانی ئێران وه به پاسدار قیاده ناویان ده برا.
 ته نها له شه ری ناوچه ی مهربوان چه ندین شوین بۆ سوپای
 پاسداران ده گرنه وه و ۱۵ پێشمه رگه ی دیموکراتیش که به دیل
 گیرابوون ره می ده کهن. له شه ری سی مانگه دا که سوپای ئێران
 هێرشی کرده سه ر رۆژه لاتی کوردستان به شیکێ گرنکی
 شه ره کان پاسدار قیاده واته قیاده ی مۆخته و کورانی بارزانی
 ده یانکرد، ههتا ئه مپوشی له سه ریته ۶۰۰ که سی قیاده مۆخته
 واته جاش پاسدار که ئەندامی پارتی بوون، موچه ی شه هیدانه له

سوپای پاسداران وهردهگرن. سالی ۱۹۸۱ بۆ ئووهی پاساوی جاشایهتی خویان بۆ کۆماری ئیسلامی و سوپای پاسداران بۆ ئهلقه له گۆیکانی خویان بیئنهوه، شانۆگه رییهکیان به ناوی دزینی تهرمه که ی مه لا مسته فا ساز کرد. به هۆی ئووهی که گویا حزبی دیموکرات ئهم کاره ی کردووه، پاسدار قیاده و سوپای پاسداران هیرشیان کرده سهر ناوچه ئازادکراوهکان و له ئاکامدا ناوچهکانی شنۆ و مه رگه وه ر له دهستی دیموکرات دهردینن و دهیده نه وه به سوپای پاسداران.

له کۆنگره ی هه شتی حزبی دیموکرات مه سعود بارزانی له دژی قاسملو پشتگیری هه سه ن ره ستگارو حسین مه دهنی و جهلیل گادانی و ژماره یه کی دیکه ی سهرکردهکان دهکات. دواتریش ئهمانه حزبه که دهکهن به دوو که رته وه و له قاسملو جیا ده بنه وه. بیگومان دواتر ده رکهوت که ئهم کاره له بنه رها نه خشه ی ئیتلاعاتی ئیرانی بووه که پارتی ئه ندازیاری داڕشتن و جێبه جێکردنی بووه و حسین مه دهنی له به رامبهردا پاره یه کی زۆری وهرگرتووه. هه تا ئه مپۆشی له سهر بیث قیاده مۆقه ته ی دوینی و پارتی دیموکراتی ئه مپۆ، به رده وامن له سهر شوپشی چه واشه و به هه رچوارلادا خزمه تی ئیتلاعات و میتی تورکی و مۆساد و سی ئای ئه ی دهکهن. نمونه ی ئه وهش زۆرن به لام دروستکردنی ئه نه که سه له دژی کوردهکانی سوریا باشتیرین و تازه ترین نمونه ی ئه و کارانه ن.

ئهمه یه میژووی قیاده مۆقه ته و کورانی بارزانی، به لام وهک له سهره تادا باسمان کرد، ئیمه ی کورد خۆینده وایمان له میژوودا نیه، زاکیره مان کزو لاوازه، ده نا چۆن دوا ی ئه و هه موو جینایهت و کۆمکۆیه له دژی گه لی کورد، کوردانی ئیران متمانه به بنه ماله ی بارزانی دهکهن؟ ئه و رۆژه ی که له باشور ریفرانده م کرا، له رۆژه لاتی کوردستان زۆر دلپاکانه خۆپشاندا ن کرا و

خه لکه که هاواریان دهکرد (پیرۆزه پیرۆزه سهر به خویی پیرۆزه).
ئهم دیمه نه هینده کاره ساتیار دههاته بهرچاو، که به پاستی
مرۆف بهزهیی به کوردی خوش باوه پو دامودا دههاته وه که
باوه به کورانی بارزانی بکات دهوله تیان بۆ دروست دهکات.

ئهم کتێبه چهردهیهک له تاوانهکانی قیادهی مۆقتهو کورانی
بارزانی له دژی کوردی رۆژهلات دهخاته پوو. نوسهری ئهم
کتێبه نههاتوه تهنا سهرد (گێڕانهوه) بکات، به لکو بههوی
سهلیقهی ئهدهبی و وێژهیی خۆی توانیویهتی جگه له
تۆمارکردنی یاداشت و روداوهکان، ئیستاتیکیهکی قهشهنگ و
ناسکی ئهدهبی پیشکesh بکات که مرۆف له چهندین جێگادا به
ناشکرا ههستی پێدهکات.

ئهم کتێبه له ئابی ۱۹۷۹ نوسراوه. نوسهری کتێبهکه وهک
رۆژنامه نوس یاخود روناکییریکی ئێرانی رۆژگار ههختهکانی
ئهو سهردهمه تۆمار دهکات و ناوی دهئیت (کورد چی دهوێت)،
بهلام ئیمه پیمان باش بوو ئهو ناوێشانه بگۆڕین بۆ ئهوهی
خوێنهر له ناوێشانهکه وه کتێبهکه بناسیت. نزیکهی چل سال
بهسهر نویسنیدا دهرباز دهوێت، بهلام ههشتا زۆر بهنرخ و
ناوازهیه بۆ ئیمه کورد، چونکه قیاده مۆقته ئیستاش لهناو
همان چوارچێوهی کارهکانی خۆیداوه بههر چوار لای
کوردستاندا به گۆڕههێ نهخشهی دوژمنهکانی گهلی کورد
بهناوی کوردایهتی و دهولهتی کوردی کار بۆ لهناو بردنی کورد
و کیانی کوردی دهکات. هیوادارین بهم کاره توانیبیتمان
چهردهیهک له میژووی رهشی قیاده مۆقته وهبیریستینهوه!

دلاوهر کهریم

چوون بو مەریوان

سەیرم کرد باشتەین رینگا بو ناسینی کوردستان ئەوێه،
بچم و لە نزیکەوێ ئەوێ ببینم، بۆیە جانتاکەمم هەلگرت و وەرپێ
کەوتم. سەرەتا نەمەزانی لە کوێو دەست پێ بکەم، بۆیە
کەوتمە دوای پرووداوەکان، پەنگ بیت ئەمە رینگەیهکی دروست
نەبیت بو ناسینی کوردستان، بەلام لەمە زیاتر کاریکی دیکەم لە
دەست نەدەهات.

دوینی شەپ و تیکهەلچوون لە مەریوان پرووداوە، رادیق
دەلی: مەریوانییەکان سێزده پاسداریان کوشتوون، دەلی:
پاسدارەکانی ئێمە شەربەتی شەهادهتیاں نوشی، دەلی:
بیلاموجیم دەچنە بەهەشت و لە رۆخ حەوزی کەوسەر لیویان
تەپ دەکەن، کەوابوو منیش دەچمە مەریوان، ئاخەر لەوێ هەر
چونیک بیت هەوال و باسیک هەیه.

هەر ئەمڕۆکە گەیشتمە سنە، زۆر دەستپاچە و شەلەزاوم،
هەر چاوه‌روانی شتیکی نااسایی دەکەم، کاتیک ئەوێ نابینم
بۆدەچمە نیو خەیلان:

کە دەگەیتە سنە و دەشچیتە چاخانه‌یه‌ک، هەر لەگەڵ ئەوێ
قامەت و سەرووسیمای ژن و پیاوانی کورد دەبینی، بە خۆت
دەلی ئەم گەلی کورده ئوتۆنۆمی، ئازادی یان هەر شتیکی
دیکی بیه‌وێت بەدەستی دینیت.

ههلبهت ئاشكرايه، ئهم قسه يه م زياته پوهييه، چونكه به چوونه چاخانه يه ك و بينيني كه سانتيك به جلويه رگي كورد ييه وه ناكړي يه كسهر بلتي و بگه يته ئو دهره نجامه ي كه به لي ئه مانه هه رچييه كيان بوويت به دهستي دينن، كاتيک زياتر ده چيته پيشه وه و ورده ورده - له گه ل ميژووي خهباتي گه لي كوردا ئاشنا ده بيت، تيبيني ده كه يت، چهند شاش بوويت و پاشان په ي به هه له ي خوت ده به يت.

كاتزمير سي دوانيوه پويه، راديۆ هه واله كان په خش دهكات، خه لكه كه دهسته دهسته له دهوري راديۆكه كۆبوونه ته وه:

له مەريوان رهوش ئاوارامه:

چيدي راناوهستم، خۆم دهگه يه نمه گه راجه كه و به ئوتوبوسيك كه ئاماده يه و تا دهگريت خه لكي سوار كردوه و گه رماش هه ناسهت دهگريت به رهو مەريوان دهكهومه پي.

له سهر نه خشه دا مه وداي نيوان مەريوان و سنه شتيكي ئه وتو نيه، واده زاني لاني زۆر سهعات و نيويك پيگه يه، به لام كه سواري ئوتوبوس دهبيت و دهكهويه پي، به نيو توۆ و خولدا دنيايه ك پيچ و گوه و هه وراز و نشيو ته ي دهكه يت، سهير دهكه يت وا پيچ كاتزميره به پيگاوه يت، كه چي هيشتا نه گه يشتوويت. نزيك مەريوانين كه ئوتوبوسه كه له كار دهكه وي و ته كان ناخوات. سه رنشينه كان له نيو ئو گه رمايه دا له ئوتومييله كه داده به زن و به ناچاري له و به ره تاوه تخيّل دهبن، سه روگويلاكي هه موومان توۆاوييه. پيكاييك دهگاته ئه وي و له گه ل يه ك دوانتيكيان سواري پيكابه كه دهبين و به رهو شار دهپوين، شوفيره كه كورده، به كوردي ده دوين، من لنيان تيناگه م، به لام پيده چيت شه ر و تيكه هه لچوونه كه ته واو بوويت. له پريكدا شوفيره كه تيبيني ئه وه دهكات كه بيانيم و له قسه كانيان

ناگه، به فارسییه کی شپور دهلئ:
 "تیده گه ی؟ شهری نیتوان جووتیار و خومه ینبیه.
 کومیتیه کان^۱ له گهل ئاغاگان ده یانه ویت بمانکوژن."
 پاشان دهنگی خوی زیاتر هه لدینئ: "ئیمه خومه ینیمان ناویت،
 ئوتوننومیمان ده ویت."

پیکا به که به خیرایی له شار نزیک ده بیته وه. که ده گه یته شار
 و خولیک لیده دهیت، هه رزوو تیده گه یته، هه والگه لیک هه ن. لاوان
 به و تفه نگانهی به شانیا نه وه یه، به و سوونگی و نارنجوک و
 پهخت و فیشه کانه ی به خویانه کردوون، دین و ده چن و
 دیده وانی ده کرن، به لام جگه له و گه نجه چه کدارانه که بۆ
 که سیتیکی بیانی نا ئاسایی ده که ونه بهرچاو، ئیدی هه موو شتیک
 ئاسایی و ئارامه. ژنان به جلوه بهرگی کوردیه وه له نیتو شاردا
 به دی ده کرن. ژماره یه کی که م ئوتومبیلی تاییهت له شه قامه کاند
 دیارن، زیاتر پیکایی باره لگر بهرچاو ده که ون که له دیهاته کان
 خه لکی سوار ده که ن و ده یانگه یه ننه شار.

له بهرده م دوکانیکی بچوکدا کومه لیک مندا ل پریشان
 به ستوه و هه ر یه که و کارتونیکی به ده ست وه یه،
 پیره میردیکیش له پشت ده زگایه کی کاره بایی دانیشتوه و
 په شمه ک دروست ده کات. مندا له کان له بهر بیکاری خه ریکی
 په شمه ک فروشتن. یه کیک له مندا له په شمه ک فروشه کان خه ریکی
 خویندنه وه ی بلاو کراوه ی روودا وه کانی مه ریوانه بۆ کابرای
 خاوه ن دوکان. مندا له کان هه ر دانه یه که په شمه ک به ریالیک
 ده کرن و جووتی به پینچ ریالیش ده یفرۆشنه وه، به لام بهر

---

^۱-(کومیتیه کانی شپورشی ئیسلامی) یه که مین ریکخواویک بوون که دوا ی
 شپورشی ئیران دامه زان و دواتر دژی نه یاره کانی خومه ینی، تاوانی
 زوریان نه نجام دا به تاییهت دژی خه لکی کوردستان.

لهوئی هه مووی بفرۆشن به شتیکیان تیکده چن یان له بهر تیشکی
که رمی خۆردا ده توێته وه.

پیره میترده کان له پای دیواره کاندایه ستاون. ئه کهر که سێکی
بیانی بهیته ئه وێ، هه زوو له شاردا ده ناسریت و ده که وێته
ژیر چاودیری، بۆیه چهند که سێکی چه کدار ده ورم ده گرن:
"پۆژنامه نووسیت؟"

هه موویان که نجن، په نگه خوێندکاری ئاماده یی بن، زۆر
دوستانه په فتار ده کهن.

"نا، پۆژنامه نووس نیم، که پریده، بق خۆم ده نووسم."
"باشه، بابچه نه باره گا، هه موو که نه چه پۆشنشیره کانی ئێمه
له وێن، یارمه تیت ده دهن."

باره گا ئیدی له کوێیه، نازانم، به لام دواتر تیکده گه م باره گا
هه مان ئه نجوومه نی ناوچه یی خه لکی شاری مه ریوانه، هه مان
ئو ئه نجوومه نه ی که خه لکی شار وه ک چاری خۆیان خۆشیان
ده ویت، به لام ده ولت رازی نییه. باره گا ناوه ندی چالاکی و
فه رمانده یی شاری مه ریوانه. به ره و باره گای فه رمانده یی
ده که وینه پێ. له بهر ده رگا و په نجه راندا ژنان و مندالان
دانیشتون و وه ک بلی هه موویان چاوه رپیی که سێک بکه ن تا
سه باره ت به په وشێ مه ریوان راستیه کانی پیتلین و ئه ویش ئه و
راستیانه بق که سانی دی بگوازیته وه.
"کاکه رادیو درو ده کات."

"ده زانم"

"کاکه ئێمه هه موومان پێکه وه ین، ئێمه ته نیا ده لیتن خۆمان
ده مانه ویت شاری خۆمان به پێوه به رین، پاسداری لایده مه نیرن،
گویمان ناده نی، ده یانه ویت هه لومه رجیک دروستبکه ن که شه ر
هه له بگه رسیته، ده یانه ویت بیانووێک بدۆزنه وه و به سه ر شاردا
بدهن و له توپه تمان بکه ن و چه کمان لی به سه ن."

به لئی ده زانم.

ده گهینه باره گاکه، باره گا شوینیکه وهک بینای خویندنگه یهک بیت، یان پهنگه پیشان هولی پاهینان بوو بیت. حه وشه ی باره گاکه پره له پیاوانی چه کدار، هه موویان چوست و نامادهن. نه و پیشمه رگه گه نجه ی پیتوینیم ده کات، پیمده لئی:

ته مانه نه و پیشمه رگانه که له سه رتاسه ری کوردستانه وه هاتوون. زور به یان کوپه جووتیارن، پیشمه رگه ی یه کیتیبه جووتیاریه کان، خویندکاران و خاوهن بپوانه مه شیان له گه له، له کوردستان له هر چیگایهک شه پ و ده رگیری پووبدات، له یه کیتیبه جووتیاریه کان، له کهسانی سه ر به پیکخراوی زه حمه تکیشانی شو پشگپری کوردستان- کومه له ی زه حمه تکیشان- له لایه نگرانی پیکخراوی (چهریکه فیداییه کان)^۱ وه پیشمه رگه ده نیردرین و شان به شانی خه لکه که پووبه پووی دوژمن ده بنه وه.

ورده ورده خهریکه هه ندیک شتم بق پوون ده بیته وه، به لام سه ر له و پیکخراوانه ی ناویان ده با ده رناکه م، گرنگ نییه دواتر هر بق خوی تیاینده گه م. پیتوانه که ده مباته نووسینگه ی نه نجوومه ن. به پیشمه رگه یه کی بالابه رزم ده ناسیتیت، که بالای به چهک و فیشه کدان و نارنجوک داپوشراوه.^۲

۱- پیکخراوی (چریکه ی فدائی خلق ئیران- پارتیزانه گیانفیداکانی گه لی ئیران، به لام نیمه هر به چریکه فیداییه کانی گه لی ئیران ناویان ده میتین.

۲- هم پیشمه رگه کورده. کاک فوئاده، که دواتر به فرمانی دادگای فاشیستی گولله باران کرا. په راویزی نووسه ر.

(نازانم ته گه ر مه به سستی نووسه ر کاک فوئادی مسته فا سولتانی بیت له شه پیکی نابهرابه رانه له گه ل سوپا و پاسداره کانی کوماری ئیسلامی له نیوان بانه و مریوان شه هید کرا، جکه له کاک فوئاد چوار برای دیکه شی به ناوه کانی (حوسین، نه مین، ماجد و نه مجده) هر له لایه ن پژی می مروفکوزی کوماری ئیسلامیه وه شه هید کراون).

لهو همو ریزگرتن و خوښه ویستیه ی ئو خه لکه خه باتگتړه
 که له ئاستمدا دهینوینن به سهر خوښدا ده شکیمه وه، چونکه
 ده بینم، من بایی ئو همو سوز و میهره بانییه ی ئوان نایم،
 به تاییه ت که نازانم ده بین چی له و گه نجان به پرسم، یان ده بین له
 کوټوه ده ست پښ بکه م. پیاوه بالا به رزه که دهستم ده کوشی و
 به خیره اتنم ده کات، ئینجا بیده نگییه ک وهک مونه که ده که وینته
 نیوانمان. ده بوا قسه یه ک بکه م و ئو بیده نگییه بشکینم، قسه یه ک
 بکه م، یان شتیک پرسم و روونکردنه وه یه ک بده م، یان بلیم له و
 هلو مارج و بگره و به رده یه بچی هاتومه ته ئیره، بویه
 بیده نگی هیچ سوو دیک ی نییه و ده پرسم: "کاکه، به راستی پیم
 بلن لیره چ باسه، چی ده گوزهری، ده کړی پیم بلنی؟" به هر حال
 ئو بوم روون ده کاته وه، هه ندی له قسه کانی لای خوم
 دهنو سمه وه، به لام ئو هم همو دهمی له بیر به بچی
 هاتومه ته ئیره، هاتوم شتیک هه لکړیم، هاتوم سه رده ری
 له وه ی له ده ورو به رمدا ده گوزهری ده ریکه م، واته ئو وه ی ئو
 پیاوه یان هر که سینکی دیکه بوم باس ده کات و بوم روون
 ده کاته وه، به همو هه ست و نه ستمه وه گوټی ده دهمی، ته نیا بل
 ئو وه ی شتیک تینگه م، ته نیا هر ئو ونده، قه ت چاوه پروانینیکی
 دیکه م نه بووه. ئو پیاوه بوم باس ده کات:

"ده ره به گه کان خاوه ن ده سه لاتی سیاسي- کومه لایه تی
 بوون، خه باتی دژی رژیمي شا هیچ کات جیاواز نه بووه له
 تیکر شان دژی ده ره به گه خو جیتییه کان."

ئو ها که واته ئه مانه وهک چون دژی شا شهریان کردوه
 بیر یان له ریشه کشکردنی فیو دالیزمیش کردو ته وه. ده ی، دواتر،
 "ناشکرایه که کړنه پرسته خو جیتییه کان و ده ره به گه کان تا
 ئو پوژهی شوړش سه ری هه لدا لایه نگری شا بوون، کاتیک شا

پوښت پښتوaniان له بهختيار^۱ كړد، بهلام هر كه شوړش سهركهوت نهوان پيښه خويان لهدهست دا، كهوتنهخو و به دواي پښتوaniكي ديكه، داكوكيكاريكي ديكه دا گهړان و نهو پښتوانه خوي له خويدا ئيمپرياليزم بوو، بهلام خو دهبن له پي موره و نوكهركاني خويهوه به هاناي دهره به گهكانهوه بچيت، كاتيكيش نوكهري ئيمپرياليزم، واته شاي ئيران لهنيوچووه، بهختياريش رايكردوه، چي دهكن، دهبن هرچي زووتره نهو مورهيه بدوزنهوه، دهبن دواي شا نهو هاودهسته تازهيه خوي بناسيتيت، به له بهرچاوگرتي رهوشي نوئ و دهولتي تازه و حكومهتي ناوندی، نهوان توانيان نهو هاودهسته و پهناگيهي خويان له بهري "رهبر"يدا بدوزنهوه، چونكه نهو هاودهسته له لايه ئيمرياليزم وه ديارى كراوه و پيشتر بريارى لي دراوه. دهره به گه كونه په رسته كان جاران به هاودهستي و پښتواني شا، جووتيارانيان دهچوساندهوه، دواي شا هاودهستي تازهيان له كهساني نيو دهولت و "كوميته"كاندا دوزيهوه، نه مانه دواي پوښتنى شا بوونه موسلمان و داكوكيكاري پلعيه كي شوړشي ئيسلامى.

"دهولتپش دهستي نهو تازه موسلمانپوانه ي گوشي و چهكداري كړدن. بهم شيويه دهره به گه كان دووباره كهلكه له ي گرتنه وه دهستي دهسلا ت و چهوساندهوي جووتيارانيان كهوتهوه سهر، بهلام جووتياران نه مجاره زور زو كهوتهخو و له همبر هاوبه نديي دهره به گه كاندا بو خويان كهوته پيگهنياني

۱-شاپور بهختيار ۱۹۱۴-۱۹۱۱ دوايين سركوه زري رژيمي محمه درهزا شا.

۲- بهري رهبري مبهست ختي خومه ينيه كه له ئيران پييان دهگوت (ختي ئيعام).

ئەنجوومەن و يەككىتییە پېشەییەكانى خۇيان و خۇيان چەكدار
 كرد و باشتەر خۇيان رېڭخستەو و بەمەش وەلامىكى توندى
 دەرەبەگەكانيان دايەو و نیشانيان دا كە بە راستى دەسلەتلى
 دەرەبەگايەتى لە پرووى مېژوويىو تەواو بوو، لە پرووى
 سیاسىشەو وەتاق كەوتوو و دەسلەتەكى دەسلەتلىكى
 پووشالى و بى ناوەرۆكە...

"شەپى ئەم دواییە مەريوانیش شەپى نىوان دەرەبەگ و
 پاسدارەكان لە لایەك و جووتیاران لە لایەكى دیکە بوو."

"بە سەرئەندەن لە شۆرشى گەلانى ئىران و ئەرک و
 ئامانجە هەنووکەییەكانى ئىران، رېڭ ئیمە لە قوناغىك داین كە
 دەبى ئەمجارە بە هیزى جووتیاران، دەرەبەگايەتى لە ناوچەكە
 پېشەكیش بکەین، بەلام دەزانین ئەمە ئەرکىكى ئاسان نییە و
 دەبى بەسەر زۆر گىروگرفت و ئاستەنگا زال بین، دەزانین كە
 شكەست و سەرکەوتن هەربووكیان چاوەڕوانكراون، ئەوەى كە
 ئیستە لە كوردستاندا جێى یاسە و كارى لە سەر دەكریت،
 خەباتى لێپراوانە و چارەنووسسازى نىوان جووتیارانى
 چاوەكراوە لە لایەك و پاشماوەكانى دەرەبەگايەتى
 پروو لە ناوچوون لە لایەكى دیکە. ئەمە بۆ دەرەبەگايەتى بە
 دوایین نەبەرد دادەندەرت كەوا ئیستە پرووبە پرووى بۆتەو و
 ئیدى هیچ پشەتوانىكى دەرەكى ناتوانیت دەرەبازى بكات.

بە كردهو سەلمێندراوە كە لەم ۳۰-۴۰ سەلەى دواییدا
 ئیمپریالىزم بە بى دەرەبەگايەتى نەیتوانیووە لانیکەم لە
 كوردستاندا هەژموونى هەبى و دەرەبەگايەتیش بە بى
 ئیمپریالىزم ناتوانیت بالادەستى خۆى بەسەر جووتیاراندا
 بهاریزیت، بەلام ئیمە دیسان ئەو ئەزموونەمان لە مەريوان بە
 چاوى خۆمان بینییەو، ئەمانە دواى ئەوەى هەموو پیلان و
 كەشووكوش و جموجۆل و كردهو دژە شۆرشییەكانیان لە

سەردهستی وەرزیڕانی دێهاتهکان شکهستی خوارد، بریاریان دا له چوارچێوهی سوپای پاسداران و هیزه پهفتار فاشییهکانی وهک پێکخراوی (موجاهیدی نی شوێشی ئیسلامی و هیزگهلی دیکه دا له مەریوان یان هەر ناوچهیهکی دیکه ی کوردستاندا دهسهلات بگرتهوه دهست و به گۆ گهلی کورد و گهلانی دیکه ی ناوچه که دا بچنهوه، بهلام ئهمجاره هیزه پێشکهوتنخوازهکان شان به شانی جووتیارانی هۆشیار دژیان راوهستان و بریاریان داوه که چیدیکه دهرفهت به دهربهگایهتی نهدهن و لهنیویان ببهن. ئهوهی له مەریوان یان به شێوهیهکی گشتی له کوردستان پرووده دا ههموو له چوارچێوهی ئه و بنه مایه دایه...

قسهکانی بهردهوامن و پروونکردنهوهی زیاتر ده دات. منیش به وردی گوێی لێ دهگرم. پاشان که قسهکانی تهواو دهبن، وهک بلیتی چاوه پێ بێ پرسیا ری لێ بکه م، بهلام من هیچ پرسیا ریکم نییه، پهنگه تیبینی ئه و په شوکاوییهی منی کردبێت، یان رهنگبیت... نازانم. به ههرحال ئاماژه بۆ دهروهوهی په نجه ره که دهکات و دهلیت:

هاو پێیان له دهروهوهن، برۆ له گهل هه کامیان ده ته ویت قسه بکه، ئهوان ده توانن یارمهتیت بدهن.

به و چاکهیهی له گهلدا دهیکات به کسه ره له دهستم و دهچمه حهوشه که. نازانم چی بکه م و قسه له گهل کێدا بکه م، بهلام ئه وه فێر بوومه و دهزانم که کهمیک سه برگرتن و هتور بوونه وه هه موو شتیک چاره سه ره دهکات. بۆیه ههنگاو هه لدینم، دلنایام هه موو ههنگاو یکم له ژێر چاودێریی کونجکولانهی پێشمه رگه کان دایه. جاری به که م که ناوی پێشمه رگه م بیست، راچله کیم و له دلی خۆمدا گوتم که واته ئه و پێشمه رگه پێشمه رگه گوته ئهمانه، ئایا ئهمانه هه مان ئه و پارتیزانه گیانفیدایانهی کوردن که له پێناو خۆ به پێوه بردنی کوردستان تا دوا یین تنۆکی

خوینیان شهر ده‌که‌ن؟ بینینی ئه‌وان بۆ که‌سیکی بیانی، یه‌که‌م جار تیکه‌له‌له‌که‌ل ریز و وروژان، به‌لام ماوه‌یه‌ک که له کوردستاندا مایه‌وه و له نزیکه‌وه له‌که‌ل خه‌لکه‌دا ئاشنا بوو ده‌بینی، له‌و ناوچه‌یه‌دا بوون به‌ پیشمه‌رگه و پیشمه‌رگایه‌تی شتیکی ئاساییه و هه‌ر خیزانیکی کورد بگری له پیتاوه به‌ده‌سته‌پیتانی ئازادیدا، زۆر به‌ ئاسانی ئاماده‌یه رۆله‌ی خۆی په‌وانه‌ی ریزه‌کانی پیشمه‌رگایه‌تی بکات.

به‌ هه‌رحال له‌ نێو پیشمه‌رگه‌کاندا هه‌نگاوم هه‌لیتان و یه‌کیکیانم نیشان کرد و لێی چوومه پێش:

'بپوره‌ کاکه، تۆ که‌ پیشمه‌رگه‌یت، چیت ده‌وێت که‌ ئاوا چه‌کت به‌ شان داداوه و ئاماده‌ی پووبه‌پووی دوژمن ببیته‌وه؟'
ناوی ئه‌حمه‌ده، ته‌مه‌نی بیستوپێنج ساله، کوپه‌ جووتیاره و خه‌لکی بندۆلی هه‌ورامانه، ده‌لیت:

'ئیمه‌ ده‌مانه‌وێت بژین، وه‌کو ئێوه‌ی فارس. ئاغامان ناوێت، به‌ کورتی هه‌ر باخوازیکی ئه‌وانی دیکه‌ هه‌یان بیت منیش ئه‌وه‌م ده‌وێت. بپۆ له‌ گه‌نجه‌ خوێنده‌واره‌کانی ئیمه‌ بپرسه، بزانه‌ چییان ده‌وێت منیش هه‌ر ئه‌وه‌م ده‌وێت.'

که‌واته‌ ده‌بی له‌ ده‌رفه‌تی گونجاودا بچم له‌ گه‌نجه‌ خوێنده‌واره‌کانیان بپرسم تا‌کو بزانم ئه‌مانه‌ چییان ده‌وێت، ئێستا له‌ ده‌ورم کۆبوونه‌ته‌وه. له‌که‌ل ئه‌وه‌ی ته‌نیشته‌ خۆمدا قسه‌ ده‌که‌م. ئه‌و پیشمه‌رگه‌یه‌ ئاسنگه‌ره، ناوینیشانه‌که‌ی خۆیشم به‌ن ده‌لیت و به‌ ده‌نگی دلێزه‌وه ده‌لیت:

'بنووسه... ئاسنگه‌ر، شه‌قامی بۆلوار، ته‌مه‌ن ۵۶ سال، له‌ دایکبوی ۱۹۲۶، بنووسه‌ کورد یه‌که‌م شت ساخته‌کاری ناوێت، دوژمنی که‌سیش نییه، ته‌نیا مافی خۆی ده‌وێت. ئیمه‌ دژی ئاغا و

دهره به گین، دژی (قیاده‌ی موه‌قه‌ته^۱) ین. قیاده‌ی موه‌قه‌ته له لایه‌ن خومه‌ینییه‌وه قووت کراوه‌ته‌وه. داروده‌ستی بارزانی، نه‌وانه‌ی که له (عه‌زیمیه)^۲ ی که‌ره‌ج له نیو فیللا خۆشه‌کاندا ده‌ژین، به فهرمانی خومه‌ینی، به فهرمانی بازرگان^۳ هاتوون و به‌ربوونه‌ته گیانی ئیمه و ژیانیان لی تال کردووین. بنووسه نه‌و قیاده موه‌قه‌تانه‌ی که به فهرمانی ده‌وله‌ت بۆ سه‌رکو‌تکردنی ئیمه هاتوون دژی گه‌له‌که‌مانن، دژی ئیرانن، نه‌مانه سه‌رده‌می ساواک ساواکی بوون، ئیستاش له لایه‌ن خومه‌ینییه‌وه پاره وهرده‌گرن، نه‌وانه خراپ‌کار و کریگرتن، نه‌وانه خه‌لکی هان ده‌دن. خه‌لکی که خۆی بتوانیت ئاسایشی شاره‌که‌ی خۆی دابین بکات چ پتو‌یستی به قیاده‌ی موه‌قه‌ته هه‌یه، نه‌وانه ماموستا هه‌ره باشه‌کانی ئیمه به ناوی کۆمونیستبوونه‌وه ده‌گرن و نه‌شکنجه‌یان ده‌دن و ده‌یانخه‌نه زیندان.

ئیمه بی به‌رامبه‌ر و خۆبه‌خشانه پارێزگاری له سنووره‌کان ده‌که‌ین، من ده‌ستم له ژیان و مال و حالی خۆم هه‌لگرتووه و نه‌وه شه‌ش مانگه پارێزگاری ده‌که‌م، ئینجا به منی پشسپی ده‌لین (دژه‌شۆرش) و به‌و ناکه‌سه تیکده‌رانه‌ش که مانگی دوو هه‌زار تومهن له قومه‌وه وهرده‌گرن ده‌لین (موجاهید)، بنووسه

۱- قیاده‌ی موه‌قه‌ته- سه‌رکردایه‌تی کاتی پارتی دیموکراتی کوردستان(ئیمه‌ش هه‌روا به قیاده‌ی موه‌قه‌ته ناویان ده‌بین چونکه له نیو کورد زیاتر به‌و ناوه ده‌ناسرین، به‌تایبه‌ت له نیو کوردی رۆژه‌لات).

۲- دوا‌ی نه‌وه‌ی شۆرش کوردستان هه‌ره‌سی هینا خه‌لکی کوردی په‌نا به‌ر به‌سه‌ر شار و گونده‌کانی ئیراندا په‌رشوبلاو کران، به‌لام به‌مه‌اله‌ی بارزانی و هه‌ندی که‌سی نزیکی نه‌وان له عه‌زیمیه‌ی که‌ره‌ج که شوێنکی خوشی نزیک تاران‌ی پایته‌خته جیگیر کران.

۳- مه‌دی بازرگان ۱۹۰۷-۱۹۹۵ یه‌که‌مین سه‌رکوه‌زیری ئیران دوا‌ی رووخانی رژیمی محمه‌ده‌زاشا.

ئەمە گالته جارېيە، ئىمە دژە شۆپش، كوردى ئىران دژە شۆپشە، بەلام قىيادەى موهقه تەى تىكدهرى عىراقى، موحاھىد و پشتىوانى ئىسلامە؟ ئەمانە بنوسە.

خەلكى مەريوان، خەلكى كوردستان ھەموويان خۇبەخشن، ئەگەر دۆژمىنىك پەنجە بۆ ئىران درىژ بكات گىيانى خۇيان بەخت دەكەن، ئىمە گىيانفیدای ئىرانىن، گىيانفیدای كۆمارىن، بەلام نەك ئەو كۆمارەى كە دژى ئىمە راست بۆتەو، نەك كۆمارىك كە پشتىوانى و لایەنگىرى دەرەبەگەكان بىت. ئىمە بۆ ئەو كۆمارە گىيانفیداین كە لەگەل گەل بىت، كۆمارى گەل بىت، ئىمە ھەموومان سەربازى ئىرانىن، تەنیا ئىران دەناسىن، ئىرانمان دەوئ، بۆچى كەس نىيە لەمە تىبكات، بۆچى كەس قەسەى ئىمە نابىسى، مەگەر ئىمە چى دەللىن كەوا ھەموويانى تووپە كردوو، خوا مێوہەكى پى داوہ كە دەبى ھەموويان لىنى بخۆن، دەبى ماف و پشكى گەلانى دىكەشى لى بدن. ئىمە تەنیا لەو مێوہەى كە ئێوہ لىنى دەخۆن پشكى خۆمان دەوئ. ئىمە جواداخواز نىن. سەد جار ئەمە بنوسە، كە ئىمە جواداخواز نىن، ئىمە خوامان دەوئ، ئىسلامان دەوئ، ئىرانمان دەوئ، كوردستانمان دەوئ، لاوہكانى خۆمانمان دەوئ، كەسىك لە ئىمە دژى شۆپش نىيە، ئەگەر يەككىمان كەوتبايە دەستى شا پارچە پارچەى دەكرد، ئىستا خىرە ئىمە بووینە دژى شۆپش! من ئاستەگەرم، بەخوا چل ھەزار تومەنم زيان وىكەوتوو، تەنیا لە پىناو ئەم كۆمارەى كە ئىستا خەرىكە لاوہكانمان دەكاتە نىشانە و دلایان دەپىتكى. بىستوچار سەعات لەبەر باران و بەفر و گەرمادا نۆبەتم گرتوو و دیدەوانىم كردوو، ئىمە ئىرانمان دەوئ، ئىرانىكى بى ساختەكارى و راست و دروست و بى غەلوغەش. ئاخىر ئەمە چ بەزمىكە ناویانەتەو كەوا كرىكار بۆتە دژى شۆپش، جووتیار بۆتە دژى شۆپش لەجىياتى ئەوان موفتى

زاده بۆته زانا و شوپرشگیز، قیاده‌ی موه‌قه‌ته بۆته موجهاید.
ئهمانه هر بنووسی، بشنوسه ئیمه سهرمان له‌وه
ده‌رناچیت.

قسه‌کانی ئه‌و پیاوه ئاسنگهره ته‌واو ده‌بن، من خهریکه
سهره‌داوه‌کان ده‌دۆزمه‌وه و سهر له‌هه‌ندی شت ده‌رده‌که‌م، بۆ
نموونه 'یه‌کیتی جووتیاران، قیاده‌ی موه‌قه‌ته، موفتی زاده،
ده‌ره‌به‌گه‌کان، پیکخراوی زه‌حه‌تکیشانی شوپرشگیزی
کوردستان. چهند جار ده‌مبیسست که به‌پێزه‌وه ناوی ئه‌و
پیکخراوه‌یان ده‌هیتا و له‌ باره‌یه‌وه ده‌دوان. زۆر باسی
پیکخراوی چریکه گیانفیداکانی گه‌ل- چریکه‌های فدایی خلقیش
ده‌کریت، دلنایام دواتر له‌گه‌ل ئهمانه زیاتر ئاشنا ده‌بم. ئیستا به
ئاسووده‌یی ده‌توانم له‌گه‌ل پێشمه‌رگه‌کان په‌یوه‌ندی بگرم. چیدی
پرسیار ناکه‌م، هه‌رکس قسه‌یه‌کی هه‌بیت خۆی دیت و پێم
ده‌لێت. پیاوه ئاسنگهره‌که، که قسه‌ی خۆی کرد، پێشمه‌رگه‌یه‌کی
دیکه دیته پێش، هه‌روا که له‌ژێر دره‌ختیک دانیشتووم دیت له
ته‌نیشتم داده‌نیشیت و ده‌لێت:

'پێگه‌م ده‌ با من پێت بێم گه‌لی کورد چیی ده‌وێت'.
خێرا قسه‌کانی که هه‌م بۆ من و هه‌م بۆ ئه‌وانی دیکه‌شیان
ده‌کات، ده‌نوسمه‌وه:

'من نوێنه‌ری یه‌کیتی جووتیارانی سه‌قزم'.
تفه‌نگیکی (ژ)ی به‌ شانه‌وه‌یه، جامانه‌یه‌کی گه‌وره‌ی

---

^۱ -ئهمه‌د موفتی زاده ۱۹۲۲-۱۹۹۲ که‌سیکی خاوه‌ن نفوز و زانایه‌کی سوننه
که له‌سهره‌تای شوپرش ئێران خه‌لکیکی له‌ ده‌وری خۆی کۆ کرده‌وه و
له‌لایه‌ن هیزه سیاسیی نیشتمانیه‌کانی کورد به‌ که‌سیکی خراپ و
جوولانه‌وه‌که‌ی به‌ جوولانه‌وه‌یه‌کی دژی به‌رژه‌وه‌ندیی گه‌لی کورد
ده‌بیندرا.

بهستووه و دوو ریز فیشهکی له پشتی ئالاندوون.
دهلیم: "نوینه‌ری کام یه‌کیتی، ئه‌م یه‌کیتی جووتیاریه چیه،
چۆن دروست بووه؟"

ده‌لی: "ئیمه‌ی جووتیاران له به‌رامبه‌ر یه‌کیتی ئاگاگاندا
یه‌کیتیکی جووتیارانمان پیکه‌تتاوه که له سه‌رانسه‌ری کوردستاندا
ده‌سه‌لاتی گرتۆته ده‌ست، ئه‌مه باسیکی درێژه."
پاشان تیده‌گه‌م، به‌راستی چیرۆکی پیکه‌تتانی ئه‌و یه‌کیتییه
درێژه. ئه‌و له‌سه‌ر قسه‌کانی به‌رده‌وامه:

"سه‌برکه، یه‌که‌م شت هه‌ر که‌سێک له‌م دنیا‌یه‌دا سه‌ر به
نه‌ته‌وه‌یه‌که و ئیمه ئه‌و خۆبه‌پۆه‌به‌ریتییه‌مان بۆ کوردستان
ده‌وێت و دیموکراسیش بۆ ئێران. ئه‌و خۆبه‌پۆه‌به‌ریتییه‌ی به
مافیکی خۆمانی ده‌زانین بۆ گهلانی دیکه‌ی ئێرانیش به‌ مافیکی
په‌وای ده‌زانین، چ عه‌ره‌ب چ توورک، چ کورد، چ توورکه‌من بۆیان
هه‌یه داوای ئه‌و مافه‌ی خۆیان بکه‌ن. هه‌ر ناوه‌ندیک، هه‌ر
ده‌زگایه‌ک ئیمه به‌ جوداخواز پیتاسه بکات مه‌حکومی ده‌که‌ین.
هه‌ر جۆره خۆبه‌پۆه‌به‌ریتییه‌ک بدریت ده‌بی ده‌وله‌ت پاسته‌خۆ
له‌گه‌ل نوینه‌رانی جووتیاران و کریکارانی کوردستان په‌یوه‌ندی
بگرت. ئیمه خۆبه‌پۆه‌به‌ریتیکی ئاوا به‌ راست ده‌زانین نه‌ک
ئه‌وه‌ی خۆیان بیپه‌ن و بیدورن. ئیمه گه‌لی کوردستان به‌کرده‌وه
و به‌ پێی ئه‌و هه‌نگاوانه‌ی ئه‌نجاممان داوون شیخ عیزه‌دینی
حوسینی به‌ نوینه‌ری پاسته‌قینه‌ی گه‌لی کورد به‌تایبه‌ت کریکاران
و جووتیارانی کوردستان ده‌زانین و ده‌وله‌ت له‌گه‌ل هه‌ر
که‌سیکی دیکه به‌ ناوی نوینه‌ری گه‌لی کورد په‌یوه‌ندی بگرت،
په‌تی ده‌که‌ینه‌وه و مه‌حکومی ده‌که‌ین.

ده‌بینین ئه‌و ده‌وله‌ته بۆ ئه‌وه‌ی خۆی پاسته‌وخۆ له‌گه‌ل
گه‌لی کورد ده‌رگیر نه‌کات هاتووه قیاده‌ی موه‌قه‌ته و ده‌ره‌به‌که
خۆجیتییه‌کانی پیکه‌ستوون و به‌ری داونه‌ته گیانی گه‌لی کورد،

ئەو ۳۰ ھەفتە دەولەتە بەرامبەر بە ئىمە.
 لەلایەكى دىكە بۇ ئىمە ساغ بۆتەو ە كە سوپاش دۇى گە،
 بېق نەغەدە و بە چاوى خۆت شوپنەوارى تاوانەكانى سوپا
 بېنە. ئەم سوپايە ھەر سوپاي شاھنشايىيە. جووتيارانى
 كوردستان لە ترسى دەرەبەگ و قيادەى موەقەتە و
 كۆنەپەرستانى نىوخۆ نان لە دەمى مندالەكانى خۇيان دەرگنەو
 و دەچن چەكى پى دەكرن، لە بەيانىيەو ە تا شو دادىت كار
 دەكەن، شەویش تا بەيانى پاسەوانى دەرگن و پارىزگارى
 دەكەن. ئەمەيە ۳۰ ھەفتەى ئاسايش و ژيانى جووتياران لەم
 سەردەمى شوپشى تازە و دەولەتى كاتىيەدا.

واباشە ئەم دەولەتە دستى خۇى بۇ ئىمە بكاتەو ە بۇ ئەو ەى
 بزانيں داخۇ خۇى باو ەپى بەو شوپشە نيوەچلە ھەيە يان نا!
 ئەگەر باو ەپى پىيە بۇچى مافى خەلك نادات؟ ئىمە
 خۇبەپىو ەپىيى بە مافىكى ياساى و نەتەو ەيى خۇمان دەزانين
 و تا دوا تىو كى خوینمان لەپىتاو خۇبەپىو ەپىيى كوردستان
 خەبات دەكەين، ئەگەر دەولەت بىەو یت لەگەل كورد پەرسەكە بە
 دانوستان چارەسەر بكات، دەپى بزانيىت نوینەرى كورد (شىخ
 عىزەدینى حوسىنى)^۱، ئەك كوردفروشانى وەكو مو ەتى زادە،

---

^۱ - شىخ عىزەدین حوسىنى كورى شىخ سالخ لە سەيدانى بەرزنجى،
 لەداىكبوى سالى ۱۹۲۱ى شارى بانەيە، يەككىكە لە زانايانى ئاينى و
 تىكۆشەرىكى مانوويينەناسى رىكاي ئازادى و ديموكراسىي خەلكى
 كوردستانە و لە ماو ەى زياتر لە نيو سەدەدا لەپىتاو نازايددا خەباتى
 كردو ە و باوكىشى يەككىك بوو ە كە پىشقيوانى شوپشەكەى شىخ
 مەحمودى خەفیدى كردو ە. شىخ عىزەدینى حوسىنى لە ۲۰۱۱/۲/۱۰ لە
 تەمەنى ۸۹ سالىدا لە شارى ئۆپسالای سویت مالاولای لە ژيان كرد و
 تەرمەكەى ھىندرايەو ە كوردستان و لە گردى سەيوان لە سلىمانى بە
 خاك سپىردرا.

به لأم ئیمه خۆمان هه موو شتیک دهزانین، ئهم دهوله تهی «قوم» هیچ جیاوازی له گه له دهوله ته که ی شا نییه..
پیشمه رگه که دهست ده داته تهنه که ی و هه لدهستی و ده لیت:

"ئیمه خۆمان دهزانین که ئیستا ده بن خوینمان له پیناوی خاکی کوردستان برێژین تا ده گهینه ئامانجی خۆمان."
من هیچ قسه یه کم نییه بیکهم، ته نیا گوی ده گرم، له گه له پیشمه رگه کان به سه عات قسه ده که م، ئیستا ئیدی ههست به نامۆیی ناکهم.

ئهم پێنه رییه ی شیخ عیزه دین و بابته ی هیتانه پیشی مو فتی زاده له لایه ن دهوله ته وه بۆمن نارۆشن بوو، له یه کێک له پیشمه رگه کان که خویندکاری کولێژی ته کنیکی زانکوی تارانه ده پرسم له و باره یه وه پات چیه؟ ده لیت:

"شیخ عیزه دین ئیستا، تا ئهم کاته نوینه ری به ری پیشکه وتنخوازه و نوینه ربوونه که ی له بهر ئه وه یه که ههنگاوبه ههنگاو، به لأم لیبراوانه له کۆنه پهرستی ناوه خۆ دوورده که ویتته وه و له هیزه پیشکه وتنوه کان به تاییه ت جووتیاران نزیکه دیتته وه، به لأم مو فتی زاده نوینه ری کۆنه پهرستی ناوه خۆیه و به پێچه وانه ههنگاوبه ههنگاو له هیزه پیشکه وتنخوازه کان دوورده که ویتته وه و تیکه لی کۆنه پهرستانی ناوه خۆ و زه ویداره گه وره کان ده بیت، به شیوه یه ک که ئیستا ده ولت کردوویه تی به داردهستی خۆی بۆ سه رکو تکردنی گه لی کورد. بیکومان له باره ی په یوه ستبوونی شیخ عیزه دین به هیزه پیشکه وتنوه کان، ئه مه تاکتیکه که به رامبه ر نوکه رانی قوم و رۆخساره کانی دیکه ی حکومه تی ناوه ندی و که شوه وای حوکمران، ئه وه ی ده میتیتته وه له دهستی خۆی شیخ خۆیه تی داخۆ تا چه ند ده توانیت له گه له هیزه پیشکه وتنوه کاند هه لیکات و

له‌گه‌لیان بیت، تا ئیستا باشی هیناوه، به‌لام نه‌گه‌ر که‌میک لابات
ئه‌وا خۆی ده‌توێته‌وه و ته‌واو ده‌بیت.

خه‌ریکه‌ تاریک دادیت، به‌لام هینستا زور قسه‌ هه‌ن بێ
بیستن. ئاخاوتن زوره، به‌لام له‌ باره‌ی حیزبی دیموکراته‌وه
هینستا هیچم نه‌بیستوه، بۆیه‌ هه‌ر له‌و نوێنه‌ره‌ی جووتیارانی
سه‌قز له‌ باره‌ی حیزبی دیموکرات ده‌پرسم.
وه‌لام ده‌داته‌وه:

١.....

.....حیزبی دیموکرات له‌م ناوچانه‌ی سنه و مه‌ریوان
و بانه و سه‌رده‌شت لایه‌نگری نییه. چه‌قی هیز و ده‌سه‌لاتی ئه‌و
حیزبه‌ مه‌باباد و دێهاته‌کانی ده‌وروبه‌ری مه‌باباده... دێهاتییه‌کانی
ده‌وروبه‌ری مه‌باباد و ناوچه‌کانی ورمی و ئه‌و ناوچانه‌ زور
پشتیوانی له‌و حیزبه‌ ده‌که‌ن.

هه‌روه‌ها به‌هۆی ئه‌و دێهاتییه‌نه‌شه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌سه‌لاتی هه‌یه و
ئه‌و هیز و توانایای که‌ ئیستا رێبه‌رانی ئه‌و حیزبه‌ هه‌یانه‌به‌هۆی
خه‌باتی قازی محهمه‌د و شه‌ریفزاده‌کان و موعینییه‌کان و مه‌لا
ئاواره‌که‌نه و خه‌لکیش له‌به‌ر ئه‌وانه‌یه‌ که‌ حیزبی دیموکراتیان
خۆشه‌ده‌وێت و له‌به‌ر ئه‌و قاره‌مانانه‌مانه‌ که‌ دێهاتییه‌کان
چاوه‌سته‌ خۆیان به‌ ئه‌ندامی ئه‌و حیزبه‌ ده‌زانن، به‌لام ئه‌و
رێبه‌رانه‌ی ئیستا ناتوانن وه‌کو موعینییه‌کان و شه‌ریفزاده‌کان له
خه‌می خه‌لکدا بن.

هه‌وا تاریک داها‌تبوو که‌ له‌ باره‌گا که‌ هاتمه‌ده‌ر، ویستم بچمه
نیو بازار و له‌ هوتیلێک بشوو بده‌م، یه‌کێک له‌ پێشمه‌رگه‌کان
هاته‌پێش و گوتی: "ئه‌وه‌ بۆ کوێ ده‌چیت؟"

١- ئه‌و قرتاندن و سانسۆرانه، له‌ چاپه‌ فارسییه‌که‌وه‌ کراون، که‌ پنده‌چیت
له‌ لایه‌ن نووسه‌ر خۆیه‌وه‌ بن.

-هوتیل:

ناچیته هوتیل، دهچینهوه مالی ئیمه.

له بهرانبهر فرمانهکهیدا وهلامیکم نهبوو. لهگه‌ل چه‌ند کوردیکی دیکه پیکه‌وه به‌ره‌و مالی پیشمه‌رگه گه‌نجه‌که رۆشیتین. له چه‌ند کۆلانی‌ک په‌ت بووین، پیشمه‌رگه‌که له به‌رده‌م ده‌رگایه‌کی دارینی کوندا راوه‌ستا و بانگی که‌سیکی کرد، په‌نگ بیت بانگی هاوسه‌ره‌که‌ی کوردییت، هه‌ر هینده‌ی بلنی یه‌کودوو ژنیک‌ی گه‌نچ که‌ مندا‌لیکی چکوله‌ی به‌ باوه‌شه‌وه بوو هاته‌ده‌ر. ژنه‌که جلیکی سووری پوله‌که‌داری کوردی له‌به‌ردابوو و به‌ په‌فته‌یه‌کی په‌نگین سه‌ری خۆی به‌ستبوو، قژی هۆنیبووه‌وه و که‌زییه‌کانی به‌ دوولادا به‌ردابوونه‌وه. مندا‌له‌که‌ی دایه پیشمه‌رگه‌که، به‌ کوردی شتیکی گوت، په‌نگ بیت واتاکه‌ی ئه‌وه بووبیت که:

به‌خیر بێن به‌رێزان، فه‌رموون، مال مالی خۆتانه.

چوینه مالی پیشمه‌رگه گه‌نجه‌که، چه‌وشه‌ی ماله‌که‌یان به‌رته‌سک و تاریک بوو، ژووره‌کان به‌ زه‌حمه‌ت جینی سی که‌سیان تیدا ده‌بووه‌وه. زۆری نه‌برد که ژنه گه‌نجه‌که به‌ مه‌جمه‌یه‌کی پر له‌ خواردن هاته‌ ئه‌و ژووره‌ی ئیمه‌ی لی‌بووین، ئیمه‌ برسیمان بوو تا توانیمان خواردمان. ژنی پیشمه‌رگه‌یه‌کی کورد به‌ جۆریک خواردن دروست ده‌کات که ئه‌گه‌ر می‌رده‌که‌ی ته‌واوی پیشمه‌رگه‌کان له‌گه‌ل خۆی بیتیته‌وه مالی خواردنه‌که که‌م نابێ و به‌شی هه‌موویان ده‌کات.

پۆژی دواتر به‌نیو شاردا پیاسه‌یه‌کم کرد، فه‌رمانگه‌ی پۆلیس، فه‌رمانگه‌ی ژاندارمه‌ری، دادگا هه‌مووی له‌ ده‌ستی گه‌نجه‌کاندان. ئه‌وان به‌ سواری کامیۆنی سه‌ربازی له‌نیو شاردا دین و ده‌چن و ده‌روازه‌کانی شار کۆنترۆل ده‌که‌ن. له‌گه‌ل میوان و که‌سانی بیانی به‌ پێژه‌وه په‌فتار ده‌که‌ن، یه‌که‌مین قسه‌ی که

دهيکه ن ئه وه يه:

دهيینی کاکه، هه موویان درو دهکهن، رادیق درو دهکات،
ئاخوند درو دهکات، هه موو ئه وانه ی قوم درو دهکهن. تو سهیری
دهوروبه ری خۆت بکه، بزانه ئیمه مافی ئه وه مان هه یه که
چاره نووسی خۆمان به دهستی خۆمان دیاری بکه یان نا؟
کابرای میوان سهیری دهوروبه ری خۆی دهکات، دهیینی که
ئو خه لکه سته مدیده یه، ئو خه لکه ی که له بیر بردراونه ته وه،
ناچارن و هیچ چاره یه کی دیکه یان نییه، هه ر دهیی چه ک
هه لبرگن، ئه مانه پشیمه رگه چه ک به شانه کانی خۆیان دهخه نه
بان چاویانه وه.

یه کێک له دپهاتیه کان ده یگوت:

ئه گه ر ئیمه زانیمان پشیمه رگه یه ک وا به ره و گوند دیت، به
پیرییه وه ده چین و پششوازی لیده که ی، پژی لیده گرین، چونکه
ئیمه ئه وه ده زانی که هیچ که س جگه له مرفه کانی خۆمان
نا توانیت ئه م خاکه و ئه م له ته نانه ی ده یخوین بۆمان بپاریزیت.
ئیسنا ئیدی، خه لکی ئیمه ده زانی که جگه له که سانی خۆمان
نابن متمانه به هیچ که سی دیکه بکه ین.

ده یگوت:

کاکه خۆتان ببینن که وا ئه وه دهوله ته ی ئیسلامی، ئه و
ریشدارانه، زیڤی ژنه کانی ئیمه به ناوی ژیره دهسته کان ده به ن،
پاشان ده چن ده یده ن به و ئاغایانه، ده یده ن به بارزانی بو ئه وه ی
له قیاده موهقه ته ییه کان خه رجی بکات تا بین و به سه ر ئیمه
دابه دن. ئیسلام ئه مه ده لی؟ خوا ئه مه ده لی؟ ئیوه برۆن ژیا نی
حه زه ته ی محمه د بخوینته وه و ببینن داخو ئه وه ی گوتو وه؟!

پیره میتردیک ده یگوت:

ئه م دهوله ته خراپتره له پژی می شا. به هیچ شتیه یه ک
متمانه ی پێ نا کریت، هه ر بینیت فرۆکه کان هاتنه سه رمان و

دایانگرتینه بهر ریژنه‌ی گولله.

له شار باس هر باسی شه‌ویه که ده‌ولت هی شه‌ویه نییه
متمان‌هی پی بکریټ، باوه‌ر به ئیسلامه‌که‌ی شه‌وانه ناکریټ، هر
بینیت بؤمبارانیان کردین.

یه‌کیک له پیشمه‌رگه‌کان ده‌یگوت:

"له شه‌پی رووبه‌پوو هر کوردیک بارت‌قای ده‌که‌سی
دوژمنه، به‌لام له پیگه‌ی فڕوکه‌وه... نازانم."
گوتم: "ده‌ولت شتی وا ناکات."

گالته‌ی پیکردم و گوتی: "چۆن ده‌زانی نایکات، مه‌گه‌ر له
نه‌غه‌ده نه‌یکرد؟"

پیره‌میزدیک‌ی چاویلکه له‌چاو له‌ته‌ک ئیمه‌دا وه‌ستاوه و
چه‌کیکی پییه، ده‌ستیکی له‌شانی دام و گوتی: "بنووسه، من ناوم
محهمده نه‌ک نه‌حمده."

تینه‌گه‌یشتم مه‌به‌ستی چیه، ته‌نیا سه‌روسیمای ده‌ریده‌خست
که ته‌مه‌نیک خه‌باتی کردووه. دووباره گوتی:
"جینی سه‌رسورمان نییه، ناوم محهمده له ده‌فته‌ره‌که‌ت شه‌وه
بنووسه."

شه‌وانه‌ی ده‌ورو به‌ر له‌گه‌ل پیره‌میزده‌که دایانه پیگه‌نین و شه‌وه
به پیگه‌نینه‌وه دریژه‌ی به‌قه‌سه‌کانی دا:
"نه‌حمده ناوی شه‌وه موفتی زاده به‌کریگراوه‌یه، من ناوم
محهمده."

دواچار تینه‌گه‌یشتم، پیره‌میزد ناوی نه‌حمده بووه، به‌لام
له‌به‌ر شه‌وه‌ی هاوناوی نه‌حمده موفتی زاده‌یه، پیی شه‌رمه‌ بۆیه
پوژیک هاوپتی‌کانی کۆ ده‌کاته‌وه و راده‌گه‌یه‌نیت که:
"له‌م‌رۆ به‌دواوه من ناوم محهمده، نه‌حمده ناوی شه‌وه موفتی
زاده عه‌للामه به‌کریگراوه‌یه."

***

ده لښن چوون بؤ گونده كان ترسناکه به لام من به گوښيان ناکه م و ده چمه گوند

له چهند که سیکم پرسى داخو چون ده توانم بچمه گونده كان،
هموويان به سهرسورمانه وه ده يانپرسى:

"ئىستا کهى کاتى نه وه يه بچيته گوند، ترسناکه."

له پياويکم پرسى که ته مهنى نزيکهى چل سال ده بوو:

"تو تومبيله کانى گوند له کوښن، له کوښه ده بښ بؤ گوند بچين؟"

به ميه ره بانييه وه گوته: "نازانم بؤچى ده ته ویت بچيه

گونده كان، به لام به چاکی نازانم بچيت."

هموويان ده يانگوت نابښ بچيت، خه لکى ئىستا نيکه رانن،

گومان له هموو که سیکى بيگانه ده کهن. که و تمه پښ، له شوښنيک

پيکه بيک ده دوا زده که سى سوار کړد بوو، ديار بوو بؤ گونده كان

ده چوو، له شوفيره که م پرسى ده چيه کوښ؟"

گوته: "خاو"

نه م پرسى خاو له کوښيه، له پشتى پيکه به که له گهل نه وانى

ديکه سوار بووم و وه پيکه وتين، هموويان به سهرسورمانه وه

سهيريان ده کړدم. که نجیک پرسى: "ده ته وئ بچيته کوښ؟"

"نازانم"

به توو په ييه وه سه يري کړدم. يه کيکى ديکه پرسى:

‘لایه نگری خومه یینی؟’

ئو توورپه و گرژ دیار بوو. له وه لامیدا پیکه نیم، کوتی:
‘ئه گهر لایه نگری خومه یینی بیت له و کیوانه له تله تله ده کهن،
بگه رپوه پتویست ناکات بیت.’

ئوهی یه کهم هاته دهنگ که ‘بو بلاوکردنه وهی ژه هر
هاتوویت، ساواکیی خومه یینیت، چیت له خوینی ئیمه دهویت؟’
گیرم خواردبوو، به لام نه ده ترسام، گهنجیکی حه قده هه ژده ساله
که قیافه یه کی شوانانه ی هه بوو کوتی:

‘پیتاچیت ساواکیی خومه یینی بیت، قیافه ی پی ناچیت،
پیده چیت کومنیست بیت.’

پاشان به کوردی شتیکی به ئوهی دیکه کوت، وهک بلن منی
له گهل پشیمه رگه کانی باره گا بینیه، ئوهی یه کهم پیکه نی و
کوتی:

‘کومنیست کیشه نییه، که واته کهس گرفتت بو دروست
ناکات، به لام ئه گهر بکه ویته دهستی قیاده موه قه ته سمیلت
ده ردینن.’

پیم خوش بوو بکه ومه دهستی قیاده موه قه تییه کان تا بزانه
ئه وانه چ جوره جانه وه ریکن، دواتر پرووبه پرووی قیاده
موه قه تییه کانیش بوومه وه، به لام له نیتو ئه واندا جگه له
که سانیتی برسی، نه خوینده وار و دارده ست شتیکی دیکه م
نه بینن. رهفتاری هاوسه فهره کانم نه رمتر بوو. هاوسه فهره کانم له
دریژیایی رینگاکه یه ک دوا ی یه ک داده به زین و دهم ناده میکیش له
منیان ده برسی تو ده ته ویت بجیته کوئ و من وه لامینکم نه بوو.
هر سهرنشینیک داده به زی ده بووا به نیتو کیلگه ی گهنم و نوکدا
رهت بووبا، له چند ته پولا که یه ک به سهرده که وت، تا دوا جار
ده که یشته سهر کانیک و چند خانووکی له خشتوقور
دروستکراو، ئه ویش دینه که یه. ئه و پیکه بانه که تاکه ئامرازی

گواستنه وهن به پښکوت دهرده کهون و دیسان هر به پښکوت
 دپهاتیبه که له سهر ته پښکه یه که پیکابه که ببینی و له وښه
 به پراکردن و هاوارکردن شو فیره که ی تیگه یه نیت که بوه ستیت و
 نه ویش له دواوه ی پیکه به که ی سوار بکات.
 ئیستا سئ که سی دیکه له دواوه ی پیکه به که دا سوار بووین.
 یه کیکیان کوتی:

"ئیمه ئیستا دهچینه خاو، تو چ کاریکت له خاو هه یه؟"

- "نازانم، هه روا دیم که ببینم." سهری راده وه شیتیت.

له جاده یه کی خۆل و پر کهند و قۆلت تپه پښ، به نیو په ریزه
 که نه مێکدا که جووتیاره کان خه ریکی دروینه بوون و به ته نیشیت
 کیلکه ی نۆکان که ژنان خه ریکی دهسکه نه و کۆکردنه وه بیان
 بوون تپه پښ، به ته که میگه لی مه پ و کانی ئاو و ته پۆلکه ی پر
 دار به پوو پهرت بووین تا که یشتینه 'خاو' گوندیک که خه لکه که ی
 خه لکیکی په نجه در، سهخت و ئازاردیده، ماندوو که کاریان
 چاندنی که نم و نۆک و مه پو مالات به خیسو ده کهن و له
 سه رده می تاغوت تفه نگه کانیان له ژپر خاکدا شار دۆته وه و
 پوژانی شو پرش که دهچنه نیو کیلکه کانیان تفه نگه کانیان به
 شان وه یه. خه لکی سهر سنووره کانن و پاسه وانی له
 سنووره کانی خۆیان ده کهن. که سانیک که له دهوری یه کدی
 کۆبوونه ته وه و له په نا گردیک له نزیک سنووری عیراق ٢٥
 خانووی بچوکیان به خشتو قو پ پیکه وه ناوه، دوور له هه موو
 شتیک و هه موو لایه که بی ئاو، بی کاره با، بی خویندنگه، بی
 دکتور و.. ناویان لیناوه خاو و به ئاواتی کوردستانیکی ئاوه دان
 خه بات ده کهن.

له پښگادا کاتیک ئه و سئ هاوسه فهره م تیگه یشتن که من به
 راستی ساواکی خومه یی نیم و که سیکیش له م ناوه ناناسم،
 جگه له وه ناشزانم ده مه وی چی بکه م، یه کیکیان کوتی:

ئېمە بۇ سەرەخۇشى دەچىنە خاۋ، خزمىتىكىمان كۆچى دوايى
كرددوۋە، لىترە ئوتومبىلىت دەست ناكەۋىت پىيى بگە رېتتەۋە،
دەتەۋىت چى بگەيت؟
گوتم:

‘منىش دېمە سەرەخۇشپىيەكە.’

ھەموۋيان پىكەنەن و بىر يار درا لەگەل ئەوان بچمە پرسەكە.
كاتىك پىكەبەكە لە بەردەم مزگەۋتەكە راۋەستا، كۈمەلە خەلكىك
بەپىرمانەۋە ھاتن، پىرە پىاۋىك كە فەقىانەى سىيى درىژ درىژى
بەستبۈن لە پىش خەلكەكەۋە بوۋ، كوردانى «خاۋ» ھەموۋيان
بەخىرەتەنىيان لىكردىن. سىيى كوردە ھاۋسەفەرەكەم
سەرەخۇشپىيان لىكردن، منىش بە زمانى فارسى سەرەخۇشپى
لىكردن، ھاۋسەفەرەكەم دەستى پىرەمىرەدەكەيان ماچ كەرد،
منىش وامكرد. دواتر زانىم ئەۋە مەلای گۈندەكەيە. بەپىرەۋە
ئېمەيان بىرە مزگەۋتەكە، مزگەۋت رووت و سادە بوۋ، ھەرەك
خاۋ، پىرەمىرەدەكە دوعاى بۇ ھەموۋان كەرد، دوعاى بۇ
كوردستانىش كەرد و گۈتى فاتىحا بخۈتەن. ھەموۋيان فاتىحايان
خۈتەند. چايان ھىنا. پىاۋە پىرەكە بەكوردى قسەى دەكرد و
ھەموۋيان گۈتەيان دابوۋى، مەن تېنەدەگەيشتم. سەپىرى
قىافەكانىانم دەكرد، ئەۋ ھاۋسەفەرەكەم ترساندېۋوميان، ئەمانە
كەسانىك بوۋن سەختى و ساردى و گەرميان چەشتبۈۋ، ھىمەن،
سەبۈر و لە ھەمان كاتدا كەسانىك بوۋن كە ئەۋ دەمەى نوپۇز
و فاتىحاشيان دەخۈتەند چەكەيان لە تەنىش خۈياندا درىژ دەكرد،
تۇ كە لە قسەكانىان ناگەيت و سەپىريان دەكەيت لە دلى خۈتدا
دەلەئى:

‘ئەمانە ئەۋ كوردستانەى كە دەيانەۋىت بەدەستى دېنن، بەلام
دەبى سەبىر بگرن و دەبى گەنجانى خۈتەندەۋار شانەشانى ئەۋ
خەلكە بېتە كۆرى خەبات و پىشان بلىن كە بۇچى تا ئىستا لەگەل

ئەو ھەموو جەنگ و قوربانیدانەش، سەرئەكەوتوون. دەبىن
 تىگەيەندىرىن و فىر بىرىن كە تەنبا بە چەك و تا دوا تىزكى
 خوڭن شەركردن دەردەكە دەوا ناكات، دەبىن ھۇشيار بىنەو و
 شەركەن و دەبىن بزانن كە پىشەي دەردەكە لە كوڭوھە و
 پىك نىشانە لە دەردەكە بگرن. دەبىن خەبات بگەن بەلام بە
 ھەماھەنگى و ھاوکاری كوردانى دىكە و گەلانى دىكە.^۱

مىوان بىر دەكاتەو:

ئەمانە ئەو كوردستانەي كە مەبەستيانە بەدەستى دىنن.
 تۆوى ئازادى و ئاوەدانى وەكو تۆوى نۆك و گەنم چەندىن سالە
 لە سەر خاكى كوردستان چىندراو و بە خوڭنى لاوەكانيان ئاوە
 دراو و ھەرچۆنىك بىت پارىزراو، بەلام دەبىن لاوھ
 خوڭندەوارەكانيان بىنن و فىريان بگەن و تىيان بگەيەنن بە
 يارمەتى كى و بە يەكيتىي لەگەل كى و لە چ كات و ساتىكدا
 داس ھەلبىگرن و دروڭنەي بگەن.^۱

***

لە سنە

ئەمەرى سىشەممەيە، ئىمام (مەبەست خومەينىيە) داواي لە
 ھەموو خەلك كەردووە كە لە پىڭتوانى (وھەدەت^۱) بەشدار بن و
 نىشانى چاوپۆك و دوژمنان بدەن كە موسلمانانى ئەم ولاتە
 ھىشتا يەكگرتوون و ھەك ئەوھى شەيتانەكان دەلڭن وانىيە و
 ھىچ درزىك لە پىزى يەكيتىي موسلمانانى ئىراندا دروست

---

^۱ - يەكبون، لەسەر بىرارى خومەينى سالى ۱۹۷۹ رۆژىكان ديارى كرد كە
 لە سەرتاسەرى ئىران رىڭتوان بىرىت بەحساب بو نىشاندانى يەكيتى و
 يەكبونى شىعە وسوننە لە ئىران. سالانى دواترىش ھەك نەرىتىك ئەو
 رۆرەسمە ھەر ھەيە.

نه بووه.

راډیو، ته له فزیکون ږیکلامنکی زوری بل ته و ږیټیوانه ی ته مړو
کردووه. من ته مړو له سنهم، خولیک به نیو شه قامه کاندای لیده دهم
تا ببینم خه لک چوڼ به پیر ته و ږیټیوانه وه ده چن، یان تیروانیان
له باره یه وه چونه.

له سهر سووچی سی ږیانی سه نته ری شار پیاوړیک جگړه
ده فرق شیت.

"کاکه ته مړو ږیټیوان ده کهن؟"

— "پیم وانییه، نا، خوشتان ده زانن."

به نیو شاردای پیاسه ده کم، رهوشه که ئاساییه، گهنچیک که
ده بین خویندکار بیت خه ریکه ږوژنامه ی چلنگر^۱ ده فرق شیت.

"ته مړو ږیټیوان ده کړیت؟"

به پیکه نینه وه ده لی: "نه قوربان. ئیره هه موو کو مونیستن."
میړمندالیک ږوژنامه دینیت.

— "ږوژنامه ت ده وئ؟"

چ ږوژنامه یه که؟

کاترمیر ده ی به یانییه. "ږوژنامه ی 'نایه نده گان'."

به لاهه وه سه یره. ده لیم "نایه نده گان ئیستا له تارانیس ده ست
ناکه وئ چوڼ به و یه ک دوو سه عاته گه یشتو ته ئیره؟"

---

^۱— ورشه ی چهلننگر به زمانی گیله کی واته قفل و کلیل... ږوژنامه یه کی
ته نزی سیاسی بووه له سالی ۱۹۵۰ بقی ماوه ی ۲۳ سال دهرچووه و
راگیراوه، دوا ی شوړشی ئیرانیس دیسان ده ست به چاپکړنی کراوه ته وه
و به لام دیسان به هلی هیله فکرییه پیشکه و تنخوازه کی راگیراوه
چاپکړنی قه دهغه کراوه.

^۲— په کیک له ږوژنامه به ناوبانگه کانی ئیران که یه کم ژماره ی له سالی
۱۹۶۷ دهرچووه... دوا تر له سه رده می کو ماری ئیسلام ته و ږوژنامه یه ش
دوا ی ماوه یه ک ئیش کردن، راگیراوه و قه دهغه کراوه.

ميرمنداله که تهمه‌نی ده سال ده‌بی ده‌لی: "نیر هه‌موری
کومه‌نیستن، نایه‌نده‌گان وه‌کو بروسکه به‌فرکه ده‌گه‌یه‌نن.
پوژنامه‌یه‌ک ده‌کرم، میرمنداله که وه‌ک بیه‌وی فریوم بدات ده‌لی:
"منیش کومه‌نیستم."

له‌گه‌نجیک که چه‌قز و دامبؤکس ده‌فرؤشی، ده‌پرسم:
"ئه‌مرو پیتوان هه‌یه؟"

"نیر هه‌ شتانه هه‌ر باس ناکرین."

گه‌نجه‌که گوتی: "که قسه ده‌کن باسیان هه‌ر باسی
شیعه‌کانه، که یاسا داده‌نین هه‌ر باسی شیعه‌کانه، سه‌روکؤمار
له‌ شیعه‌کانه، به‌لام کاتیک بیینن په‌وش خراپه ده‌لین، هه‌موو
موسلمانه‌کان وه‌رنه پیتوان. ده‌لین شیعه و سوتی بران، ته‌گه‌ر
برایه‌تی ئاوی لی بیت هیچ کهس پیتوان ناکات."

له‌ سه‌ری کولانی مالی ئه‌حمه‌دی موفتی زاده، چوار-پینچ
گه‌نچ له‌ دوکانیکی به‌قالی دانیشتون و خهریکی خویندنه‌وه‌ی
پوژنامه‌ن. ده‌پرسم: "کوپه‌کان ئه‌مرو پیتوان ده‌کریت؟"

هه‌ر ئاگیان له‌ پیتوان و ئه‌و شتانه نییه "چ پیتوانیک؟"
ده‌لیم: "ئه‌وه‌ی پوژنامه‌کان نووسیویانه، پادیق ده‌لی پیتوانی
'وه‌حده‌ت!'

ده‌لین: "فه‌رمانی پیتوانه‌که له‌ قومه‌وه‌یه؟"

"پیتوايه به‌لی."

"ئی که‌واته ئاشکرایه، هیچ کهس پیتوان ناکات."

ده‌پرسم: "مالی موفتی زاده له‌ کوینه؟"

به‌ سه‌رسوپرمانه‌وه‌ ده‌پرسن: "چ کارت به‌ موفتی زاده هه‌یه؟"

"هیچ، هه‌روا ده‌پرسم."

"کاکه توخوا خه‌تیک به‌ سه‌ر موفتی زاده‌دا بکیشه. ئه‌و
کابرایه‌ گه‌وره مه‌کن. ئه‌و تاقمیک گه‌ه‌زوگوجه‌ری وه‌کو خوی
له‌ ده‌وری خۆ کۆکردوونه‌ته‌وه و بۆ خوی ده‌زگا و نووسینگه‌ی

کردۆتەو، دەولەتیش پشتیوانی لەو جۆرە گەجەر و گوجەرانی
دەکات، وازی لێ بێت، چ کارت بە موفتی زاده هەیە.
شیوەی قسەکردنیان جۆریکە کە دەمخەنە ژێر فشارەو،
پێگای خۆم دەگرم بەرەو لای ئەو ھۆتیلە دەپۆم کە لێی
دابەزیوم.

***

زانپاری زیاتر له باره‌ی مەریوانه‌وه به‌دهست دینم

له سنه‌دا توانیم له‌گه‌ل ئه‌و براده‌رانه‌ی له‌گه‌لیان ئاشنابووم هه‌ندیک باب‌ه‌ت له‌ باره‌ی مەریوانه‌وه بزانه‌م، یه‌کێک له‌و باب‌ه‌تانه سه‌باره‌ت به‌ (یه‌کێتی جیوتیاران)ه. ئێستا یه‌کێک له‌ گرێکان کراوه‌ته‌وه، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌ که یه‌کێتی جیوتیاریه‌کان ده‌ناسم و لی‌ره به‌ دواوه‌ زۆر به‌که‌لکم دێ، شت‌گه‌لیک که له‌و باره‌یه‌وه تێیان‌گه‌یشتم ده‌توانم بڵێم به‌م شت‌وه‌یه‌ی خواره‌وه‌ بوو:

(به‌ هۆی په‌هوشی تایبه‌تی کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری مەریوان و به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که ئاغا‌کان له‌و ده‌سه‌لاتی زیاتریان هه‌یه و زیاتر جیوتیاران ده‌چه‌وسێنه‌وه و به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که هه‌شتا پرسه‌ په‌گداکو‌تاوه‌کانی ده‌ره‌به‌گایه‌تی له‌ دی‌هاته‌کانی مەریوان چاره‌سه‌ر نه‌کراوه و جگه‌ له‌وه ئاغا‌کان به‌ شت‌وه‌یه‌کی به‌رده‌وام په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ل یه‌ک‌دا هه‌یه و سیاسه‌ت و هه‌نگاوه‌کانیان دژی جیوتیاران پیاده‌ ده‌که‌ن، به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که خه‌لکی مەریوان و دی‌هاته‌کانی ده‌وروپه‌ری به‌ر له‌ شو‌رش ده‌رگیری خه‌باتیک بوون دژی ئاغا‌کان، ده‌وله‌ت، کۆمپانیای کشتوکالیه‌کان، شاره‌وانی، قایم‌قامیه‌ت، ژانده‌رمه‌ری، پۆلیس و له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌موو ئه‌و ئی‌داره و داموده‌زگایانه به‌ویستی ده‌وله‌ت له‌ژێر چاودێری ئاغا‌کان دابوون و ئاغا‌کان به‌ هاوکاری ژانده‌رمه‌ری و هه‌ت‌زی سه‌ربازگه‌ی مەریوان هه‌موو زه‌وییه‌ باش و به‌ پێته‌کانیان

بۇخۇيان دانابوو و جوتياره كانيان هه لدابوونه زهوييه په قه ن و
 به رده لاننيه كان و به كورتى له بهر ئه وهى كه شارى مەريوان به
 گشتى له دهستى ئاغاكاندا بوو ئه وان به دهسلاتى خۇيان جاده
 و پىكاوبانيان به تەك كىلگه كانى خۇياندا دهبرد و خانوويان
 به سەر خەلكدا ده پروخاند و به ناوى دانانى باخچه و راكىشاني
 جاده و جوانكردنى شار هه موو به لايه كيان به سەرى دىنشين و
 خەلكى شاردهيتنا و به هۆكارگه ليكى ديكەى زۆره وه كه پهگ و
 پيشهيان له ئيمپرياليزم وه سەرچاره دهگريته، دىنشينه كان
 ئه وهيان ساغ كردبووه وه و به پتويستيان زانيبوو كه ئه وان يەك
 بگرن و له و پوه وه كه پۇشنبيرانى كورد به تاييه ت ئه وانى كه
 دهستان له ژيانى تاييه تى و خوشگوزهرانى تاكه كه سى خۇيان
 هه لگرتبوو و له ديهاته كاندا زۆرن و به رده وام جوولانه وهى
 جوتياره كانيان له بهرچاوه، ئه و پۇشنبيره تىكوشه رانه
 كيشه كه يان دهستنيشان كردوه و وهلامى ئه و پتويستيهيان
 داوه ته وه كه چيدى نابى بىدهنگهى ليكرىته. له سەردهمى
 حه مه رزا شا به شيويه كى نهيتى چەند يەكيتيه كه له چەند
 ديهاتيكى ده ورره بى مەريوان پىكده هيتن، تا له بهرامبه ر يەكيتى
 و هاوبه ندى ئاغاكان و ئه و سسته مهى كه ده ولەت له
 گوندشينه كانى ده كرد بتوانن به رگرى بكن، راستيه كهى ئه و
 به په نگارييهى كه ئه وكات ده كرا زياتر به هۆى ديه كى ويران و
 كاوبووى قهراخ شار بوو كه ده ره به گه كان به شتواز و ناوى
 جياجيا، يان به پشتگه رمى هيزه ئه منيه كان هه ر جاره و به
 شيويه كه ده يانهيتايه گۆرچ، گوايه ديه كه ديمه نى شاره كهى
 ناشيرين كردوه و پتويسته تهخت بكرىته، خۆى مه به سته
 راسته قينهى ده ره به گه كان ئه وه نه بوو، ئه وان چاويان برپبووه
 ئه و زهوى و پروبه رهى كه هى ديه كه بوو و ده يانووست
 دهستى به سەردابگرن و ديه كه تىكبدن و شه قامىك له وى

لیدەن، ئیجا ھەمان شوین بە پارەھەکی زور دیسان بە ھەمان
 دینشینهکان بفرۆشنەو. خەلکەکش رازی نەدەبوون و ماوەی
 سالیکی پەبەق سکاڵای خویان لەم فەرمانگە بوو ئەو فەرمانگە
 برد و هیچ بەرپرسیک نەما ھاواری خۆی بوو نەبەن و داوا
 نەکەن کە کێشەکە ئەوێ و ئەوانە دەیانەوێ زەویبەکانیان
 لێستێن و ئەوان زەویبەکانی خویان دەوێت و بە بێ ئەو
 زەویانە ناتوان بژین و ئەمە پەوا نییە و ستمیکە لێیان
 دەکرێت، ئەمە بێدادییە، وەرن گوی لە سکاڵاکانمان بگرن و
 خۆتان سەر لە دێیەکە بدەن و زەویبەکان ببینن، ئەوسا خۆتان
 بلێن داخو مافی ئێمە نییە کە لەسەر ئەو زەویانە ی خۆمان کار
 بکەین یان نا، ئایا بە چ وێژدانیک دەیانەوێت ماله کانمان بەسەر
 سەرماندا بپرووخێنن و ژيانمان لێ تیک بدەن؟ بەو پێیەکی کە لە
 سەردەمی رەزاشادا ئەو پەوا بوو کە خانوو بەسەر ئەو
 دینشینه ھەژار و نەدارانەدا بروخێندریت و دەست بە سەر
 زەوی و مولکەکانیاندا بگیریت و برسی و مالوێران بکری،
 کەس نەبوو گویان لێ بگیریت و بەدەنگیانەو بچیت،
 دەرەبەگەکان دەستیان بەسەر زەویبەکاندا گرت و بە فیز و
 لەخوباییبوونەو گالتهیان بە دینشینهکان کرد و لەسەر
 زەویبەکانی ئەواندا دایانکوتا، بەلام لەو کاتەدا کە ئەو دەرەبەگە
 چاوچنۆکانە لەسەر زەوی و زاری ئەواندا دایانکوتا و ئەوانیان
 بێش کرد، پوئشنبیرانی شار بە فریای دینشینهکانەو چوون و
 بەشیوھەکی نەینی لەگەڵ نوینەری چەند گوندیکدا ئەو باسەیان
 ھێتایە گورپی و ئەوانیان پاکیشایە نیو پرسەکە، تیز و بەرنامە ی
 کاریان پیکخست، ھیشتا زمانی پيس و ھەرەشە نامیزی
 دەرەبەگەکان لەبەرانبەر دینشینهکان ھەر درێژ بوو و ھیشتا
 ھەرەشەکانیان ھەر بەردەوام بوو کە سەدان دینشین بە
 خاکەناس و گاسنەکانیانەو، ریک ئەوکاتە ی لەبەر زولم و

تاوانکارییه‌کانی محمه‌په‌زا شا کهس نه‌یده‌توانی هه‌ناسه‌ش بدات، ئه‌وان له‌گه‌رد و ته‌پۆلکه‌کانی ده‌وروپه‌ری شار ده‌رکه‌وتن و دارپژانه‌نیو شار. له‌وکاته‌دا هه‌شتا شۆرشێ خه‌لکی ئێران نه‌کرابوو. ئه‌وان هاواریان ده‌کرد "زه‌وی، زه‌وی" له‌و نێوه‌دا ده‌نگیان ده‌زنه‌نگایه‌وه و ده‌یانگوت: بۆ ئێمه شه‌رمه‌زارییه، شه‌رمه‌زارییه و ده‌بی هه‌رچی زووه زه‌وییه‌کانمان وه‌ربرگیرنه‌وه و خۆمان به‌م خاکه‌ناس و گاسنانه و له‌گه‌ل ژن و منداله‌کانمان دووباره‌بێینه‌وه سه‌ر زه‌وییه‌کانمان و بیانکێلین و کاریان تێدا بکه‌ین.

شه‌پۆلی خرق‌شاوی دیتشه‌ینه‌کان شه‌قامه‌باریکه‌کانی مه‌ریوانی داگرتبوو. ئه‌مه‌ که‌ی، له‌وکاته‌ی که محمه‌په‌زا شا خۆی به‌هه‌موو شتی که‌ ده‌زانی و له‌وپه‌ری هیز و ده‌سه‌لاتدا بوو، به‌لام له‌شارێکی دووره‌ده‌ست و لاپه‌رگه‌ی وه‌ک مه‌ریوان، دیتشه‌ینانی خرق‌شاو توانیان ئه‌و ده‌سه‌لاتداره‌ که هه‌تزی خۆی وه‌ک خواجه‌ک سه‌یر ده‌کرد، به‌یتنه‌له‌رزه. جه‌ندرمه‌ زهنده‌قیان چوو، دادگا ته‌رازووه‌که‌ی داله‌نگی و هاوسه‌نگی تیکچوو. سوپا به‌هه‌راسانییه‌وه‌ راپه‌رمی، پۆلیس وه‌ک سه‌گی توپێ به‌ده‌وری شاردا خولانه‌وه و که‌وتنه‌ نووسکه‌نووسک و سه‌یری ئه‌و شه‌پۆله‌ خرق‌شاوه‌ی خه‌لکیان کرد. دیتشه‌ینه‌کان به‌ژن و منداله‌کانیا نه‌وه به‌ده‌وری شاردا سوورانه‌وه و هاواریان کرد و هه‌شتا ده‌ره‌به‌گه‌کان نه‌یان‌توانی‌بوو بکه‌ونه‌خۆ ئه‌وان خۆیان گه‌یاندە نێو ئه‌و زه‌ویانه‌ی که‌ هی خۆیان بوو و سه‌له‌های سال رهنج و ئاره‌قه‌یان له‌سه‌ر پشتبوو. ئا له‌وکاته‌ و له‌چاو تروکانێکدا ساواک و جاشه‌کان و پۆلیس و سه‌ربازه‌کان به‌تۆپ و تانکه‌کانیا نه‌وه‌ پووبه‌رویان بوونه‌وه و سیلاوی خوین له‌نێو ئه‌و زه‌وی و کێلگانه‌ پاسا. دیتشه‌ینه‌ راپه‌ریوه‌کان به‌گورزی ده‌ستی جه‌ندرمه‌ و یاسوله‌کانی ده‌وله‌ت می‌شکیان پێدا.

یان به شیلکه‌ی تهنه‌نگه‌کان له خویندا گه‌وزین و خوینیان ر‌زایه
نیو زه‌وی و کیلکه‌کان، به‌لام چما ئه‌وان کولیان دا! هر
دینشینیک ده‌کوت ژنه‌که‌ی ده‌ستی ده‌دایه پیمه‌په‌که و شوینی
پیاوه‌که‌ی ده‌گرت‌ه‌وه و ده‌ستی ده‌کرد به‌کیلان، که ژنه‌که له
خویندا ده‌گه‌وزا، کورپه‌که‌ی که ئیش و ئازار چنگی له دلی گیر
کردبوو وه‌ک به‌چه‌که گورگیکی بریندار شوینی ده‌گرت‌ه‌وه و
ده‌ستی ده‌دایه پیمه‌په‌که و ه‌وه‌ای له گاجوته‌کان ده‌کرد: بر‌و
ئه‌ی گاجوته‌که، بر‌و زه‌وییه‌که بکیله و مه‌پرنگیوه و مه‌وه‌سته.
ئه‌و پ‌وژه ر‌اپه‌پینی دینشینه‌کان خه‌لتانی خوین کرا، به‌لام له‌و
پ‌وژه‌وه یه‌کیتی جوتیارانی م‌ریوان به‌شیوه‌یه‌کی نه‌ینی و
کاریگه‌رانه له‌نیو ئه‌و زه‌وییه به‌ خوین نه‌خشاوانه چه‌که‌ره‌ی کرد
و که‌وته سه‌ر پ‌ی.

بیگومان ناتوانین بلین ئه‌مه تاکه ه‌وکاری دروستبوونی ئه‌و
یه‌کیتییه جوتیارانه بووه، نه‌خیر ده‌شی ئه‌مه به‌یه‌کیک له
ه‌وکاره‌کانی هاتنه‌دی یه‌کیتییه‌کان بوویت. ده‌بی ئاماژه به‌وه‌ش
بده‌ین که ئه‌و یه‌کیتییه جوتیارانه‌ی م‌ریوان له‌گه‌ل
سه‌ره‌لدانی شو‌رشی ئیزان و دواتر، به‌خیرایی په‌ره‌یان سه‌ند
و گه‌شه‌یان کرد و دینشینه‌کانی ناوچه‌که‌ی یه‌کخست و
ده‌سه‌لاتیکی جوتیاری گه‌وره‌ی له‌سه‌ر ئاستی ناوچه
کور‌دییه‌کاندا به‌ده‌ست ه‌یتا. وه‌ک دواتر ده‌بینین ئه‌و هاوبه‌ندی
و ته‌باییه ئه‌نجامی پر‌به‌ها و بایه‌خداری لیکه‌وته‌وه، وه‌ک
نمونه‌ش هه‌مان ئه‌و پر‌پ‌یوانه‌ی که له‌سه‌وه ب‌و م‌ریوان کرا و
له‌وه‌ش گرنگتر ئه‌و کوچکردنه ناره‌زایه‌تییه به‌کومه‌له‌ی خه‌لکی
م‌ریوان که شاره‌که‌یان چ‌ول کرد و پرویان کرده ک‌یوه‌کان. یان
ئه‌وه‌ی که خه‌لکی کامیاران له‌به‌رده‌م تانکه‌کانی پ‌ژیمدا له‌سه‌ر
پ‌یگا و جاده‌کاندا راکشان و پ‌ریان له‌چوونی ه‌یزی پ‌ژیم گرت.
ئه‌مانه هه‌موو به‌شیوه‌یه‌کی کاریگه‌رانه و به‌رنامه‌دار له‌لایه‌ن

ئەو يەكئىتپە جووتيارىنەو پەيەرايەتى دەكران.

هۆكارىكى دىكەى گرنىگ كە لە دروستبوون و هاتنەكايەى ئەو يەكئىتپە ئامازەى پەيدەدرىت، برىتپە لە پالپشتى و هاتنە مەيدانى هەيزە پىشكەوتنخواز و شۆرشگىرەكان كە شان بە شانى جووتيارەكان هەنگاويان نا و لەگەليان بوون و ئىستاشى لەگەلدا بىست بە شىوئەىكى ناراستەوخۇ ئەو پەيوەندىيەيان هەر بەردەوامە. لىرەدا ئەو پرسىيارە دىتە پىش كە ئەوانەى ئەو يەكئىتپە جووتيارىنەيان ئاوا خستە سەرپى كىن و چ كەسانىكن؟ لەو بارەىو ئەو زۆر كەسانم پرسى و سەرم لە زۆر جىگايان دا تا هەندى شتم دەست كەوت. دىنشىنەكان، بەتايەت كەنجە خوئندەوارەكانيان، پىيان خوشە بۆتۇ كە سىكى بىگانەى و هاتوويت زانىارى لىو بارەىو وەدەست بخەيت، بە پارىزەو ئەووت تىبگەيەنن، كە پىكخراوئىكى نەيتى هەى و لە پشت پەردەو خەرىكى كارەكانى خوئەتى. بۆتۇ كە بە دواى ئەو دا دەگەپىست كە لەو بارەىو زياتر زانىارى وەربگريت، ئەووت بۆ پوون دەپىتەو كە بەلى پىكخراوئىكى (ماركسىستى- لىنىنىستى) بەناوى پىكخراوى شۆرشگىرەى زەحمەتكىشانى كوردستان^۱ بە شىوئەىكى نەيتى لەناوچەكەدا كار دەكات و لەگەل ئەندام و جووتيارەكان و دىنشىنەكاندا تىكەلە و كەسەكانى وەك پوخسارى ئاشكرا و ديار نەناسروان و پىكخراو كە بنكە و بارەگايەكى نىيە، ئورگانىكى پراگەياندى نىيە، بەلام بەياننامە و بلاوئەكراوكانى لىرە و لەوئى بەرچاو دەكەون و لە بارەى ئەو پوودا و بوويەرانەى كە لە كوردستاندا پوودەدەن، هەر زوو شىروۇفە و شىكرەنەويان هەى و تىروانىنەكانى خويان دەگەيەننە دەستى خەلك.

^۱ -كۆمەلى شۆرشگىرەى زەحمەتكىشانى كوردستان.

خه‌لکی کوردستان به‌پێز و شکووه له‌و پێکخراوه ده‌پوانن و به‌ پێکخراوی خۆیانی ده‌زانن. بۆ نمونه گه‌نجیکی کورد په‌نگه هه‌واداری پێکخراوی چریکه فیداییه‌کانی خه‌لک بێت به‌لام له هه‌مبهر ئه‌و پێکخراوه‌ش 'پێکخراوی شۆرشگێڕی زه‌حمه‌تگێشانی کوردستان' که زیاتر مورکێکی نه‌توه‌ییانه‌ی هه‌یه، هاو‌دلی نشان ده‌دات. یان دینشینیکی ناوچه‌ی مه‌هاباد هه‌رچه‌نده‌ی که به‌ شیوه‌یه‌کی نه‌ریتیانه سه‌ر به‌ حیزبی دیموکرا ته‌ به‌لام پێکخراوی شۆرشگێڕی زه‌حمه‌تگێشانی کوردستانیشی خۆش ده‌وێت. که‌چی کاتێک لیان ده‌پرسی: بۆچی ئه‌و پێکخراوه‌ خۆی به‌ ئاشکرا پاناگه‌یه‌نیت؟ له‌ وه‌لامدا که‌مێک ده‌وه‌ستن و ده‌لێن: (دیاره ئه‌وه به‌باش نازانن).

کاتێک پێیان ده‌لێیت ئه‌مه له‌به‌ر چه‌یه و هۆکاره‌که‌ی چه‌یه که پێکخراوه‌که ئاشکرا ناکه‌ن؟ وه‌لامی وات ده‌ده‌نه‌وه، هه‌رگیز دلت ئاو ناخواته‌وه.

کاتێک زیاتر له‌ کوردستان ده‌مێنیه‌وه و له‌م و له‌و ده‌پرسی دوا‌جار لای خۆت ده‌لێیت، ئه‌م پێکخراوه وه‌ک ئه‌وه‌ی پێویست بێت خۆی نه‌گرتووه و په‌گاژ نه‌بووه و هێزێکی نه‌تووی نییه، به‌لام سه‌باره‌ت به‌ راستگویی و ئه‌و پێداگرییه له‌کارکردن و ئه‌و پشتیوانییی خه‌لکی ناوچه‌که لێی ده‌کات گومانیک نامینێته‌وه.

به‌ هه‌رحال خه‌لکی ناوچه‌که پێیان خۆشه‌ بلێن که که‌سانی سه‌ر به‌و پێکخراوه ده‌ستیان له‌ پێکهێنان و پێکخستنی ئه‌و یه‌کێتیانه هه‌بووه. پاشان زیاتر له‌گه‌ل ئه‌و پێکخراوه ئاشنا ده‌بین

له گهل يه کيک له ئەندامانی حیزبی دیموکراتدا دەدویم

له سنه سه‌رێکم له باره‌گای حیزبی دیموکرات دا و له‌وئ
له‌گهل يه‌کيک له به‌رپرسه‌کانیان که ده‌توانم بلیم هه‌مه‌کاره‌ بوو،
قسم کرد. ئێمه‌ قسه‌ی زۆرمان له باره‌ی کوردستانه‌وه له‌گهل
یه‌کدی کرد و ئه‌ویش هه‌م بۆچوونی تایبته‌ی خۆی و هه‌م هی
حیزبه‌که‌ی بۆ باس کردم، به‌لام بڕیاردارا من ته‌نێ هه‌ندێ به‌ش
له قسه‌کانی ئه‌و به‌هه‌ند وه‌ربگرم و قسه‌کانی دیکه‌ی به‌لاوه‌ بنێم.
به‌شێک له قسه‌کانی به‌م شتیه‌یه‌ بوو:

'ئێمه‌ ئۆتۆنۆمیمان له‌ چوارچێوه‌ی ئێراندا ده‌وێت'
'ئهو په‌وش و که‌شوه‌وا سیاسیه‌ی پزێم دژی گه‌لی کورد
و ئه‌و پرۆپاگه‌نده‌یه‌ی وه‌رێخسه‌توه‌ که‌ گوايه ئێمه
جوداخوازین، ده‌مانه‌وئ ئه‌و پرۆپاگه‌نده‌یه‌ بپه‌وێنینه‌وه.'
'ئێمه‌ شتێک به‌ ناوی یه‌کیته‌ی جووتیاران له‌ کوردستاندا
ناناسین'

'ده‌ولت ناتوانیت له‌ پتی ئاسمانیه‌وه‌ لیمان بدات، یانی ئه‌و
کاره‌ ناکات.'

'خه‌بات درێژه‌ی هه‌یه‌، به‌لام له‌م په‌وشه‌ی ئێستادا ناتوانین
دیدگای خۆمان بخه‌ینه‌پوو که‌ داخۆ ئێمه‌ چۆن و به‌ چ شتیه‌یه‌ک
ده‌بن خه‌بات بکه‌ین، به‌لکو وایه‌یست بکات شتوازیکی توند و

تیزانه تر بگریه بهر، به لام به دلنیا ییوه ئیمه ده سته پشخه نابین،
 ئیمه تنها بهرگری ده کهین و نه گهر ناچار بین وه لام ده دینه وه.^۱
 'نا تواندریت متمانه بهم حکومتی ئیستا بکریت.^۱
 'ئیمه رۆژ به رۆژ لهم حکومته نا ئومیدتر ده بین.^۲
 "بابه تیکی گرنه هیه که ئیمه سوننن و باوه پیمان به
 (ئیمامهت^۱) نییه. که وابوو ده سه لاتی پیاوانی ئاینی له دهوله تدا،
 کیشه و گرفت بق ئیمه دروست ده کهن.^۱
 'ئیمه باوه پیمان به لاواز کردنی دهوله ت نییه.^۱
 'موفتی زاده، هه له ی زوری کرد و ئه هه لانه بوونه مایه ی
 نه وه ی که خه لک پای له سه ر بگوریت.^۱
 'شینخ عیزه دین ته نیا پیاویکی ئاینیه و پششووێژ که ری مه بابده،
 ئایا که سیکی ئاینی ده توانیت ریه ریتی ناوچه یه ک بگریته
 نه ستو؟^۱
 'چریکه کان؟، زانیاریم نییه، ئیمه لیتره شتی کمان نیه به ناوی
 (چریکه فیداییه کان) هیچ په یوه ندیمان به پیکخوا وه که یانه وه نییه.^۱
 'ئا به لی نه و شته ی تو ده یلنیت ئیمه لیتره نا، به لام له مه بابده
 چالاکی و جموجولی هه واده کانی نه وان نادیده ده گرین و
 چاوپوشیان لیده کهین.^۲

---

^۱ - لای شیعه کان دوازه پششهوای ئاینی هه ن که نه وان به ئیمام ناویان
 ده به ن و هه ر بۆیه ش پشش ده لین دوازه ئیمامی. نه و سسته مه
 هوکمرانییه ش که له نه و جیهانی ئیسلامدا به ولایه تی فه قیه ده ناسریت
 هه ر نه وه یه که له لایه ن زۆر ئیسلامی سونه ره ت ده کریته وه .

^۲ - نه مه دوه یست گوێ بدمه نه و قسه یه ی نه و بهر پر سه، به لام دواتر گوتم
 باسکردنی له باسه کردنی باشتره.. بهر پر سه که ی حیزبی دیموکرات
 گوته: ته نیا کاریکی باش که چریکه کان ده یکه ن و به لای ئیمه شه وه
 په سنده و به که لکمان دیت، بلاوکردنه وه ی بلاوکه راوه ی هه واده کانی نه وانه
 که به باشی له کاتو ساتی خۆی ده گاته ده ستی خه لک و ئیمه به بلاوکه راوه

'دەر به گایه تی به و شیوه به له کوردستاندا نییه'
 'وهرزێرانی کوردستان سته می زیاتریان چه شتوه، چ له
 پرووی فرههنگی و چ له پرووی ئابووریدا سیستمی کشتوکالی
 هه مان سیستهمی سه دهکانی ناوه پراسته.'
 'حیزبی دیموکرات له بهشی باکووری کوردستان' دهسه لاتی
 ههیه سه دی نه وه دی خه لکی گریدراوی حیزین.'
 'قیاده موه قه ته؟ به داخوه کیشه یه کی ئالۆزه، ئه وان براکانی
 ئیمه ن، په نابهرن لیتره، زولم و سته میان لیکراوه و ئیمه به هیه
 شیوه یه ک پێگه یان پێشاده یان و ئاماده نین که دهست له
 کاروباری کوردستان وه بدهن، ئه وان هه ر میوانی ئیمه ن،
 نه وه نده و به س'.

***

مه والییکی زۆر ورد و راستی.... په راویزی نووسه ر.
 ۳- سه به ست له مه باباده وه به ره و سه ره وه بێ ورمی تا سه له ماس و خوی و
 ماکی.

قیاده موهقه ته کان چ که سانیکن؟ و چون که لکیان لیوه ده گرن و به کاریان دینن؟

ئو قیاده موهقه تیانه خریکن هیواش هیواش خویان
ده ده خه. مەریوانیه کان ئه وانه به به کریگیروای دهوله تی
ئیتسا ده زانن، ههروهک چون پیشتر به کریگیروای دهوله تی شا
بوون. حیزبی دیموکراتیش ئه وان به میوان ده زانیت، ههلبهت
وهک دهوله تیش ئاوا ناویان ده هیئت، به لام به راستی ئه و قیاده
موهقه تیان چ که سانیکن؟

بینگومان هه موو ئه و یاریانه به فیتی ئیمپریالیزم و
له سه رووشیان هه ئیمپریالیزی ئه مریکاو هه. سالی^۱ ۱۹۷۲ که
ئه وکات رهوشی ئابووری و سیاسی دهوله تی عیراق خراپه.
ئه مریکا کاتیک رهوشی عیراق ئاوا ناله بار ده بینیت، به یارمه تی
سو پای شاهنشایی که له ژیر رکیتف و ده سه لاتی خۆیدایه،
شه ریک له نیوان عیراق و ئێراندا دروست ده کات، شا که
به کریگیروای ئامریکایه، مه لا مسته فا بارزانی که وهک گلۆله یه ک
که وته ژیر پیسی ئامریکا، به هیز ده کات و به ریده داته گیانی
حکومه تی عیراق، تاکو به ره ی یه کگرتووی عه ره به کان دژی
ئیسرائیل لاواز بکات و دواچار ئامریکا له سالی ۱۹۷۵ دهوله تی

---

^۱- پیموایه مه بهستی نووسه ر سالی ۱۹۷۴ بیت که شه ر له نیوان کورد و
حکومه تی عیراقدا هه لگیرسایه وه.

عیراق ناچار دهکات له گه ل ئیران پښککه و تننامه یه ک ئیمزا بکات که خواسته کانی دهوله تی ئیرانی تیدا به رجه سته و جیگیر کرابیت که له هه مان کاتدا خواستی ئامریکایه. ئهو پښککه و تننامه یه له لایه ن شای ئیران و سه دام حوسین له جه زائیر واژو ده کړیت، که ئاکامه که ی بریتی ده بیت له مالویرانی کورد و به م شیوه یه خیانه ټپکی دیکه ی مه لا مسته فای بارزانی ئاشکرا ده بیت. مه لا له په نای شادا ده چته (عه زیمیه ی که ره ج) و سه دان هه زار ئاواره ی کورد له شوینه هه ره دووره ده سته کانی ئیران و دوور له کوردستان په رش و په راگنده ده کړین.

بارزانی و خیانه ته کانی له هه موو جیگایه کدا و یردی سه ر زارانه، ئهو وه کو هه ویر وابوو له دهستی سیاسه تمه دارانی ئامریکا. ئه وپان سه رده میک کردو ته دارده ست و به قازانجی ئیسراییل دژى عه رب به کاریان هیناوه، سه رده میک له به رژه وه ندیی ده سکه وه کانی ئامریکا به پشتیوانی ش دژى کورده کانی ئیران به کاری دینن، سه رده میک بق مانه وه ی حکومتی سه دام حوسین دژى خه باتگیرانی عیراق به کاری دیننه وه و سه رده میکش کوته که ده ده نه وه دهستی خوی تا نه وه ندی گیانی به به ره وه ماوه به سه ری خوی و گه له که ی خویدا بدات، بارزانی هاوکاری ساواک دهکات، نوکهری (میت)^۱ ی تورکیایه، ملکه چی مؤسادی ئیسراییله و دواچار کوشنده ترین زه بریش له خه لکه که ی خوی ده دات و ئاواره و ده ربه ده ریان دهکات، خوی و خیزانه که ی دینیته عه زیمیه ی که ره ج و خه لکه که ش له گوند و لادی دووره ده ست و لاپه رگه کانی ئیران به فروشتی بنیشت و کریکاری و به برستی ژیانیتی کوله مه رگی ده به نه سه ر. تا ئه وکاته ی خه لکی ئیران

۱ - میت کورترکراوه ی وشه ی (Milli Istahbarat Teshkilati) ه.

راده پەڕی و شۆرش دەست پێدەکات، دەرباری محەممەد پەرزە شا
 مانگانە یەک دەداتە کوردە پەنابەرەکان. بە سەرھەلدانی شۆرشى
 ئێران ئەو مانگانە یە دەبەردرێت، کاریش ئیدى دەست ناکەوێت،
 خەلکى پەنابەرى کورد ھەر چۆنیک بیت لە گەل ئەو ژيانە
 کۆلەمەرگى پێدەکەن، لە لایەكى دیکەو کۆرەکانى بارزانى
 (مەسعود و ئیدرىس) بە فرمانى ئاغاكانیان خۆیان ئامادە
 دەکەن کە دواى مردنى باوکیان، ديسان لە سەر تاوانکارییەکانى
 خۆیان بەردەوام بن و کرێگرتەى خۆیان بۆ ئیمپریالیزم درێژە
 پێدەن. بەمشێوەیە بەفرمان و خواستى ئاغاکیان شتیک بە
 ناوى (قیادەى مەوقەتە - سەرکردایەتیی کاتى -) دروست
 دەکەن. شۆرشى ئێران ھەر وەک بینیمان ناتەواو مایەو،
 کوردەکانى ئێران درىخى ناکەن، درێژە بە شۆرش دەدەن و
 داواى ئۆتۆنۆمى و مافى خۆیان دەکەن. حکومەتى قوم کە نیاز
 و ناواخەنەکەى ئاشکرایە و وابەستەبوونەکەى پۆز بە پۆز
 باشتر دەردەکەوێت و پیاوێ گریڤراوەکانى ئیمپریالیزمى ئامەریکا
 وەکو مانگای نیوچاوان بەش لە نێو ئەندامانى حکومەتە کەدا
 دیارن، دەکەوێتە گیانى خەلکى کورد و ھەول دەدەن کە
 بەرژەوێندىیەکانى ئاغاکیان کە بە دواکەوتوویى ھێشتەوێ
 کوردستانى (ئێران - عێراق - تورکیا) یە ھەروا بمێنێتەو، بۆیە ھەر
 دەنگى ئازادىخوازانە لە ناوچەکە ھەراسانیان دەکات و ھەول
 دەدەن بىخەنکێن. کەسانى دیکەى برسى و ڤووت و رەجال بە
 ناوى سوپای پاسداران لە تاران و قوم و شۆیتەکانى دیکەو
 دێن و بەریان دەدەنە گیانى کورد، جەندرمەکان دەنێرنە ناوچەکە
 تاكو دەنگى ئازادىخوازانەى خەلکى کپ و سەرکوت بکەن، بەلام
 خەلکەکە بەرگرى دەکات و دەلیت ئەگەر خواش لە ئاسمانەو
 بیستە خوار، ئیدى ئیمە جەندرمەى ئێرانمان ناوێت. دەولەت
 پێداگرى دەکات، گەلى کورد ملکەچ ناکات، دەولەت دەست بە

په لاسار دهکات و گهلی کوردیش وهلامی دهمشکین دهدهاته وه،
دهولت پاسدارهکانی دهکشیتته وه.

هه موو هزری دهولت ئه وهیه که ناوه ندهکانی هیز له
کوردستان بگریته دهست. بۆیه دهیه ویت بنکه و پاسگاگان
دووباره پرېکاته وه له جه ندرمه. کورد هاواری لی هه لدهستیت،
دهولت پاشه کشه دهکات، دیسان پاسدارهکان رهوانه دهکات،
دهنگی کورد دیسان بهرز دهیته وه:

(سهیر گیرمان خواردوه، مه گهر ئیمه خۆمان ناتوانین
شارهکانی خۆمان به پیره ببهین که ئیوه له تارانه وه پاسدارمان
بق دهنیرن! ئیمه خۆمان گه نه گهکانی خۆمان پیک دهجهین که
پاسهوانی له شار و سنورهکان بکهن، مه گهر ئیمه ش ئیرانی
نین که متمانه مان پش ناکهن و به هایه کمان بق دانانین، به لام
ئیمه پریالیزم نایه ویت که گهلی کورد دهستی به چه که وه بیت،
نایه ویت ئه خۆی خاوه نداری کاروباری خۆی بیت، گهره کیه تی
کوردستان هه به دواکه وتووویی بمیتته وه تاوه کو به ئاسانی
بتوانیت له وی بارزانییهکان به ئاسانی بخاته وه سه ری. که واته
ئیسنا ئیمه پریالیزم نایه ویت کورد دهنگی هه بیت، بۆیه راسته وخۆ
فرمان به داردهستهکانی خۆی له نپو دهولت دهدهات که هه
چونیک بیت ده بی چهک له دهستی کورد دهر به تدریت. مه گهر
دهکریت کوردی ئیران چهکی به دهسته وه بیت، سبهی نۆره ی
کوردی عیراق و پۆژیکی دیکه نۆره ی کوردی تورکی و پۆژی
دواتر کوردی سوریش دیت...)

به م پنیه دهولت به خیرایی دهکه ویتته خۆ و به کورد دهلیت:
(زۆرباشه مه گهر ئیوه ناتانه ویت که پاسدارهکانتان له خۆتان
بن، ئیمه ش ئه وه قبول دهکهین.)

دهولت دیت هه موو ناوچه کوردنشینهکان (هه ره له پۆژئاوای
سنه وه بگره هه تا ئه ویدی ورمی) دهکاته سی بهش و له یهک

کاتدا سئ بوونه وهری سه یروسه مه ره له کیسه ی ئیمپریالیزم دینیتته ده ری. بوونه وهری یه کهم که سیتی به دبخت و کلۆله به ناوی موفتیزاده، که مایه ی نه فره تی هه موو گه لی کورده، ده ولت ناوی لیتاوه (عه للامه) و جهوت سه ده هشت سه ده که سی بیچاره و برسی و بیکار و چه قو کیش و گه جه رو گو جه ری له ده وری خۆی کۆکردۆته وه و مانگی هه زارو جهوت سه ده هشت سه ده تومه نیان ده داتی و به ناوی پارێزه رانی کۆماری ئیسلامی ئێران له سنه وه تا سه رده هشت جینگیری کردوون که پاسه وانی بکه ن و دژی کورد بوه ستنه وه.

بوونه وهری دووهم شتی که به ناوی (قیاده ی موه قه ته) که باسما ن کرد به چ شیوه یه ک دروست کرا، ئیمپریالیزم وای به باش ده زانی که ده ولتی کۆماری ئیسلامی ئێران له گه ل نه و قیاده موه قه ته یه دا که کوپانی بارزانی خۆفروشن، پێک بکه ون و جارێکی دیکه وه ک دارده ست دژی خه لکی ئازادیخواز که لکیان لی وه ربگیریت، دانوستان سه رده گریت و ئیدریس و مه سعود بارزانی په نابهره برسییه کان کۆده که نه وه، دیسان 'نه فره ت له و پاره یه' به مانگانه یه کی چه ور ره وانه ی کوردستانیان ده که نه وه تا له سه رده هشته وه هه تا پیرانشار نه و سنووره یان پی بپاریزن. گه لی کورد تووړه و ده هری ده بیت، به لام ده ولت وه لام ده داته وه:

(ئه ری پیمنا لێن ئیدی چه ده ریکتانه! ئه مانه خۆ جلوه رگیان کوردییه، زمانیشیان کوردییه، خۆ ئه مانه شما ن له تاران وه نه نار دوون، براکانی خۆتانن.)

به مشیوه یه کوردی برسی و پرووت و په جالی ئه و دیو دیسان بوونه وه مه قاشی ده ست، به لام نه مجاره بوونه مه قاشی ده ستی که سانیک که ده یانه ویت حکومه تی عه لی دابمه زریتن. ده میتیتته وه ناوچه ی سییه م واته له پیرانشار بۆ سه ره وه

(باکووری کوردستان له ږووی نه خشی کولونیالیزم هه مان
 شاره کانی (نازه ربایجانی ږوژئاوا) که بریتین له ورمی،
 دیتهاته کانی دهو روبه ری خوی، سه لماس، هه ریمی برادوست و....)
 لیته شدا بوونه وهریکی سه یروسه مه ری دیکه به ناوی
 (هه سنی)^۱ یان ناخوند هه سنی، یان ئایه توللا هه سنی هه
 ناویکی لی بنین، دینن و سه رکرایه تی کومیته کانی ورمی
 دهگریته دهست، که هه لبت پیاوه کانی نه و ناخونده کونه په رسته
 له شاره کانی نه غه ده، پیرانشار، سه رده شت به تاییه ت
 له سه ربازگی جه لیدیان له گه ل قیاده ی موه قه ته ییه کاند
 ده بیند رین.

به مشیوه یه نه خشی ئیمپریالیزم بق کپکردنی کاتی دهنگی
 گه لی کورد پیاده دهگریته. که وایه ئیستا قیاده موه قه ته مان ناسی،
 نه مانه کریگریته ی ئیمپریالیزم که دهوله تی ئیران هه ول ده دات و
 دهیه ویت به خه لکی کورد بلیت نه مانه براکانی خوتانن و میوانی
 ئیمه ن و خه رچییه کانیشیان له (بهیتولمال)، به قه ولی نه و کوریه
 مه ریوانییه ی که ده یگوت: نه و بهیتولماله ی به زیپی ژنه کانمان
 که تالانیان کرد و بردیانه قوم، دابین دهگریته.

*****

۱- غولامره زا هه سنی ۱۹۲۷-۲۰۱۸ له دایکبوی بوزورگ ئابادی ورمی،
 تورکیکی دزی کورد و په کینک له دلسوزه کانی خومه یی و هه ر له گه ل
 شوږشی خه لکی ئیران کرا نه و له لایه ن خومه یییه وه کرایه به رپرسی
 کومیته کانی شوږش و له ماوه ی به رد ریژی ده سه لاتداریی خویدا زور
 تاوانی به رامبه ر به خه لکی کوردستان نه انجام دا، په کینک له وان
 کومه لکوژی گوندی قارنه ی ناوچه ی نه غه ده و هه روه ها شه ری
 داسه پیندراوی نیوان کورد و نازه رییه کانی شاری نه غه ده.

خەلک دەلەن بانەیان بۆمبیاران کردووه، بەلام بابەتەکە شتیکی دیکەیه

کاتژمێر نزیکەی ٦ی دوانیوەڕۆ بوو، لە هۆتێلەکە ڕاکشایووم
و خەریکی خۆپێندنەوێ پوژنامە بووم، پەنجەرە کراوە بوو، لە
پێر گۆیم لە دەنگی بلندگۆ بوو لە شەقامەکە بە کوردی شتگەلیکی
دەگوت کە تارا دەیهک تێگەیشتم، دەگوت:

«هاولاتیانی سنە بە هانای خەلکی بانەوێ بچن.
لەسەر تەختە خەوێکەم راست بوومەوێ و خۆم گەیانده لای
خاوەن هۆتێلەکە.

«کاکە چ باسە؟»

«نازانم کاکە گیان، بانەیان بۆمبیاران کردووه.»
جانتاکەمم هەلگرت و بە ڕاکردن بەرەو لای پاسەکانی سەقز
ڕامکرد کە لەوێوێ بچمە بانە.

دەلم بەو کارەیی خۆم خۆش نەبوو، نەمەدەویست بە دوا
پووداوەکاندا ڕابکەم، بەلام هیچ کاریکی دیکەم لە دەست
نەدەهات، هەولمدا زۆر بیر لەو هەنگاوەیی خۆم نەکەمەوێ و
بەهەر شتێوێهێک بێت ناوی نەنێم سەرکێشی. سواری پاس بووم
و وەرێ کەوتم. لە ڕیزی یەکەمدا پیرەمێردێک دانیشتبوو، لێم
پرسی:

«خاڵۆ لە بانە چ باسە؟»

«بۆمبیارانیان کردووه.»

«خاڵۆ، کە ی بۆمبیارانیان کردووه، بۆچی بۆمبیارانیان

کردووه؟

به توورهبیهوه گوئی:

‘خامینی، خامینی’، ئەو بۆمبارانی کردووه. ئەو موسلمانانی ناوێت، ئەو یەهوودی دەوێت، ئەرمەنی دەوێت، موسلمانانی ناوێت. دەلێت سوننە موسلمان نییه. هەر شیعە موسلمانە. هەر شیعە و شیعە.

کەمێک بێدەنگ دەبێت، پاشان دەلێت: ‘دوێا دەسووپێت، ئەمڕۆ پۆڕ پۆڕی ئەوانە، دوێا دەگۆرێت، پۆڕگاریش هەروا نامێنێتەوه، تا ئێستا پۆڕ هەر پۆڕی فارسەکان بووه.’
نەفرەت لە گۆڕی ئەو ئامریکایە کە چ بەزمیکی ناوێتەوه، کورد، فارس، شیعە، سوننە. ئەو مرقفە چەند نەگریسە، چەند هەلپەرسە تا داشی سوار دەبێت و دەیهوێت سواری ملی خەلکی دیکە ببێت. هەموو لایەک نیکەرانه، کەس نازانیت چی پروویداوه، پادیۆی کوردستان پەیتا پەیتا داوای کۆمەک و یارمەتی بۆلاوێتەوه.

چەند گەنجیکی کورد کە بە شیروە و سیمایانەوه دیارە خوێندەوارن، دەیانەوێت شتی زیاتر بزانن. بەردەوام پرسیار لە پێتواریان دەکەن. یەکنێک دەلێت:

‘بۆمب نەبووه، بێتەقی دژە تانک بووه، ۲۰۰ کەسی کوشتووه و بریندار کردووه، پەنگ بێت بە مەبەست نەبووبێت.’
پێتواریەکان بێ ئەوهی بەباشی ئاگاداری بابەتەکان بێ و بە تەواوی شتیکی لێ بزانن، یەکسەر دەکەونه جێنو و تووک و نەفرەت. یەکنێک دەلێت:

‘بە مەبەست و پلان بووه، فرمانەکانە لە قومهوه هاتووه،

‘مەبەستی خاڵۆی پێتوار، خومهنییه، نووسەریش هەر وهک ئەو، لە جیاتی خومهینی نووسیویه خامینی.

مسزگەر به مه بهست بووه!

همموویان توورهن، حوكمه كه دراوه، فهرمانه كه له قومه وه هاتووه. من زور هول ددهم داوهری نه كه م. په وشه كه ده تخاته ژیر پاله په ستو. ناتوانم به لگه یه ك بدوزمه وه، به لام نه وان پتوستان به به لگه و مه لگه نییه، بریندارن. هوکاری نه ورك و نه فره ته یان به رامبه ر قوم ناشكرايه. هر بلتی به چیه وه ده زانن كاری قومه؟ یه كسه ر وه لامت دده نه وه؛ 'بوچی جه ژنی خویناویی سته تان له بیر چووه، مه گه نه غه ده تان به بیر نه ماوه.' من كه زانیاریكی زورم نییه، ناچار ده بم دهم داده خه م و بیده نگ ده بم.

تازه نه مشه و هیچ، ناتوانین بزانیان داخل له بانه چ قهوماوه، چونكه كه گه یشتینه سه قز ئیدی ماشینك ده ست نه كه وت تا بچینه بانه. سبه ینی كیشه كه چاره سه ر ده بیت.

پاسه كه كاتژمیركه وه ركه وتووه. له ریزی دواوه دانیشتووم، چوار گه نجی كورد له ته نیشتمه وه دانیشتون. ماوه یه ك كه تیپه ری، بیرمكرده وه ئاوا به بیده نگی دانیشن و خوخه ريكردن به خویندنه وهی رۆژنامه به كه لك نایه، وا باشه له گه ل ئه وانیهی له ته نیشتمه وه ن قسه بكه م. ده كری ئه مانه بو زیاتر شاره زابوون و ناسینی كوردستان یارمه تیم بده ن. سه یریكم كردن، چوار گه نجی زه حمه تكیش. پیم وابوو دیهاتین و به دلناییه وه خوینده واریشیان نییه و فارسیش هر نازانن، چونكه دوو سی جار وا ركه وت قسه م له گه لدا بكه ن هر به كوردی قسه یان له گه لدا ده كردم. له كورسییه كه ی پتیه وه شم كوریزگه یه كی نه دوازه ساله دانیشتیوو. بیرم كرده وه تر بلتی ئه مانه چ قسه یه كیان هه بی پیم بلین، یاخود له م نیوهی رینگایه دا قسه كردن له گه ل ئه مانه چ ده ردیک ده رمان ده كات. ئاوا له هزاران راچووبووم، گه یشتینه شاروچكه ی دیوانده ره.

یه کتیک له گه نجه کان له پاسه که دابه زی و شتیکی کپی و
 که رایه وه. پوژنامه کهم کرده وه و له بهر پرووناکی کزی
 گلپهکانی پاسه که سهرقالی خویندنه وهی پوژنامه که بووم.
 ئیدی ئاگام له وان نه ما، تا ئه وکاته ی گه نجه که ی ته نیشم به
 کوردی شتیکی گوت و پرووی تیکردم چنگیک مزره سیوی
 وردیلای بق لای من راگرتن و گوتی: "فرموو لیم وهر بگره."

سهیریکی گه نجه که و سهیریکی سیوه کانم کرد و سهیریکی
 گه نجهکانی دیکه م کرد، به تامه زه روییه وه قه پالیان له سیوه کان
 ده دا. له پی دهستی خۆم کرده وه و سیوهکانی خسته نیتو
 دهستم. وه کو ئه وان بئ ته وهی سهیر بکه م چی ده خۆم یه ک
 دوا ی یه ک سیوه کانم خوارد. ئه و میرمنداله ی له پیش ئیمهش
 دانیشتبوو مژولی ستوخواردن بوو. سیوه کان بوونه پیشه کییه ک
 تا سهری قسانیان له گه لدا بکه مه وه:

"فارسی ده زانی؟" به یه کتیکیانم گوت.

پیکه نی و ئامازه ی به میرمنداله که کرد و به کوردی شتیکی
 پینگوت، کوپیژگه وهر سووپا و له سهر چیچکان دانیششت و
 پییگوتم چی ده لیت.. ده یویست بیته وهر گێرمان.

گوتم: "فارسی ده زانیته؟"

کوپیژگه بوی کرده کوردی و وه لامه که ی وهر گرته وه،
 وه لامیکی راشکاو:

"تو کوردی ده زانی! من فارسی نازانم و پیویستیشم پنی
 نییه."

خۆم کوکرده وه. ئه مجاره ئه و پرسیاریکی له من کرد و
 کوپیژگه بوی کرده فارسی:

"تو له کوردستان چی ده که یته؟"

گوتم: "سه فهر ده که م، ده مه ویت کوردستان بیییم، بییاسم."

"زانیا ریت له سهر ئه ده بیانی کورد هه یه، ده ته ویت بزانیته؟"

به ههله دا چوو بووم، مسۆگەر ئەمانه گهنجی نه خوینده واری
 گوندهكان نه بوون. گهنجانی لادیسی بوون كه به دنیاییه وه
 زۆریان کار کردوه و زۆریان شت پتیه بۆ باسکردن، مایه ی
 گالتهیه كه من پتم وایه چونكه فارسی نازانن، نه خوینده وارن. بۆ
 دهبی ههركه سی فارسی نه زانیت نه خوینده وار بیت! نه خیر وا
 نییه. دیاره به زمانی کوردی خوینده واریان هیه و به کوردی
 دهنوسن و دهخویننه وه. ئاگاداری ئەدهبیاتی کوردین. ئەمه ئەو
 ستهمهیه له گهلی کوردی دهکهن. گهلی کورد نابێ به کوردی
 قسه بکات، نابێ به کوردی بنوسیت، بخوینیت. ئەگەر کتییکی
 کوردیت لیبگیرێ دهبی بجیته کونجی زیندان. کورد ئەگەر
 فارسی نه زانیت، کتویییه، هیچ نازانیت. منیش بهو تیروانینه
 سهیری هاوسه فهره که ی خۆم دهکرد.

وه لایم دایه وه: "نه هیچ له باره ی ئەدهبیاتی کورده وه نازانم."
 به پێکه نینه وه شتیک به کوپژگه که دهلیت، کوپژگهش به
 پێکه نینکی زیاتره وه قسه که ی دهکاته فارسی:

"من بازرگانم، بازرگانیکی ئەدهبیاتی کوردی، بازرگانی
 سیاست و خهباتی کوردی. بازرگانیک که دهیه ویت پی به پینی
 خهباتگیرانی دیکه، که دهیانه ویت کورد پژگار بکهن. کوردی
 ئێران، عێراق، تورکیا و سوریا هه موویان یه کن و یه کیان به بی
 ئەوی دی هیچ واتایه ک نادات. هیلکی گالته جارانه به ناوی
 سنوور ناتوانیت کورد دابهش بکات. "من بازرگانیکم که هیچ
 شتیک به ناوی سنوور ناناسم و دانی پیدانانیم"

پرسیم: "بازرگانی چی دهکیت که دهته ویت کورد ئازاد
 بکهیت؟"

گهنجه ههژده سالییه که ئاماژه ی به گونیه یه ک کرد که له ژیر
 کورسییه که ی بوو و شتیکی گوت. ئەو گونیه م پشتر بینییوو،
 وامده زانی پهنگ بیت ئارووی کرپین و بیانات بۆ گوندهکان،

به لام کاتیک وەرگیره که قسه که ی بۆ کردمه فارسی، نه خێر
گونیه که شتیکی دیکه ده‌رچوو.

سهیری ئهم گونیه به بکه ببینه، پێت وایه چی تیایه؟ ها! ئیستا
پێت ده‌لیم: کتیب، کتیبی کوردی، فیشه‌ک، فیشه‌کی پوووسی.
کوردانی عێراق و تورکیا ئیستا ژێرده‌ستن، له ژێر سته‌م و
فشار دان. ئهم‌ڕۆ که من به به‌راورد به‌وان ئازادم، کتیبی
سیاسی، ئهو کتیبانه‌ی که چاره‌سه‌ری کیشه و ئازاره‌کانیان تیدا
نووسراوه، له هه‌موو کوردستان و له لای ده‌سته و تا‌ق‌می نه‌تی
و له لایه‌ن هه‌موو هاو‌پێانی خه‌باتگیر وهریان ده‌گرم و کۆیان
ده‌که‌مه‌وه و ده‌یان‌خه‌مه‌ نێو گونیه و ده‌یان‌به‌مه‌ گوندی، ده‌یان‌به‌مه
گوندی (زه‌لی)ی سه‌ر سنوور. هه‌ر شه‌و داها‌ت و هه‌کو پێوی
کتیبه‌کان به‌ کۆلیدا ده‌ده‌م، فیشه‌که‌کان له‌ پشت‌م قایم ده‌که‌م و به
نیو تاریکی‌دا خۆم به‌و دیو سنووردا ده‌که‌م، له‌وێ هاو‌پێانی
خه‌باتگیر له‌ شوێنی دیاریکراو چاوه‌پێم ده‌که‌ن. له‌وێ له‌نیو ئهو
که‌شه‌ ترسناک و تۆقێنه‌ره‌ که‌نجه‌کانی کورد تینووی فێربوون.
باوک و با‌پیرانمان تا ئیستا شه‌ریان کردووه و خۆیان
پا‌گرتووه، شه‌ری زۆر به‌ هه‌شیاریکی که‌م، به‌ لام ئێمه‌ که‌نجانی
کوردستانی ئێران، کوردستانی عێراق، کوردستانی تورکیا
ده‌ست ده‌خه‌ینه‌ نێو ده‌ستی یه‌کدی و به‌ شه‌ری زۆر‌تر و
هه‌شیاری زیاتره‌وه‌ ده‌چینه‌ کۆری خه‌بات. له‌و دیو سنوور
که‌نجانی کورد چاوه‌پروانی من ده‌که‌ن، کتیب و فیشه‌که‌کانیان
ده‌ده‌م‌ن شه‌وی دواتر ده‌که‌پێمه‌وه‌ ماله‌وه‌ و پوژی دواتر به
دوای کۆکردنه‌وه‌ی کتیب و فیشه‌کی زیاتر ده‌که‌ومه‌ خۆ. من
بازرگانی‌کم که‌ کتیب و تفه‌نگ هه‌م ده‌توانم هه‌رزان په‌یدا بکه‌م و
هه‌م هه‌رزان‌تر بیان‌فرۆشم. به‌ پێچه‌وانه‌ی هه‌موو بازرگانه‌کانی
دی.

کۆپێژکه‌ وەرگیره‌ که ئیدی هیچی نه‌گوت، تا که‌نجه‌که‌ خۆی

پرووی تیگردم و به کوردی هه‌ندی شتی گوت، ئیستا ئیدی
واتای قسه‌کانی تیده‌گه‌یشتم. زمان ئامرازیکه به هویه‌وه ده‌بیت
تیبگه‌یت له‌ دلێ که‌ سێک دا، له‌ بوونی هه‌ر مرقه‌نێکدا چی
ده‌گوزه‌ریت. من ئیستا تیگه‌یشتبووم که‌ چی له‌ ناخی ئه‌ودا
ده‌گوزه‌ریت، بویه‌ ئه‌و ئامرازه‌ نه‌یده‌توانی پێگریت له‌ به‌
لیکتیگه‌یشتمان. ئه‌و ده‌یگوت:

(تا سالانیکیش پیش ئیستا گه‌نجانی کوردی عێراقی له‌ ویدیو
سنووره‌وه‌ ده‌په‌رینه‌وه‌ بۆ ئێران و چه‌کیان بۆ ئیمه‌ ده‌هێنا،
چونکه‌ ئه‌وکات په‌وشی ئیمه‌ خراپتربوو و من له‌نیو تاریکیدا
چاوه‌پوانی ئه‌وانم ده‌کرد، ئه‌مڕۆ پێوییه‌که‌ی ئه‌م به‌ره‌ی سنوور
ئازاده‌، ده‌بینی ژیان ئاوايه‌، خه‌بات و تیکۆشانی به‌رده‌وام.)
ئیستا ئیدی ئه‌و چوار گه‌نجه‌ زه‌حمه‌تکێشه‌ که‌ له‌ ته‌نیشتم
دانیشتبوون، چوار گه‌نجی ساده‌ی لادیتی نه‌بوون و ئه‌و گونیه‌ی
که‌ له‌ ژێر کورسیه‌که‌ بوو ده‌تگوت گیانی وه‌به‌ردا هاتووه‌ و
له‌ به‌رچاوم جووله‌جوولی بوو.

بهره و بانه دهرۆين

ئەو شوپىنەى پاسەكەى لىزاوہ سنا ئەو شوپىنە بوو كە بۆمبەكەى لىن تەقىبووہوہ. ئىستا ھۆكارى پووداوہكە ئاشكرا بووہ. بەلى بۆمبىكى بەھىز تەقىوہتەوہ، بۆمباران نەبووہ. ژمارەيك كوژراو ھەيە و شووشەى پەنجەرەكان تا مەودايەكى زۆر دوورتر شكاون. پووداوہكە بەو شىوہيە بووہ كە كابرايەك بۆمبىكى قورمىشكراو بۆ فرۆشتن دىتتە بازار. يەككى ديكە ئامادەيە بۆمبەكەى لىكپرىت، بەو مەرچەى شىوازی بەكارھىتەكەشى پىتلىت، بەمشىوہيە كابراى فرۆشيار دەست دەكەت بە پوونكردنەوہ و فىركردنى كابراكە كە چۆن دەتەقیتەوہ. كپيارەكە چەند نارنجۆكىكى بە كەمەرەوہ ئاویزان كىردوون. فرۆشيارىش پەختە و فیشەكى ديكەى لە خۆ ئالاندوون. لە كاتى پوونكردنەوہ و فىركردنەكە پووداوہكە دەقەومى و بۆمبە قورمىشكراوہكە لەنتو دەستى ھەردووکیاندا دەتەقیتەوہ و ئەوان پارچە پارچە دەبن و لە ھەمان كاتدا و لە چاوتروكانىكدا لە چيا و بەرزايەكانى لای سەقز و بە دوورى ٦٠ كىلۆمەترى بانه خەلك ھاوار دەكەت و دەلەت: (ئەى خەلكىنە سوپا دەستپىژى لە خەلكى بانه كىردوہ)، خەلكى شار و شارۆچكەكانى دەورووبەر لە مالەكانيان دیتەدەر و ھاوار دەكەن: (خەلكىنە فرۆكە بانەى بۆمباران كىردوہ).

تپەكانى پىشمەرکە لە شار و ناوچەكانى دەورووبەر بۆ بانە پادەكەن، برىندارەكان دەگەيەننە نەخۆشخانە. كوژراوہكان بە

خاک دەسپێژن و ھۆکاری ڤووداوەکە باس دەکریت، بەلام کەس
نامادە نییە بەو بەوەر بکات، قسەکە یەکە بێ ئەملای ئەولا،
کاری دەولەتە و هیچ گومانیکى تیدا نییە. گەنجەکان کۆ دەبنەو
و پرسەکە ھەلدەسەنگینن:

(دەبێ بزانی بە دەستی چ کەسێکەو بوو)

(دەبێ بزانی چ جۆرە بۆمبێک بوو)

(دەبێ بزانی سوپای بەکریگیراو نمونەى ئەو بۆمبەى ھەیە

یان نا)

(دەبێ بزانی لە چ سنوورێک تەقیووتەو)

(دەبێ بزانی چ کەسانیک کۆژاون)

(دەبێ بزانی ...)

لێکۆلینەو دەکریت، سەرەداوی سوپا و دەولەت لە

ڤووداوەکە دەست ناکەوێت، دیسان دەست پێدەکەنەو..

(ئێمە ھەلەبەکمان کردوو، کەمتەرخەمییەک ھەیە.)

(شتیکمان پشتگوێ خستوو.)

(چۆن دەکریت دەولەت لەم تەقینەو ھەدا دەستی نەبوو بێت؟!)

(مەگەر مەریوان و سنە و نەغەدەتان لەبەر چوو؟)

گەنجەکان ھێشتا خەریکی لێکۆلینەوین.

لەنیو شاردا پیاسە دەکەم، خەلکەکە خۆیان بە گەنجەکانیانم

دەناسین و زۆری پێناچیت کە لەگەڵ ژمارەیان ئاشنا دەبم.

ئێستا ئیدی زۆر نیکەران نیم، شتگەلێک لە بارەى کوردستانەو

تێگەیشتووم. دەتوانم لەگەڵ گەنجەکان لە بارەى ئەو شتە

قسەبکەم و دیسان شتی تازەیان لى فێربم و زیاتریان تێبکەم و

لە بارەى ئەو کێشە و گرفتەنەى کورد ھەیتى لێیان بپرسم، لە

پەوشى گوندەکان دەپرسم، لەمە ڤ چۆنیەتیی ھێزەکان، لەسەر

پەوشى شار. زۆر بە سادەیی دەلێم ھیچ شتیک نازانم،

دەمەوێت زانیاری کۆبکەمەو و تێیان بکەم، ئەوانیش قسەم بۆ

دهكهن و شتهكانم نيشان ددهن. بهمشيويه تا شهوندهی دهتوانين زووتر لهگهل يهكدی ئاشنا دهبين و كيشهكان ئاسانتر چارهسهر دهبن.

ئىستا لهگهل خویندكارىكى پرشتهی پزىشكى ئاشنا بوم، گهنجهكانى شار ريزى لیدهگرن. شه كوردستان وهك نهخوشيك دهشوبهينى و به هوشيارى و چاويلكهى پزىشكىكى شارهزا شه خالانه ديارى دهكات كه ئيش و نازاريان تيدايه. شه خالانهى كه دهبيت نهشتهرگريان بى بكریت نيشانم دهداث و باس لهو دهرمانانهش دهكات كه پيوسته بى نهخوشيهكه بهكاريان بهين. تا نيوهپى لهگهل كورپهكان دام و شهوان له بارهى ههموو شتيك قسم بى دهكهن. ئىستا من لهگهل ههموياندا ئاشنام. زوربهيان لهو گهنجانن كه سالههاى سال له ژير شهكهنجى محهمدپهزا شاى ناپاكدا تالوى زيندانيان چهشتووه. كاتى نيوهپى كه دهمويت برقم، گهنجهكان دهيانهويت لهگهل شهواندا بچم، لهگهل شهواندا دهچمه مالىك. لهوي خواردن نامادهيه. ههمويان له دهورى خوانهكه دانىشتوون، بهلام پزىشكى گهنج خهريكه تفهنگهكهى خاوين دهكاتوه، به وردى پارچه و بهشهكانى يهك به يهك هلهدهوشيتتهوه و به عشق و خولپاوه خاوينيان دهكاتوه، ئيمه له خواردن بووينتهوه، دكتور تفهنگهكهى شهمنيهت دهداث و له تهنشت خويهوه به ديوارهكهدا هلهيدهنى و دهست دهكات به نان خواردن. له كوردستان دهتوانيت له گيرفانى هر ميژمنداليكدا دهمانچهيهك بينيت و شه به سووك و ئاسانى وهك شهوى بهردىك ههلبگرى و له شوشهيهكى بديهت و بيشكىنى ئا بهو ساديهيه تفهنگهكهى دهست دهداثى و دوژمنهكهى تيك دهشكىتيت

***

له گهل دكتور سهرېك له گونده كان ددهم و زور شتم بۇ پروون ده بېته وه

دواى نيوه پوكه لى له گهل دكتوردا بۇ سهردانى گونده كان
پېگى پېچ و گه وه مان برى و به نيو گرد و ته پوكه كاندا
پوښستين. پېشمه رگه كانى حيزبى ديموكرات به خويان و
ئوتومبيله سوپاييه كاننيان وه به جاده كه دا ده پوښستن و
پاريزگارى ناوچه كه يان ده كرد. دكتور گوتى:

"ئو حيزبه ليزه له نيو ئو گرد و ته پوكه كاندا لايه نگرى زورى
هيه، به لام هيچ كات به شيويه كى تركمه و پرهنسيپى كار
ناكات. ئم وهرزيرانه له پرووى جهنگاوهرى و ئازاييه تيه وه
نمونه يان نيبه، به لام حيزب هيچ بايه ختيك به و بابته نادات،
ته نيا ده يه وېت ژماره لى ئندامانى زياتر بن. تو سهرپكه ئيستا
ده بېنى زياتر له په نجا كه سيان له و ئوتومبيله پينو سوپاييه بار
كردوه. ئايا ئمه له هيچ ياسايه كى سوپاييدا جىي ده بېته وه.
ئه گهر من دوژمن بم، له و بهرزيويه وه ده توانم به بى ئوه لى
بتوانم ده ست بكه نه وه هه موويان ته فروتونا بكهم. سهرپكه
ده تواندريت له و گوشه يه وه هه موويان بكرينه ئامانج."

ئو گوشه يه كم نيشان ده دات. پېشمه رگه كان هيشتا ئاگايان له
هائى ئيمه نه بوو بۇ ناوچه كه. دكتور لووله لى تفهنگه كى
وهرسوپاند و گوتى:

"ده بېنى چهند ئاسان ده توانى ئو وهرزيرانه به هيزانه له ناو
ببەيت. ئمه خه تاي حيزبه. ئمه ترسناكه. ههرچه ندى په خنه له

پښخستن ګه یان ده ګرین، هر چۀ ند تښتینیان ده دینن، ګوئ ناګرن. ئەوانه ده یانۀ ویت ګه سانی زیاتر بینه ئەندامی حیزب، ئە ګه رچی ئەو هس شتیکې پښو یست نییه. د ښهاتییه ګان هر له خویانه وه به هوی ئەو خه باتګیر ډلسوزانه ی له نیو ئەو حیزبه دا هه بوونه، ئەو حیزبه یان خوشده ویت، به لام سه رانی حیزب ګه لکې خراپ لهو لایه نګری و ډلسوزییه ی خه لکه ګه وهرده ګرن. دکتور به رده وام ده بیت و ده لیت:

'سه یرکه بهو هه موو ده رفته ی ګه هه یه و ده سکه و یتیکې ګرنګه، نابیت به مشیره یه ئەوانه ئاوا سواری رینوی سوپایی بګن و لهو ناوه مانورپیان پی بګن. ده تواندریت به ژماره ی ګه متریش مانور ئەنجام بدریت، نابن ئەو هه موو هیزه به بی کار و ئه رګ بهیلدریته وه. پښو یسته له پرووی سیاسیه وه هوشیار بګرینه وه، به لام حیزب هیچ بایه خ بهو بواره نادات. وهک بلینی نه یه ویت ئەندامه ګانی له پرووی سیاسیه وه هوشیار ببنه وه، ده ترسن ئەندامه ګانی له شته ګان بګن. ده ترسین ګه ره ګی ئیش و ئازاره ګانیان نیشان بدهن. هر چۀ نده پښه ره ګانیان هیچ به تهنګ ئەوه وه نین، ئیش و ئازاره ګانی خه لک بیینن و ده ستیشانیان بګن، به لام پښمه رګه جه ګاوه ره ګانی دیموکرات ئەوه نازانن. پښمه رګه ی دیموکرات وهک په نجا سال پیش ئیستا بیر ده ګاته وه، پتی وایه چاره سر ته نیا هر لووله ی تفه نګه، ئیستاش پښوایه ته نیا و ته نیا هر تفه نګ ده رمانی ده رده ګانیان ده ګات.'

به درېژایی پښا ګه جووتیارانم ده بیینی خه ریکی دروینه بوون. ژنان ده سکه نه ی توکیان ده کرد. مندالان شان به شانی ئەوانی دیکه کاریان ده کرد. دکتور جیپه ګه ی له شوینیک ډاګرت و چووینه نیو کیلګه یه ک. دکتور ګوتی:

'تو ده توانی کاری خوت بګیت، منیش سه ریک له

جووتیاره‌کان ده‌دهم.

به‌نیو پهریزه گه‌نمیکدا پویشست و چووه لای که‌پرکی
سه‌پانان، ژماره‌یه‌ک پالهی لی بوون. منیش له شوینتیک لای
چهند که‌سئیک که‌خهریکی دروینه بوون راوه‌ستام و له‌به‌ر
ئه‌وه‌ی ده‌یانزانی هاوړتی دکتورم، قسم له‌گه‌لدا کردن.
جووتیاریکی کورد که‌ماله‌که‌ی له‌سه‌ر سنوور بوو به
فارسئیکی شر و شه‌پړتو به زحمه‌ت قسه‌ی بۆ کردم و گوتی:
"ئه‌مه کاره‌که‌مانه ده‌بیینی، ئه‌مه له‌لایه‌ک، من بۆ خۆم له
کاتی خۆیدا نوێژی خۆم ده‌که‌م، به‌لام حکومه‌تیکم ده‌وێت به‌یانی
به‌ئاسووده‌یی بزیم و نانی خۆم به‌ده‌ست بیتم. بۆ من چ
جیاوازییکی هه‌یه که‌شا بیت یان ئه‌وه‌ی ئیستا، کاتیک من هه‌ر
برسی بم."

ئاماژه‌ی به‌دکتور کرد و گوتی:

"ئیمه ئه‌وانه‌مان قبوله، ده‌زانی بۆ، چونکه‌فیریان کردین هه‌ر
شتیک به‌لایه‌که‌وه به‌لام پرسى ژيان و بژێوى شتیکی دیکه‌یه.
هه‌ر ئه‌مانه ئیمه‌یان فیرکرد که‌ئه‌گه‌ر مان بگرین، ئه‌گه‌ر
یه‌ک‌بگرین و کۆ بیینه‌وه ده‌توانین توتنه‌که‌مان گرانتر بفروشین
ده‌وله‌ت. قوربان! ئیمه هه‌موو توتنکاره‌کان چووین و له
فرمانگه‌ی ده‌وله‌ت دانیشترین و گوتمان، ده‌بیت توتنه‌که‌مان گران
بکړن، قوربان سالانی پشتر هه‌رچی خۆمان له‌داروبه‌رد ده‌دا
توتنه‌که‌یان به‌حه‌وت تومهن لیده‌کړین، به‌لام مانمان گرت،
ده‌ستمان خسته‌نیو ده‌ستی یه‌ک، کردیانه بیست تومهن، ده‌بیینی
کاکه ئه‌مه شتیکی دیکه‌یه، ئیمه ده‌بى مان بگرین، به‌لام ئه‌و
ده‌سه‌لاتدارانه‌ی ده‌وله‌ت نیوه‌گیانمان ده‌که‌ن تا پاروه نانیک بۆ
مال و مندالمان ده‌ده‌ست دیتین." چهند گوله‌گه‌نمیکی چنن،
ده‌نکه گه‌نمه‌کانی له‌سه‌ر له‌پی ده‌ستی نیشانی من دان،
هه‌موویان په‌ش و کرمگرتوو بوون، به‌خه‌مگینه‌وه گوتی:

‘دەبىنى قوربان، ئىۋە فارسەكان مرقىگەلى باش نىن،
 حكومه تەكەش ھى ئىۋەيە، ئەم گەنمە پەين و دەرمانى پىۋىستە،
 دەرمانى دژە ئافات، بەلام فەرمانگەى كشتوكال نايدات دەلەيت:
 (كوردستان ئائارامە، ئىمە ناتوانىن بتاندهىن) ئاخر قوربان كوا
 كوردستان ئائارامە؟ مەن دەبى چەند خۇم ماندوو بگەم و گيانم
 بىتە سەرى لووتم تا ئەم گەنمە كرماۋىيە بەرھەم دىنم. ئەو
 دەستەى كە دەنكە گەنمەكانى لەسەر بوون و نىشانى منى دەدان
 لەرزى. ئىستە پىاۋەكە ھاۋاردەكات كە:

‘لەبەر ئەۋەيە كە ئۇتۇنمىمان دەۋىت. كە ئۇتۇنمىمان
 ۋەزگرت، ئىدى كاتىك مەن زەحمەت بگىشتم، پەنجى شانم ناچىتە
 گىرفانى فارسەكان. ئەمە كەى پەۋايە، دەرمان بىق فارس، جىگەى
 خۇش بىق فارس، ئاۋى پاك، سىنەما بىق فارس، ئىنجا دەبىت
 پارەى بەرۋوبوۋى خۇشم بە قىست بدەنى. دەرمانىش ھىچ،
 گەنى ئىمە كرم لىتى دەدا...’

دىسان ئامازەى بە دىكتۇر كىرد: ‘ئەگەر ئەم دىكتۇرە نەبى
 مىندالەكەم دەمرىت، بەلام دىكتۇر چ بكات كە دەرمان نەبىت،
 دەرمانمان دەۋىت، دىكتۇرى بىن دەرمان چى بكات.’

دىكتۇر بۇى باس دەكرىم: ‘گىشەكانى ئەم ناۋچەيە كىشە و
 ئازارى كۆمەلەيتىن، دەرد و ئازارى ناۋچەيىن. ۋەرزىر دەرفەتى
 نىيە بە مىندالەكەى پابگات. ھەر ئەو گۈندەى خوارەۋە لە دە مال
 پازدە مىندالىان پەنگ زەرد و لە حالەتى مردندا بوون. چوۋىن
 سەپرمان كىرد، مىندالەكان گلىان دەخوارد. ھەشت سالا، دە سالا
 گل دەخۇن و كەس ناپرەمىتە سەر ئەۋەى چاۋى لىيان بىت
 بايەخىكىان پىن بدات. بەدبەختى ھەدادانى نىيە. پىگابان نىيە، لە
 گۈندىكى بچوۋك كە لەبەر بىن ئاۋى لە شىۋىك دروست كراۋە،
 چۈن دەتوانى نەخۇش بگەيەنەتە شار! بە كام پىگا و بەكام
 ھۇكارى گواستەۋە! لىترە ناپىت كەس نەخۇش بگەۋىت، يان

دهبیت تا ماوه به ئازارهوه بئلیتهوه یان هه رچی زووه بئ خولی
بمریت و ئاسووده بئیت.

کابرای جووتیار دانه گهنه چرچ و قلو شهکانی له سهه
جوخینیک راکرد، دانهیه کیشی هه لگرت و نیشانی منی دا و
گوتی:

"ئهو کاتهی پژیسی هه مه پزه شا له سهه حوکم بوو
ئوتۆنۆمیمان دهووست، ئیستا ئیدی رهوشی ئه و ئاشکرایه چۆنه،
ئیمه لیتره کهسانی لیها توومان هه ن که هه رگیز دهست له مافی
کورد هه لئاگرن، ئیمه شهه ریفزاده کانمان هه بوون، مه لا ئاواره کان
و مو عینییه کانمان هه بوون، هیشتاش هه ر هه مان.."

کاتیک ببنیی من زور سهه له و شتانه دهه رناکه م و ئاشنا نیم
له گه لیاندا نییه، سهه ری خۆی پاره شاند و گوتی:

"ئیهو ی فارس ته نیا خوتان دهه ناسن، ئیمه کهسانی کمان هه یه
که ته نانه ت نمونه یان له ئیو فارسانی شدا پهیدا نابیت، ئه وانه به
دریژایی ته مهنی خویان له پیتاوی ئازادیدا تیکۆشاوون."

قهسه که ی دکتۆرم هاته وه یاد که ده یگوت:

"ئیهو ته نیا خوینهران و شاعیران و نووسه رانی تاران
دهه ناسن. وهه رن ببینن ئه م کوردانه ی ئیمه چییان کردووه، له
بواری شهه ره وه چ به زمیکیان ناوه ته وه. ئاوازه کانیانتان
بیستووه؟ قهت شهه ره کانیانتان خویندوونه ته وه؟ سهه روده کانیان
دهه زانن؟ ئه ری قانع دهه ناسن؟.."

هیچ وه لامیک نه بوو به دکتۆری بده مه وه.

دکتۆر هیشتا خه ریک بوو قسه ی له گه ل وهه رزیره کاندا ده کرد.
دلنایام له باره ی گرنگی په کیتی جووتیاره کان قسه ی بۆ ده کردن،
یان قسه بۆ نه خو شیک ده کات که ئه گه ر دهه رمان دهست نه کهوت
قهی ناکات با پشوو بدات، پشوو بدات.

له پێگا به منی گوت: "هه ر ئه وه یه، ئیدی پشوو بدات تا

دهمریت، یان هر چونیک بیت به دهرمانی گژوگیایی
سکچونه که ی رابگریت.

بهیانی که له نیو شاردا پیاسهم دهکرد سهیرم کرد چند
دیتهاتیک له دهوری شتیکدا کز بوونه ته وه. خۆم گه یانده لایان،
بینیم گه نجیکی مله ستوری سیستانی که ولوکاسی خۆی له و
ناوه راخستوه و دهرمانی گژوگیای له وی داناه و خهریکه
دیتهاتییه کان دهرمان دهکات. ژنیک گه نج خۆی نیشانی پیاوه
که ته که دا و گوتی: "هه ناوم ده ئیشن، هه رچی ده یخۆم دیتهتمه وه.
که دهم ترش دهکات."

کابرای سیستانی گوتی: "ئاده ی زمانت ده ریته ببینم."

ژنه که زمانی ده ریته، رهش داگه رابوو. پیاوه که گوتی:

"چاکت ده که مه وه، به لام دهکاته سی تومهن."

ژنه داماره که نالاندی. ئاخو ئه وه موو پارهیه!...

کابرای سیستانی گوتی: "زۆر باشه، بیستوپینج تومهن."

ژنه گه نج که له بهر نه بوونی بیستوپینج تومهن ته رییق

بووه وه. ئه وه گه نجانه ی دهوری پیاوه سیستانییه که یان گرتبوو،

زهق زهق سهیریان دهکرد، پیاوه که که میک خۆی کۆکرده وه،

سهیریکی دهووبه ری کرد و گوتی:

"زۆر باشه تو پازده تومهن بده."

پوخساری گه نج که کان هیمن بووه وه. سیستانی چهند ده نکیکی

تیکه له یه ک کردن و گوتی:

"ئه مانه ده کوتی، ده یانکه یته پۆن و بهر له خهوتن ده یخویت،

چوار شهو له سه ره یه ک ده یخویت و چاک ده بیت."

ژنه گه نج که نزای کرد و دهرمانه کانی وه رگرت و پویشیت.

گه نجیکی دیکه ی دیتهاتی هاته پیش و خۆی نیشانی

دهرمانفرۆشه که دا و گوتی:

"سه رم گیز ده خوات، گران ده بیت، ناتوانم دروینه بکه م."

پیاوه سیستانیه که ژیر نینوکه کانی گوشین و چند جاریک
کیشای به پشتی دهستی و پاشان سهیریکی خه لکه که ی کرد و
گوتی: 'پاره که ی ده کاته پازده تومەن'.
به جیپه که به ریگای نیو شاخه کانداه پرویشترین. دکتور
دهیگوت:

'سهیریکی ریگاگان بکه، نه گەر سوپا بیهویت له ریگای
زهویه وه هیرش بینی و پروبه پروو بیتته وه، فاتیحای خویندراوه.
دینشینه کانی ئیره به چاوبه ستراییه وه ده توانن له م
گوزهرگایانه دا پروبه پرووی دوژمن ببنه وه'.
ریگا که ریگایه کی پچاوپچ و سهخته. کانژمیریکی به ریوه
بووین تا کو که یشتینه گوندی 'به رده رده ش'. دکتور جیپه که ی له
به رده م دوکانی ئاسنگه ری پیره میردیک راگرت و گوتی:
'با بچین سه ریک له وئ بدهین. با ببینین بزاین داخو له
سه دهه کانی ناوه راستیش به و جوړه ئامیزانه کاریان کردوه.
بینینی گوند و قسه کردن له گهل دینشینه کان ئاسووده بیهکت
پتده به خشیت که به ئاسانی به دهست نایهت. له شار به هر
که سیکم دهگوت ده مهویت بچمه گوند، به نیگه رانیه وه دهیگوت:
'مه گەر شیت بوویت، چ کاریکت به گونده؟'

مانای نه و قسه یه تینه گیشتم، لای خوژم ده مگوت نه مه
نیگه رانی بو چییه. مه گەر گونده کانی ده وروبه ری تاران یان
ده وروبه ری شیراز و نه سفه هان و نه و شویتانه نه بوون که
بزیان دهچوین، نه مه ترسی تیدا نییه ده شچینه ئیره، به لام کاتیک
گونده کانی کوردستانم بینی تیگه یستم که نه وانه بوچی نیگه رانن.
نه و گوندانه، به تاییهت دیهاته کانی ده وروبه ری سنوور به گشتی
له ده پازده مال پیکهاتوون که له سه ر نشیوی دولیک یان
ته پوله که یه کدا چیکراون. خانووی بچوک، به ساده ترین شیوازی
بیه وروبه رانه و کون. له و گوندانه دا شتیک به ناوی دوکانی

به قالی یان نانه واخانه، یان قهسابخانه و نهو جوړه شتانه بوونی
 نیسه. چند چواردیواریکی قوروبه ریدیان پیکه وه ناوه، ته نیا بق
 نه وهی سته ریکیان هه بیت یان که باران باری له خهویان نه کات.
 به هه موو ته مه نیان که سیکی لایده نه گه یشتوته ئیره. ته نیا
 ده کری بلین جه ندرمه نمونه و پیتاسه ی فارسه کان بوون لای
 نه وان. نه مه پیتاسه یه ک بق ناسینی فارسه کان لای نه وان،
 نمونه یه کی دیکه ده بی په گه که ی له میژوودا بدوزینه وه. فارس
 به دریژی میژوو له ژیر بهرگ و پوخساری جوراوجوردا
 فرمانه وایان به سهردا کردوون. په زاخانی ملهور لاوه کانیانی
 کوشتوون. ژنه کانیانی داو ته دهستی جه ندرمه کان. محمه دپه زا
 شای خورقوش بهرده وام بق خه باتگیرانی کورد له بوسه دا بووه
 و پاری کردوون و خستونیه ته کونجی نه شک نه جه گاکان و
 حکومتی ئیستاش، حکومتیک که به قهولی نهو دیهاتییه له
 پاریس قسه ی باشی ده کردن و ئیستاش له قوم لیمان بوته وه
 پژی می محمه دپه زا بشا، دیسان وه کو چاران هه کوردیکی
 نازادیخواز دهنگی هه لبریت له خوینیدا ده گه وزینی. ناوا بووه که
 کوردیکی دینشین هیچ جیاوازیه کی له نیوان خه لک و حکومت
 یه ک له دوا ی په که کان نه بینوه و حکومت زورداره فارسیه کان
 له خه لکه نازارچه شتووه که ی دیکه ی فارس جیانا کاته وه. بق ده بی
 دلی به فارسه کان خوش بیت، بق ده بی هیلیک نه کیشی که
 نه هیلیت فارس قاچی بخاته نه مبهری هیله که. نه مه خواستی
 حکومت به کریگیراوه کانیسه که ناکوکی بخه نه نیو گه لان و
 وابکن که کوردیکی دیهاتی هیل بکیشیت و نه هیلی ئیدی فارس
 پین بخاته وه ئیره. نه مه په کیک له یارییه ساده کانی ئیمپریالیزمه
 که داریک بداته دهستی کورد و گورزیکیش بداته دهستی فارس
 که سهر و گویلاکی به کدی پی بکوتن تا گیانیان دهرده چیت و
 نهو دهره فتی هه لوشینی په نج و ناره قه ی هه ریدوکیانی هه بیت.

فارس کانتیک دهگاته ناوچه لادییه دووره دهسته کان، هه مور
جووله و هه لسوکه و تیکی دهکه و یتته ژیر چاودیری و هه مووان
یه کهم جار ئه و پرسیاره له خۆیان دهکه ن:

‘پیاوی دهوله ت نییه؟’

‘خهریکی فرتوفیلک نییه؟’

‘جاسووسی قوم نییه؟’

‘زمانمان لێنادات؟’

دکتور دهیگوت: ‘ئه مانه به چوارچاو سه یرت دهکه ن.
به رده وام لیم ده پرسن ئه م فارسه چیده و یت، پێیان ده لیم
که سیکی باشه. ده یه و یت له باره ی کورده وه بنوسی ت. ئه مه
دوستی کورده کوردی خوشده و یت.’

ئه وانه له وه لامدا ده لێن: ‘مه گه ر فارسیش ده توانیت کوردی
خوش بو و یت!’

دکتوریش وه لام ده داته وه که: ‘به لێ فارسی واش هه ن که
کوردیان خوش ده و یت. خه لکانیکیش هه ن که چاویان به ریوه ته
سه رکه و تنی که لی کورد، به لێ خه لکانیک هه ن چاویان له سه ر
خه باتی کورده و چاوه پێن ببینن داخو که لی کورد چی ده کات و
چۆن ده گاته ئامانجه کانی تا ئه وانیش به شویتی کورده ده ست
بکه ن به خه بات و تیکۆشانی خۆیان.

***

دهچینه گوندی (به‌رده په‌ش) و له‌وئ زارا ده‌بینین

که گه‌یشتینه گوندی "به‌رده‌په‌ش" و سه‌ریکمان له دوکانی
 ئاسنگه‌ری پیره‌میرده‌که دا، چەند پیاوئکی گونده‌که هاتن و
 دکتوره‌که‌یان له‌گه‌ل خویاندا برد. دکتوره‌که منی به‌ میردمندالیک
 سپارد. پیاوه ئاسنگه‌ره‌که خه‌ریکبوو داسی دروست ده‌کرد،
 کووره‌یه‌کی بچوکی ئاسنگه‌ری هه‌بوو که ئاسنی تیدا سوور
 ده‌کرده‌وه، هه‌موو ئامیز و که‌لوپه‌لی دوکانه‌که برییتی بوو له
 سندانیک و چه‌کوشیک و چەند پارچه ئاسنی ژه‌نگاوی. پرسیم
 پوژانه چەند دانه داس دروست ده‌که‌یت، داهات چەنده. دکتور
 پئی گوتبوو که:

"ئه‌م میوانه که‌سیکی خراپ نییه، ئاگات لئی بیت."

بۆیه ئاسنگه‌ر سیفاریکی له‌ توتنی خویان پتچایه‌وه و دایه
 ده‌ستم و گوتی: "(هه‌لبه‌ت فارسی نه‌ده‌زانی میردمنداله‌که بۆی
 ده‌کردمه فارسی) پیم بده بۆت باس بکه‌م داهاتم چەنده. پیم بده
 با بۆت پوون بکه‌مه‌وه."

دوکانه‌که‌ی له‌ په‌رگه‌ی گردیک بوو. که‌میک نزیکتر له
 دوکانه‌که، بۆلکی قوول پر له‌ داربه‌پوو، له‌ به‌رانبه‌رمان ده‌می
 کردبووه‌وه. ئاسنگه‌ر داسه‌که‌ی خسته‌ نێو کووره‌ی ئاگره‌که و
 گوتی:

"پوژیک دوا‌ی چەندین سال گوتم با سه‌ریک له‌شار بده‌م.
 دوکانه‌که‌م داخست و که‌وته‌پئ، پیاسه‌یه‌کم به‌نێو شارد‌ا کرد.

له دوکانی سهرتاشیک بینیم کابرای سهرتاش پیشی پیاوونکی
 شاری دهتاشیت. پیاوه که پارچه یه کی سپی پاک و خاوینی خسته
 سهر شان و ملی کابرا شاریه که، به شتیک سابوونی له
 پرومه تی هه لسووی و که فیک زوری کرد و جویرانه کی تیژ
 کرده وه و به ته سپایی پیشی کابرای تاشی. حزم چووئ که
 پیشی منیش به و شیوه به و هه موو که ف و به و جویران و ته و
 پارچه سپیه خاوینه وه بتاشیت. لینی چومه ژور و له سهر
 کورسیه کی به رانه ر ئاوینه دانیشتم، پارچه کی هه لدایه سهر
 شان و گهردم و به سابوون و ئاوی گهرم پیشی که فای
 کردم و ....

پیره میرده که دهستی به پرومه تی داهینا وه که ته وه ی
 هیتاش گهرمی ئاو و سابوونه کی ته و کاتی به سهر پیستی
 پرومه تیدا هه ست پتیکات پاشان پیشی تاشیم. به دلخوشیه وه
 هه ستامه وه و به ریزه وه تومه نیکم دانایه سهر میزی
 سهرتاشخانه که و ده سماله کی خوم هه لگرت که برؤم. له پیر
 کابرای سهرتاش هاواری لیته ستا: (ئوهوی بق کوئ، پاره که
 بده). پیاوه ئاسنگه ره که ئاره که کی سریه وه. "گوتم به دلناییه وه
 هه له یه که هه یه. تومه نیکم دانابووه سهر میزه کی. پیاوه
 ده لاکه که دهستی دریز کرد و گوئی بیته بیده، مه گهر ده ته ویت
 سه ده که بکهیت، ته واوی که، بیته بیده. ته ریق بوومه وه تومه نیکی
 دیکم داین. کابرای ده لاک تووړه بوو گوئی: (پیت ده لیم بیته
 بیده). هه موو ته و خه لکه سهیری ئیمه یان ده کرد، منیش
 تومه نیکی دیکم دانا. به چی بزانه ده بی چندی بده من. پاره که
 زوربوو، به خه مگینه وه له دوکانه که چومه دهر. ته و که سهره
 به سالان له سهر دلم بوو. ئیستاش که ریشم ده تاشم ته و کابرا
 ده لاکه تپزله و ته و سابوونه گهرمه و ته و سی تومه نه م به بیر
 دیته وه ....

ئاسنگەرى تايىن كەمىك پراوھستا وئىنجا گوتى: 'دواى ئو سالانە ھىشتاش زياتر لو پوژەى پىش پىشتاشىنەكەى ئووكاتم دەست ناكەوئىت. زۆرم ئىش كىردىن پارەى دوو پىشتاشىن و پاروھ نانئىكە'. دەوروپەرەكەى نىشان دام و گوتى: 'پىت وايە كى بۇ ئىشى ئاسنگەرى دېتە ئىرە؟ لو ئاسنگەرىيەش بترازى كارىكى دىكەم پىناكرى'.

پشتى كۆم بوو بوو، ھەر دوو چلەئىسقان بوو. سىغارەكەى كىتشا، داسە سووربووھەكەى لە كوورەكە دەرهئنا و گوتى: 'ئىمە لىرە دووكەسىن كە لە بەيانىەوھ دىين تا خۇرئاوا دەبى كارەكەين'.

كاتىك گوتى ئىمە دوو كەسىن لىرە كار دەكەين، سەيرىكى دەوروپەرم كرد تا كەسى دووھم بىينم، بەلام ھىچ كەس ديار نەبوو. دووبارە داسەكەى خستەوھ نىو كوورەكە و بانگى كەسىكى كرد كە كوورەكە بدەفى، سەيرى كوورە دەفدراوھەكە و دەوروپەرەكەم كىرد كە بزائىم كى كوورەكە دەدەفى. دىسان داسەكە سوور بووھە. ئاسنگەر بانگى كرد بەسە چىدى مەيدەفە، چىتر كەس كوورەى نەدەفى. دىسان سەيرى دەوروپەرى خۆم كرد، كەس لە دوكانەكە نەبوو. كاتىك باش ورد بوومەوھ لە دىوارەكەدا كونىك سەرنجى پاكىشام. لە كۈنەكە نزىك بوومەوھ، لەگەل چالىك لەودىوى كۈنەكە پەيوھست بوو، لەوئ دەنگىك دەھات، بەلام لەبەر تارىكى كەس نەدەبىندرا. زياتر چوومە پىش، گويم لە ھەناسەى كەسىك دەبوو. سەرم لە كۈنەكە بۇ ئەودىو بىردەپىش، ژوورۇچكەبەكى بچوك بە ئەندازەى كولانەبەكى مامران، تارىك تارىك بەدى دەكرا. چاوم كە لەگەل تارىكىبەكە پراھاتن، لەوئ دەزگايەك كە ئاسنگەرەكان بۇ دەفنى كوورە بەكارى دىتن بەدى دەكرا، بەلام ئەو كەسەى كە كارى بە دەزگاكە دەكرد ديار نەبوو. بانگم كرد

"کئی له وڼيه؟ کي ده زگا که دده فی؟" هیچ ده نگی که نه هات. به
 نارامیه وه گوتم "کټیه، کټیه له وی ده زگا که دده فی؟"
 ده نگی که به ئاسته م، نرم و کچانه گوتی: "منم زارا."
 ده نگی که رایچه کاند م. گوتم: "با بتینم، با شیوه بتینم."
 له نټو تاریکیه که، له پشت ده زگا که دوو چاوی بریسکه دار،
 وه کو چاوی کارمازیک که له راوچی په میده بیت ده رکه وتن.
 نه مده زانی که ئیستا خوی نیشانی من داوه چی پی بلیم، به
 هیمنیه وه گوتم: "سلاو زارا، چونی؟"

کچوله ماوه یک سهیری کردم تا پیره میرده که بانگی کرد و
 زارا دوو باره کوره که ی دده فی. سرم له کولانگی که کشانده وه،
 بینیم وا دکتور له به رده م ده رگا که وه ستاوه و پتده که نی، گوتی:
 "زارات بینی؟"

پووناکي له چاوی دده م. چند که سی که له دینشینیه کان
 له گهل دکتور هاتوبون و له به رده م دوکانی ئاسنگره که
 کو بوو بونه وه. دکتور گوتی: "وهره گوتی بده قسه ی نه مانه."
 وه که نه وه ی بلینی پیشتر پییگوتوبون که وا من خه ریکم
 شتگی لیک له باره ی کورده وه دهنوسم. پیاوکی که له گه تی
 دیهاتی ئاماژه ی بق لای من کرد و گوتی:
 "کاکه من له سه رده می همه رها شا هه شت سال له زیندان
 بووم."

گوتم: "خوینده واریت هه یه؟"
 گوتی: "خوینده واریم نییه، به لام کورد هه موو کاتیک ئازادی و
 مافی خوی ویستوه و هه موو سه رده می کیش دوه له ته کان
 کوردیان کوشقه و هه ولی له نټو برنیا ن داوه، به لام نه وان ده بی
 بزانی که نه مړ نه م کورده ئازادی ده ویت، سبه ی کورپه که ی،
 دوو سبه ی نه وه که ی. کورد تا دیت هر زور ده بیت. نه مه کورد
 نییه که له نټو ده چی به لکو دوه له ته کانن که سه رنگون ده بن."

تیکه‌یشتی قوربان؟

دیهاتیه‌کی دیکه که سه‌روبه‌ندی شو‌رش له زیندان ئازاد بوو‌بوو، گوتی:

‘ئیمه ئازادیمان هر تهنی بق گه‌لی کورد داوا نه‌کردوه، ئیمه تهنی هر بق خۆمان خه‌بات ناکه‌ین، ده‌بی هه‌مووان ئازاد بن، تورکه‌نه‌کان، به‌لووچه‌کان، تورکه‌کان، هه‌موان. کیشه‌ته‌نی هر کیشه‌ی ئیمه نییه، له هه‌موو جێه‌ک هر وایه. دیهاتی به‌لووچه‌کانیش وه‌ک دیهاته‌کانی ئیمه‌یه. ئیوه ب‌رقن سه‌ریک له دیهاته‌کانی ئیمه بده‌ن، سه‌یر که‌ن گه‌رماومان نییه، کاره‌بامان نییه، داو و ده‌رمان نییه، هه‌چمان نییه. من‌داله‌کانه‌مان دوو پۆل ده‌خوینن و واز ده‌هینن. ئاخ‌ر ئاوا نابن. ئاوا ده‌رس کوا ده‌خویندریت. ئیوه خۆتان ب‌رقن، ژیا‌نی ئیمه ببینن. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ئیمه هر تهنی بیر له خۆمان ناکه‌ینه‌وه.’

له‌گه‌ل می‌رمندالێک که دکتور رایسپاردوه، چوینه‌نیو گوند. هه‌لبه‌ت شتیکی ئه‌وتو که ناوی بن‌یین گوند بوونی نه‌بوو، له خوار گردێک چه‌ند ژوورێک به‌حه‌وشه‌ی بچووک و یه‌ک له دوا‌ی یه‌ک دروست کرابوون. ژنان له‌به‌ر ده‌رگا دانیشتبوون و خه‌ریکی ته‌شیرپرسی بوون. من‌دالان له‌نیو کولانه‌که‌دا ده‌خولانه‌وه. کپی و بیده‌نگیه‌ک سه‌رتاسه‌ری گونده‌که‌ی گرتبووه‌خو. سیا‌نی ماله‌کان له‌بن ده‌رگای ژووره‌کانه‌وه ده‌هاتنه‌ده‌ر و سه‌ره‌وژێر ده‌بووه‌وه. شرعه‌ی می‌ش و مه‌گه‌س له‌و ناوه‌دا وزه‌وزیا‌ن بوو. خۆر له‌سیانه‌که‌ی ده‌دا و بۆن بۆگه‌نی لێه‌لده‌ستانده‌. می‌رمنداله‌که گوتی:

‘ئهو شتانه‌ی که پتی ده‌لین لایه‌نی ته‌ندروستی، ئیمه نیمانه. له‌و گه‌رماوانه‌مان نین. لێره ته‌نیا کار هه‌یه. ژنان و پیاوان و من‌دالان له‌به‌یا‌نیه‌وه ده‌چه‌نیو کێلکه‌کان ته‌نیا نه‌خۆش و من‌دالان له‌دیدا ده‌می‌ننه‌وه.’

که به تهنیشت مندالاندا رەت دەبووم لە بەرم هەلەدەهاتن و دەیانگوت: "بەخێر بیت."

مێرمندالە که گوتی: "ئەمانە کهسانی که پانتۆریان لە بەربن نه بینوه، لەو کهسانه دهترسن که چاکهت و پانتۆریان لە بەربن." به دهوری دینیه که دا سوورپاینه وه، هه موو پینچ خوله کی نه برد که هه موو ماله کانمان بینن. له وی کولان، یان گۆره پانیک بوونی نه بوو، سێ چوار ریز خانوو که باریکه پینیه که لیکه جیا ده کردنه وه، ئه ویش بۆ ئه وهی کاتیک که سیک دهستی مندالە که ی گرتوه له وی بتوانیت تیبه پریت. که به دهوری دینیه که دا سوورپاینه وه و گه پاینه وه، مندالە کان زیاتر بوو بوون، هه موویان له پیش ئیمه رایانده کرد و به مه و دایه که دوور له ئیمه راده وهستان و "به خیری یان دهگوت، له شوینیک مندالیک که له من ترسابوو، به را کردنه وه خوی گه یانده وه مالی خویان و له پشت په نجه ره ی ژووره که یان به حاله تیک که نازانم توو په یی بوو یان شادی به تامه زرۆپیه وه هاواری کرد:

"به خیری فارس، به خیری"

مرۆف که ئه م حاله تانه ده بینیت راده چله کیت.

کاتیک دیسان گه رانه وه دوکانی ئاسنگه ره که، دکتۆر خه ریکبوو قسه ی بۆ دینهاتییه کان ده کرد و نیشانی ده دان که چون بۆ خه بات و تیکلوشان یه کبگرن، چون ده بی ئه نجومه نه کان پیکه یتن و چون ده بی درێژه به خه بات بدهن. دکتۆر له باره ی لاوازی حیزبه کان و ریکخستننه کان که هه ن و ئه و بابه تانه ی پتویستن بۆ یه کیتی و ریکخستن قسه ی بۆ ده کردن و پتی

١- نووسه ر ئه و به خیرییه ی مندالەکانی وه که خوی هه ر به کوردی نووسیوه، به لام له نیو کوردی رۆژه لات به کهسانی غهیره کورد به تاییهت به تورکه نازه ریییه کان ده لین عه جه م..

دهگوتن که رهوشه‌کە‌ی چۆنه و دوژمن کێشه و ده‌وله‌ت ده‌توانت چ رۆلێک بگێژت.

ئاسنگەرەكە كارەكەى تەواو بووبوو، زاراش لە كۆنەكە
هاتبووە دەر و خەرىك بوو ئامىرەكانى ئاسنگەرى باپىرەى كۆ
كردبوونەوه و خۆى بۆ پۆيشتن بۆ مالهوه ئاماده دەكرد.
بىرەمرتە دەبگوت:

‘له به یانیه وه له گهل خرمدا ده بیتم و ده چیته ئه و کونه تا خور ئاوا ده بیت و ههردوو کمان دهست له کار هه لاده گرین.’

دلم ته نگ بوو. ئیستا که له کونه که هاتبووه دهه، قژه زیرپینییه که ی، چاوه زیته له کانی و دهسته بچوکه کانی له ژیر تیشکی خوردا به شیوه یه کی فره جوان به دی ده کران. که لوپه لی ئاسنگه ری کو کرده وه و خوی له سهه به ردیک دانیشته و له ئیمه رامابوو.

ٺه و بيري له چي دهكرده وه. له بهانييه وه تا خور ټاوا دهبيت
 له و كونه دا له گه ل باپيره پيدا هه ر دووكيان پټكه وه له دوكانه كه كار
 دهكهن تا ټنواره داسيگ دروست دهكریت، دواي خور ټاواش
 باپيره دهچټه بهردم دوكانه كهي و له گه ل پيره ميژده كاندا
 داده نيشټ سيفار دهكټشټ و زارا دهچټه وه ماله وه و
 دهخه ويټ. باسي ياريكردن هه ر مه كه، باس له كچاني ديكه هه ر
 مه كه. بډچي كچه كاني دي له كوڼ، ټه وانيش له كوڼيكي
 ديكه دان. دكتور گوتي با برځين. وه پي كه وتين و خواحافيزيمان
 له دينشینه كان كرد. زارا له گوشه يه كي دوكانه كه دانيشتبوو هه ر
 سه يري ټيمه ي دهكرد. له دوكانه كه دور كه وتينه وه، سواري
 جټپه كه بووين. دكتور تفنگه كه ي له بن قاچه كاني دانا. خهريك
 بووين بجوولټين، زارا هاته بهردم دوكانه كه راوه ستا، ټيمه
 وه پي كه وتين، زارا له بهردم دوكانه كه پوښت و چوو
 له گوشه يه كي دورتر له دوكان له سه ر بهر ډك دانښت و چاوي

ٺه و بيري له چي دهكرده وه. له بهانييه وه تا خور ټاوا دهبيت
 له و كونه دا له گه ل باپيره پيدا هه ر دووكيان پټكه وه له دوكانه كه كار
 دهكهن تا ټنواره داسيگ دروست دهكریت، دواي خور ټاواش
 باپيره دهچټه بهردم دوكانه كهي و له گه ل پيره ميژده كاندا
 داده نيشټ سيفار دهكټشټ و زارا دهچټه وه ماله وه و
 دهخه ويټ. باسي ياريكردن هه ر مه كه، باس له كچاني ديكه هه ر
 مه كه. بډچي كچه كاني دي له كوڼ، ټه وانيش له كوڼيكي
 ديكه دان. دكتور گوتي با برځين. وه پي كه وتين و خواحافيزيمان
 له دينشینه كان كرد. زارا له گوشه يه كي دوكانه كه دانيشتبوو هه ر
 سه يري ټيمه ي دهكرد. له دوكانه كه دور كه وتينه وه، سواري
 جټپه كه بووين. دكتور تفنگه كه ي له بن قاچه كاني دانا. خهريك
 بووين بجوولټين، زارا هاته بهردم دوكانه كه راوه ستا، ټيمه
 وه پي كه وتين، زارا له بهردم دوكانه كه پوښت و چوو
 له گوشه يه كي دورتر له دوكان له سه ر بهر ډك دانښت و چاوي

بېږي پوهه ئېمه که خهريک بووين دوور دهکه وتينه وه. گوتم دکتور ماشينه که راگره. جيپه که راوه ستا. چهند به سته ي بسکويته بچوک له نيو جانتاکه م هه بوون، دهرمهيتان و به نهرمه غاريک بؤ لای زارا چووم و خسته نيو کوشي. به بي ئوه ي سه يري بسکويته کان بکات کاتيک خهريک بووم دوور دهکه وتمه وه دهستي بؤ راوه شاندم و گوته:

"به خيري بي کاکه، به خيري بي."

کاتيک له ته نيشت دکتور دانيشتم و جيپه که که وته پويشتن، دکتور به دهنگي به رزه وه پتکه ني! له ته پؤلکه کان سه ره و ژير بووينه وه. من بيرم دهکرده وه که پؤژيک داديت و ئازادي به دي ديت و له پای ئه و په نجه ي که ئه و کيشاويه، منداله کاني ئه و له کوردستانيکي ئازاد و ئاوه دانداه به شکوه دهژين.

***

له پرسه‌ی شه‌هیدانی بانه‌دا به‌شدار ده‌بین

کاتیک له گوندی به‌رده‌په‌ش که‌پاینه‌وه‌ شار، شه‌و داهاتبوو. دکتور کوتی:

‘پټویست ناکات بچیته هوتیل، له‌گه‌ل هاوړتیان به.’
شه‌و له‌گه‌ل په‌کیک له‌ کورپه‌کان چووننه‌وه‌ مالی نه‌وان. دواي
نسانخواردن برپاردرا بچینه‌ مزگه‌وت. له‌ پوړی ته‌قینه‌وه‌ی
نارنجوکه‌که‌ په‌کیک له‌ هاوړتیانی خه‌باتگپړی کورد گیانی له
ده‌ست دابوو. پټشمه‌رگه‌یه‌کی شاری بانه‌ بوو. له‌ مزگه‌وت برپار
وابوو په‌کیک له‌ پیاوه‌ ئاینیه‌ تیکوشه‌ره‌کانی ناوچه‌که‌ و تاریک
پټشکه‌ش بکات. هه‌موو که‌نجان‌ی شار هاتبوون و گردبوونه‌وه‌که
زیاتر بو نیشان‌دانی نه‌و په‌کیتی و په‌کپزییه‌ بوو که‌ پوله‌کانی
کورد هه‌میشه‌ هه‌ولیان ده‌دا بیپارین. کاترمیر نزیکه‌ی یازده‌ی
شه‌و بوو مه‌لایه‌کی بالا‌به‌رن، که‌ پشټیکی پری هه‌بوو و که‌وا و
سه‌لته‌یه‌کی سه‌پی پو‌ش‌ییوو له‌ مزگه‌وت وه‌ژوور که‌وت.
هه‌موویان وه‌ک ریژلټان له‌به‌ری هه‌ستان. پیاوه‌ ئاینیه‌که‌ بی
نه‌وه‌ی دابنیشټت په‌کسه‌ر به‌ره‌و مینه‌ره‌که‌ چوو و پوه‌و و
ناماده‌بووان وه‌ستا. ده‌ستیکی به‌ پشټینی داهینا و به‌ جوش و
وروژان و ده‌نگی به‌رزه‌وه‌ ده‌ستی پټکرد:

‘نه‌و که‌مژانه‌ چییان ده‌ویت با بیلین، با بیلین، کورد چه‌کی
خری دانانیت.’

دوانیوه‌پو‌ی هه‌مان پو‌ژ گروپټک له‌ قوموه‌ هاتبوون،
داوایان له‌ مه‌لاکه‌ کردبوو، ناموژگاریی خه‌لکه‌که‌ بکات چه‌ک

داینځن، ټه ویش ئیستا له وهلامی ټهو گروپه ی قوم ټاوا به جوش و خرؤش و توورپه یه وه قسه ی بؤ خه لکه که ده کرد. "با برؤنه وه ټهو جیگایه ی لیه وه هاتوون، گالته جارپنه!"

گه نجه کان له مه لاکه به جؤشتر بوون، ټه وان باش ههستیان به پیویستی په کیتی کار و خه بات ده کرد. ده توانم بلیم ټهو گه نجه نه ی له وئ بوون هیچیان تۆزقالیک مه یلی ټاینیان نه بوو، به لام ده یانزانی پیاوه ټاینیه که چ کاریگری و ده سه لاتیکی له نیو خه لکدا هه یه. بسؤیه له دله وه ده یسانگوت بسؤی مه لا خه باتگیره که مان. ده بی چه ک له شان و ټازایانه بوه ستین و گوی له قسه و ریئوتیه کانی بگرین و پشتیوانی لی بکه ین. مه لا هیشتا هه ر به رده وامه:

"ټاخوند ناتوانیت ولات به ریوه ببات، ئیمه ده لئین ولات چؤن به ټاخوند به ریوه ده چیت."

من له قسه کانی نه ده گه یشتم، هه ر ته نیا ده متوانی ههستیان پی بکه م، کورپه کان دواتر بؤیان وه رگیرامه سه ر فارسی: "ټهو ټاخونده ی ئیمه ده یناسین ناتوانیت، به لی ناتوانیت. ده بی ټهنجومه نه کان ولات به ریوه به ن... کؤماری ئیسلامی نایه ویت، ټهو ئیسلامیکی جیاوازی ده ویت، کؤماریکی جیاواز."

دواتر قسه کانی ټه ویان وا بؤ گیرامه وه: (ټه وان ټاخونده کان وه کو پیغه مبه ران پیتاسه ده که ن. ده بی بزائن ټه مجاره بؤیان ناچیته سه ر، گورزی وا به ته پله سه ریان ده که ویت دایانده پلؤسیت و له قورپان ده باته خوار..) ټهو قسه یه ی وه لامدانه یه کی توند بوو به وانه ی له رادیؤدا ریبه رانی قومیان به پیغه مبه رئاسا پیتاسه ده کرد. (ټهو دیکتاتورانه ئیسلام و قورئان نابووت ده که ن.)

(له بانه بؤمبیکي قورمیشکراو ده ته قیتته وه، ټه وان له قومه وه ده لئین ټهو نه قامانه له نیو چیاکان، ټهو یاخیانه به هوی نه زانینه وه

خۇيان بە كوشت دەدن.)

مەلا زياتر دەنگى ھەلبېرى:

لېرەو بە قوم دەلېم، بە تاران دەلېم بە دەنگى بەرزەو
پېتيان دەلېم گويى بگرن، ئېمە ديسانىش بۆمبى قورمىشكراومان
لە ناشارەزايىيەو پېدادەتە قېتەو، ئېمە ديسان لەبەر
كەمتەرخەمى و ناشارەزايى خۇمان بە كوشت دەدەين، بەلام
دوچار بۆمبە قورمىشكراوكانمان لەسەر ئەو چركەساتەدا كە
پتويستە و مەبەستمانە دادەنېتەو.

لاوھەكان بە جۆش و خۆرەشەو ھاواريان كۆرد.

مەلاكە قەسەكانى تەواو بوون لەگەل گەنجەكان بەرەو مالى
شەھىدىك كە ئەو پەرسەيان بۆ دانابوو وەرېكەوتەين. نېوھەشەو
لاى دابوو. ھەموومان بەھىمنى ھەنگاومان دەنا تا گەيشتىنە مالى
كوردېكى خەبەتگېز، كوردېك كە ژيانى خۆى لە پېناو بە
دەستپېنانى ئازادى بەرېكردبوو. خانوېكى بچوك بوو، باوكى
وەرزېرىكى ھەزار بوو كە دەمېك سال بوو مرد بوو. شەھىدەكە
بە درېژايى ئەو سالانە سەرپەرشتى دايك و برا و خوشكەكانى
لە ئەستۆ گرتبوو تا خوشك و براكانى گەرە بووبوون. ئېستە
برا و خوشكەكانى ھاتبوونە بەردەرگا بۆ برا شەھىدەكەيان
شېنيان دەگېزا. خوشكەكان سرودېكى كوردېان دەخوېند. براكان
بە كوردى شەنگەلىكان دەگوت:

(ئەو زېندوۋە، خەبەتگېران زېندوون، ئەوانەى كە داکۆكىكارى
زەحمەتگېشان ھەرگېز نامرن.)

دەنگى براكان لە ھەوشەى مالىدا دەزىنگايەو:

(سلاو لە تېكۆشانى زەحمەتگېشان، پارىزەرانى جوتياران.)
قەت نەمېنى بوو كە لە كاتى مردنى خۆشەويستىكدا باس لە
گەلان، باس لە ئازادى، باس لە پەنجەران بگريت. لەو مالە
بچوك و تارىكەدا، لەو مالەى كە لاوانسى بانەيى لە پەرسە

دانیشتیوون، خوشکه‌کان و برایه‌کانی ئه‌و هاوړی شه‌هیده
باسیان له‌گه‌لان ده‌کرد و باسیان له‌گه‌لی کورد، له‌نان، له
خاک، له‌هاوبه‌شیکردنی ئیش و ئازاره‌کان ده‌کرد ئه‌و شه‌وه
له‌گه‌ل که‌نجه‌کانی بانه‌چه‌ندین کاتژمیر فرمیسکمان رشت.

***

کۆمهلهی تیکۆشه رانی ئازادی و به دهسته ئینانی مافه کانی گهلی کورد

پۆزی دواتر له مالی ئه و هاوڕێیه ده رچووین، سه ریکمان له
بنکه ی کۆمه له که دا. کو په کان له و ئی بوون و کاره کانیان ریک
ده خست. مه کۆی کۆمه له قه ره بالغ بوو. دێهاتییه کان ده هاتن و
کیشه و گرفته کانی خۆیان باس ده کرد و داوای پێگا چاره یان له
گه نجه کان ده کرد. گه نجه کانی ش به شیوه ی گروپ داده نیشان و
که سی سکالا که ریان له نیوان خۆیان داده نا و له پوانگه ی
جیا جیا وه هه لیان ده سه نگاند و دوا جار چاره سه ریکیان ده دۆزی وه
و کابرایان ده نار ده وه بۆ گونده که ی. کاتیک له و ئی دانیشتبووم و
له گه ل ئه وانی دیکه دا سه رگه رمی ئاخاوتن بووم، کرێکاریکی
شپه رزه هاته ژووری بنکه ی کۆمه له و یه کسه ر سۆراغی دکتۆری
پرسی. توو په بوو. دکتۆر هاوڕێکانی دیکه ی بانگ کرد که زوو
کو بینه وه تا کو بزائن ئه و هاوڕێ کرێکاره چی ده لیت. کو په کان
له ده وری میزه که گرد بوونه وه. هه موویان ته مه نیان له
کرێکاره که به چو کتر بوو. دکتۆر ده یگوت:

له کوردستان پرسێکی بنچینه یی هه یه، ئه ویش ئه وه یه که
کرێکار و دینشینه کان متمانه یان به پۆشنییران^۱ هه یه. ئه وان
متمانه یان هه یه که ته نانه ت هه ر ئه م کو په نه ده توانن کیشه کانیان

۱-ههنگه پتویست بیت روونی بکهینه وه ئه و (پۆشنییر)ه ی که مه به ستی
دکتۆره له گه ل ئه و پۆشنییره ی له تاران له پشت میزیک داده نیشیت
جیاواز بیت. په روایتی نووسه ر.

یه کلایی بکه نه وه، ئەوان زووزوو دکه ونه ژیر بانبدوری
 پوښنیره کان ئەوان بریایان هیه که پوښنیر لایهنگری ئەوانه.
 لهو ساته ی که هه ندیک هوشیاریان له بریک پرسى سیاسیدا
 پهیدا کردوه، زیاتر پوه و ئیمه دین و خواست و رهخهکانیان
 زیاتر بووه و باس له پرسگهلی زیاتر دهکن، بهلام کیشه پهکی
 گهوره هیه، ئەویش ئەوهیه که کریکاران کاریهگری و
 پیوستبوونی په یوهندیان له گهل وهرزیراندا دهرک ناکهن، بۆ
 ئەوان تیکه یشتن له مه گرفته، که زهحه تگیشان به داکۆیکاری
 خویان بزائن، بهلام کۆپهکان هه موویان له ههل و تیکۆشان
 دان و باوهریان به وه هیه که ئەو گرفته چاره سهر دهبن.

کریکاریک که به توپه ییه وه هاتبووه ژور، کاتیک که
 کۆپهکان له دهوریدا کۆبوونه وه و قسه یان له گهلدا کرد،
 توپه بوونه که ی که متر بووه وه. کۆپهکان به شیک له قسهکانی
 ئەویان بۆ وهرده گێرام و هۆکاری توپه بوونه که یان بۆ باس
 کردم. ئەو دهیگوت:

"ئوهنده له گهل یه کدا ناکۆک مه بن، ئەو هه موو هیژ و لایه نه
 پێشکه و تنخوازه ده بن یه ک بگرن، به که لکی چی دیت یه کیک لێره
 پیکراویک دروست بکات و یه کیک له وێ. نابێ ههر یه که و له
 ناشیکه وه لێ بکات و ئاوا په رشوبلاو بن. ئاوا هیچ به هیچ
 ناکرێ و سوودی نییه. ئەو حیزب و هیژانه له کوردستان ده بن
 یه کبگرن. مه گهر ئاگاتان لێ نییه خه ریکن سوپا بۆ له نێو بردنی
 ئیمه ساز و ئاماده دهکن، ئیوه و خوا زوو بن، درهنگ دادێ، تا
 زوه خۆتان یه کخه ن و یه کبگرن."

کریکاره که قژی خوی راده کیشیت و ده لیت: "درهنگ دادیت
 هیچ کهس گهلی کورد ناپاریزیت، خۆمان ده بن له خه می خۆماندا
 بین."

ئینجا پوخساری حاله تی پارانه وه به خۆه ده گریت. ئەو

کریکاری کووره‌خانه‌یه.

ئیتسا با ریکخراوه‌کان باشتر بناسین، ئیتسا ئه و کریکاره‌ی کووره‌خانه ده‌پارێته‌وه که هیزه‌کان یه‌کبگرن. منیش ده‌رفه‌تیک ده‌دۆزمه‌وه که بلیم تا ئیتسا ئیته له‌گه‌ل چوار حیزب یان چوار ریکخراو ئاشنابووین و لیته به دواوه زیاتریش له‌گه‌لیان ئاشنا ده‌بین.

یه‌کێک ئه و حیزبی دیموکراتی کوردستانه‌یه که له‌سه‌رده‌می قازی محهمه‌د له دلی کوردستاندا ماوه، به‌لام لاوانی ده‌رسخوین ئه‌وانه‌ی خوێندنیان ته‌واو کردیوه، نه‌ک "خه‌لکه ره‌شوک‌که" ئاماده‌نین وه‌کو باوانیان به‌چاوبه‌ستیه‌ی به‌دوای ئه و حیزبه‌ بکه‌ون. له‌هه‌ر ده‌رفه‌تیک بقیان بلوێ روو له و حیزبه‌ وه‌رده‌گێرن و ناپاکیه‌کانی ئه‌وان ئاشکرا ده‌که‌ن و هه‌ول ده‌ده‌ن که ئه و حیزبه‌ ریفورم‌خوازه که له‌سه‌رکردایه‌تییه‌که‌یدا ده‌سته‌یه‌ک ده‌ره‌به‌گ و ورده‌ بورژوازی خوشگوزهران و بورژواکان ده‌سه‌لاتیان هه‌یه به‌رکه‌نار بکه‌ن، هه‌له‌په‌ت کاریکی فره‌سه‌خته.

ریکخراوه‌که‌ی دیکه، ریکخراوی زه‌حمه‌ت‌کێشانی شوێرشگێری کوردستانه^۱ که له‌باره‌ی ئه‌وانه‌وه تا راده‌یه‌ک قسه‌مان کرد، به‌لام چونکه ئه و ریکخراوه له‌ده‌ره‌وه‌ی کوردستاندا وه‌کو پێویست نه‌ناسراوه، ده‌بێ زیاتر له‌باره‌یه‌وه‌ پوونکردنه‌وه‌ بده‌ین.

۱- نووسه‌ر هه‌ندێ جار ناوی ئه و ریکخراوه به‌ ریکخراوی شوێرشگێری زه‌حمه‌ت‌کێشانی کوردستان و هه‌ندێ جاریش به‌ ریکخراوی زه‌حمه‌ت‌کێشانی شوێرشگێری کوردستان ده‌هێتی، که هه‌مان ریکخراوی ئه‌وسای کۆمه‌له‌ی شوێرشگێری زه‌حمه‌ت‌کێشانی کوردستانه و له‌نیو کورددا هه‌ر به‌کۆمه‌له‌ ناسراوه. به‌داخه‌وه ئه و ریکخراوه‌ش دواتر جیا‌ب‌رونه‌وه‌ی تیکه‌وت بوونه‌سی به‌ش.

دهولته‌ی گریډراوی ئیمپریالیزم ده‌ناسیت، باشتر ناتوانیت
 ډاکړکي له کریکاران بکات و ټاگای لټیان بیت و بیانپاریزیت؟
 ټوان کاتیک که ټو پرسیارانه ده‌کن، بهر له‌وه‌ی که سټیک
 بیریکي نارپکی به میتشکدا بیت جه‌خت ده‌که‌نه‌وه که: 'ه‌لبه‌ت
 کارکردن له ناوچه پیشه‌سازیه‌کان زور پیوسته'.
 ټو پیکخواوه باوه‌پی وایه که تاکه پیکای پزگاری که لانی
 زورلیکراو، بریتیه له شه‌پی چه‌کداری درپژخایه‌نی جه‌ماوه‌ری
 به پینه‌رایه‌تی حیزبی هاوچه‌رخي چینی کریکار.
 له ټه‌ندامانی ټو پیکخواوه ده‌توانین وهک نمونه ناوی
 شه‌هید سه‌عیدی موعینی^۱ ناسراو به (خانه) و شه‌هید محمه‌د
 حه‌سه‌نی که ریمی ناسراو به (سالح به‌ننا)، بیتین.
 پیکخواوی دیکه، پیکخواوی چریکه فیداییه‌کانی که لی ټیرانه
 که له‌باره‌ی ټه‌وانه‌وه به درپژي باس ده‌که‌ین. ته‌نیا ټه‌وه بلیم که
 ټو پیکخواوه به ه‌وی لایه‌نگره‌کانه‌وه له سه‌روبه‌ندی
 شوپ‌شه‌وه تا ئیستاکه مانگی مژدادی سالی ۱۹۷۹یه و
 ده‌ولت به دواي ده‌رفه‌تدا ده‌که‌پئ، که هر ساتیک ب‌وی بلوی
 په‌لاماری کوردستان بدات، توانیویه به شیوه‌یه‌کی زور باش له
 کوردستان ده‌ست به کار بیت له پ‌وی (سیاسی و
 سه‌ربازی)یه‌وه جیکای خ‌وی له دلی خه‌لکیدا کردوته‌وه.
 لایه‌نگرانی ټو پیکخواوه له س‌نه و به تاییه‌ت مه‌اباد به

۱- سه‌عیدی موعینی که هر به خانه ناسراو بوو برای شه‌هید سوله‌یمانی
 موعینی و عه‌بدولای موعینییه که سوله‌یمانی موعینی له سه‌رده‌می
 شوپ‌شی ته‌یلولدا له لایه‌ن پاراستنی پارتی دیمکراتی کوردستانه‌وه گیراو
 و دواتر شه‌هید کرا و تهرمه‌که‌ی ته‌سلیمی رژیمی شای ئیران کرایه‌وه،
 محمه‌ټه‌مین موعینی باوکیشیان له کوماری کوردستاندا وه‌زیری
 کاروباری روشنبیری بوو، ئیستاش کاک سیامه‌ندی موعینی هاوسه‌روکی
 پارتی ژیانی نازادی کوردستان (پژاک).ه.

شیوه‌یه‌کی کاریگه‌رانه خه‌بات ده‌که‌ن و ترپه‌ی تلی کوردستانیان گرتووه، ئەوان له هەر جیگایه‌ک تیکه‌له‌چوون پووبدات، زور خیرا په‌وشه‌که شیده‌که‌نه‌وه و خۆیان ده‌گه‌یه‌ننه‌ئەو شوینه و ئەوه‌ی پتویست بکات شان به‌شانی دینشینه‌کان چه‌ک هه‌لده‌گرن و ده‌چه‌شه‌ری دوژمن و هه‌ر له‌ویش دینشینه‌کان له‌سه‌ر شینواز و تاکتیکه‌کانی شه‌ر راده‌هینن و فیریان ده‌که‌ن، هه‌لبه‌ت له‌هه‌موو ئەو حاله‌تانه‌ی ده‌کری که‌سانی سه‌ر به‌پیکخراوی شو‌پشگێری زه‌حمه‌تکێشانی کوردستانی له‌پیزی پێشه‌وه‌ی به‌ره‌که‌دا به‌شیوه‌یه‌کی به‌رده‌وام ببینن، دیهاتییه‌کان، لایه‌نگرانی چریکه‌کان به‌هۆی ئارمی چه‌ک‌وش و داس ده‌ناسنه‌وه. کاتێک له‌یه‌کێ له‌پێشمه‌رگه‌کانی حیزبی دیموکراتم پرسى کام پیکخراوت خوشده‌وێت به‌سه‌رفرازییه‌وه‌گوتی: "من ئەندامی حیزبی دیموکراتم."

گوتم: "ده‌زانم، جگه‌له‌حیزبی دیموکرات کامه‌یانت خوشده‌وێت؟" سه‌یریکی دوروبه‌ری کرد. کاتی دنیا بوو که‌س له‌واوه‌نییه‌، گوتی:

"چریکه‌کانم زور خوشده‌وێن، پیکخراوی زه‌حمه‌تکێشانی کوردستانیشم زور خوشده‌وێت." منیش ده‌مزانی که‌ئەو حیزبی دیموکراتی زور خوشده‌وێت. به‌شیوه‌یه‌کی گشتی جه‌ماوه‌ری به‌ربالای کورد حیزبی دیموکراتیان زور خوشده‌وێت، پیکخراوی شو‌پشگێری زه‌حمه‌تکێشانی کوردستانی‌شان زور خوشده‌وێت، چریکه‌کانیشیان به‌هه‌مان شیوه‌ زور خوشده‌وێت. ئەمه‌ش بۆ پیکخراویکی وه‌ک "چریکه‌فیداییه‌کانی گه‌لی ئێران" زور به‌هه‌داره‌، که‌که‌سیکی سه‌ر به‌حیزبی دیموکرات زور خوشی بووێت، ئەویش له‌کاتێکدا پێبه‌رایه‌تی حیزبه‌که‌ که‌یفیان به‌چاره‌ی چریکه‌کان نایه‌ت و ئەوان به‌من‌دال و پال ناو ده‌بات و تا ئەو شوینه‌ی نه‌بته‌ به‌ره‌سه‌ست له‌به‌رده‌میان کاریکیان

پن نین. یه کتیک له که سه دهسه لاتداره کانی حیزب ده یگوت ته گهر پیدرئیزی بکه ن ده یانسرینه وه. هه لبه ته ته مه قسه یه کی بی به ها بوو، قسه یه ک وهک نه وهی پیره میزدیکی دهسه لاتخواز که له شوینیکی گهرم و نه رمدا ده توانیت بیکات، به لام نه وهی گرنگه نه وهیه، پیکخراوی چریکه فیداییه کانی گه لی ئیرانیش هیشتا نه بۆته سه ر ئیشته بق حیزبی دیموکرات.

پیکخراوی دیکه هه ن، نازانم ده شی ناویان بنهین پیکخراویان نا، به هه ر حال یه کتیییه جووتیاره کانه که ته وانیشمان ناسین.

پیکخراوی دیکه ش ماوه، ته ویش کۆمه له ی خه باتگێرانی پیکای ئازادی و به دهستهینانی مافه نه ته وه ییه کانی گه لی کورده که به 'کۆمه له' ش ناسراوه. ته و پیکخراوه له پیزی شوپشدا داده ندریت. له هه موو شاره کانی کوردستانیشدا بنکه و باره گای هیه. پڕوگرامیکی دیاریکراوی نییه، به لام سه ر جه م هیزه پێشکه و تنخوازه کان به چیاوازی ئیدۆلۆژیایان ده توانن کاری تیدا بکه ن. (هه لبه ت جگه له لایه نگرانی حیزبی توده^۱ و حیزبی دیموکرات و پیکخراوی شوپشگێپی که بلاو کراوه ی زمانحالی پیکخراوه که یان ناوی 'رهنجبه ره'. زۆرترین که سه چالا که کانی بریتین له و گه نجانیه که چه ند سال زیندانیان کیشاوه و ده توانین بلێن که هه ندێ له که سه کانی پیکخراوه که نا به لکو

۱- حیزبی توده ی ئێران له سالی ۱۹۴۱ له لایه ن کۆمه لیک رۆشنگیری سیاسیی ته و سه رده م که به ۵۳ که سه که ناسروان دامه زرا و یه کتیک له پیکخراوه سه ره کیه کانی هزری چه پ و سۆسیالیستی بووه له سه ر ناستی هه موو ئێراندا. ته و حزبه ش دوا ی شوپشی ئێران که وته بهر هیزش و په لاماری کوماری ئیسلامی زۆر له سه ر کرده کانی گیران و کوژران، چالاکیه کانی حزبه که ش به ته واوی قه دهغه کران. ده توانین وهک هاوشیوه ی حزبی شیوعی عیراقی ناو دێری بکهین.

وهكو تاكیی ئازاد پۆلی کاریگه‌ریان هه‌یه. پێشتر لایه‌نگری
 چریکه فیداییه‌کانی گهل له‌و کۆمه‌له‌یه‌دا له‌گهل ئه‌وانی دیکه
 چالاکی و خه‌باتیان ده‌کرد، به‌لام کاتی‌ک پێک‌خراوه‌که (له
 کوردستان) گه‌شه‌ی کرد، لایه‌نگه‌کانی بۆ لای خۆی ڕاکێشا و
 به‌و شتیه‌یه‌ لایه‌نگرانی پێک‌خراو له‌ کۆمه‌له‌که هاتنه‌ده‌ر و
 (پێک‌خراوی په‌یکار) له‌به‌ر ئه‌وه‌ی بئنگه و نووسینگه‌ی له
 کوردستاندا نه‌بوو، ئه‌و ده‌رفه‌ته‌ی قورته‌وه و لایه‌نگه‌کانی خۆی
 به‌ره‌و ئه‌و کۆمه‌له‌یه رێنۆینی کرد و له‌وێ جێگیری کردن. ئیستا
 پێک‌خراوی په‌یکار ده‌مێنێته‌وه و پێک‌خراوی شوێن‌گێڕانی
 زه‌حمه‌ت‌کشانی کوردستان و په‌نگ بیته پێک‌خراوه‌گه‌لی دیکه،
 وه‌ک په‌کێتییه کۆمه‌نیسته‌کان و حیزبی کرێکارانی سوسیالیست
 و... چونکه پێک‌خراوی په‌یکار له‌ پووی تیۆرییه‌وه به‌ به‌راورد
 به‌و پێک‌خراوانه به‌هێزتره، ده‌کرێت پێشبینی ئه‌وه بکه‌ین که
 ئه‌گه‌ر ئاوا بۆ پێشه‌وه ب‌ه‌روات له‌ ئاینده‌دا پێه‌رایه‌تی "کۆمه‌له‌ی
 خه‌بانگێڕانی ڕێگای ئازادی و به‌ده‌سته‌یتانی مافه نه‌ته‌وه‌یه‌کانی
 گه‌لی کورد" بگه‌یه‌ته ده‌ست.

به بیر هیئانه وهیه کی بیهووده

ئیتستا که ریکخراوه کانمان ناسی، ئه وهش بلین که هر یه که لهو ریکخراوانه ژماره یه که پیشمه رگه ی خویان هه یه. له هر جینگایه که شه و تیکه له چوون بیتته ئارا، به گویره ی لیکدانه وه ی هر ریکخراویک سبارت به و شه و تیکه له چوونه ئه که ر پیوستی کرد وه کو بروسکه پیشمه رگه کانی خویان بۆ مهیدانی شه په که رهوانه ده که ن. ئه رکی ئه و پیشمه رگانه به پی لیکدانه وه ی خویان سبارت به تیکه له چوونه که له دوو حالت به ده ر نییه: یان ده بی بچن و له سهنگه ری گه لدا بن و شه و بکن، به مپییه ده چن و به شداری شه په که ده که ن. یان ئه و تیکه له چوون و شه په له بهر ژه وهندی گه لی کورددا نابین و ده بی بچن و بینه ناو بزیوان و بهر به ست و لینه گه پین شه په که هه لگیرسیت و ته شه نه بکات. له و حاله ته شدا ده چن و به ئه رکی خویان هه لدهستن.

ئا به و شیوه یه ده بینن که ریکخراوه کان به پی لیکدانه وه ی خویان ده توانن له نیو دلی خه لکدا جپی خویان بکه نه وه یان به پیچه وانه تا دیت له خه لک دوور بکه ونه وه. ریکخراوی 'چریکه فیداییه کانی گه لی ئیران' تا ئیتستا جینگای خوی له نیو دلی کۆمه لانی خه لکدا کردۆته وه. حیزبی دیموکرات له شه په کاندای... به لام زیاتر لایه نگری ئاغا کان بووه. کۆمه له و ریکخراوی شوپشگپری زهحمه تکیشان توانا و ئیمکانیه تی ریکخراوی چریکه کانیان نییه.

پۆیسته بچیتە کوردستان و بیبینیت

هه‌موو شتی‌ک له کوردستاندا جیاوازه. لێره تهنه‌گ شتیکی ئاساییه، ته‌قینه‌وه‌ی بۆمبێک وه‌کو شکانی شووشه‌یه‌ک وایه، ته‌نانه‌ت با ئۆ که‌سیش بکوژیت. هه‌لبه‌ت نه‌گه‌ر نه‌ته‌وێت ده‌وله‌تی تێدا تاوانبار بکه‌یت، سه‌روسه‌داکه‌ی زوو داده‌مرکێته‌وه و له‌بیر ده‌کریت.

له تاران، شیراز، ئیسفه‌هان، قوم پیره‌مێردێک لانی زۆر ده‌توانیت دوا‌ی ته‌مه‌نێک کارکردن خانه‌نشین ببیت و بچیت له کونجی مالێدا دابنیشیت و لاپه‌ره‌ی بیره‌وه‌رییه‌کانی هه‌لداته‌وه، یان دوا پرۆژه‌کانی ته‌مه‌نی له‌که‌ل داوده‌رمان و دکتۆر و نه‌خۆشی به‌پێ بکات، یان لانی زۆر بچیت دوکانێکی ورده‌واله‌فرۆشی بکاته‌وه و بنیشتی که‌له‌شیرنیشان بفروشت، به‌لام ئۆ له کوردستان پیره‌مێرده‌کان ده‌بینی که له جیاتی گۆچان تهنه‌نگی درێژی برێو به‌شانیانه‌وه‌یه و له جیاتی شالێک له پشت بئالێن و خۆی پێ گه‌رم بکه‌نه‌وه، په‌خته‌یه‌ک فیشه‌کیان توند له پشته‌ی خۆیان به‌ستوه و قیت و قۆز و تونده‌ند به‌نیو شاردا ده‌سوورینه‌وه. له کوردستان هه‌موو شتی‌ک شیوه‌یه‌کی دیکه‌ی هه‌یه. نه‌گه‌ر به‌ته‌وێت کوردێک بیینی ده‌بێ له کێلکه‌یه‌کدا بیینی. ژنانی کورد شان به‌شانی پیاوان له کاروباری دروینه‌ی گه‌نم، له گێزه‌کردن و گواستنه‌وه‌ی دانه‌وێله و به‌روبوومه‌کان بۆ ماله‌وه، کار ده‌که‌ن. کراسه‌ چین چینه‌کانیان ده‌خه‌نه نیو شه‌لوا‌ری فشوفول و له‌جهنکه‌ی به‌یانییه‌وه تا ئێواره دادیت چه‌ماونه‌ته‌وه و وه‌کو مریشک دانه به‌دانه‌ی گوله‌ گه‌نمه‌کان

هەلەدەگرەنەو و پەریزەکان پاک دەکەنەو، یان دروینە دەکەن.
 ژنی کورد لە ھەموو بوونەوەرێکی دیکە دنیا زیاتر کار دەکات
 و ماندووترە. ئەو ھەرگیز ئەوێ لە شار ھەیە یان لە گوندەکانی
 دیکە دا ھەیە لێرە نابینیت. ناتوانیت پیشبینی بکەیت کە لەبەر
 سەختی کارکردن روخساریان چی لێ دێت، ھەموو ئەو پێناسانە
 و ویتاکردنەکان کە لە بارە ی ژنەو ھەمانە بە بینینی ژنیکی
 دینشینی کورد دەسپێنەو. ئەو بوونەوەرێکی دیکە یە، دەبیت ئەو
 لە نێو کێلگە و لە نێو پەریز و لە کاتی دروینە و دەسکەنە ی
 نیسک و نۆک و کاتی لێکردنەوێ گەلای توتن و کاتی گونپە ی
 دانەوێلەکان دەخاتە سەر پشستی یان کاتی رەنج و ئازار کە
 بەردەوام بۆ ئەو ھەیە، ببینی. بۆیە ژنی کورد لەگەل پیاو کەیدا
 داوای ئۆتۆنۆمی دەکات و ئازادی خۆی دەوێت. مندا لان لە
 گوندەکانی کوردستاندا لەو کاتە ی لە دایک دەبن کەس دەرفەتی
 ئەوێ نییە ئاگای لێیان بیت، ئەوان لە نێو کێلگە و پەریزەکاندا
 ھەر بۆ خۆیان فەرازی و گەورە دەبن و ھێشتا نەیان توانیووە
 خۆیان بناسن کە کارکردن لە کێلگە دەست پێدەکات و بەردەوام
 دەبیت تا پۆژیک دیت دەبینی مووھەکانی سەپی بوو، ئەو
 کوردیکە و وەرزیڕیکە و ئۆتۆنۆمی دەوێت.

***

به لیواری سنووردا دهچینه پیرانشار

کاتیک له کورپه کان جیا ده بوومه وه و ده موست دریژه به
پیکاگه م بدهم، دکتور گوتی:

‘بوهسته، چهند له هاوړپیانمان دهچنه پیرانشار’^۱ به ئوتومبیل
له گهل نه واندایېږي.

ئوتومبیلکه ئاماده بوو و بهرې کله وتین. کاتی مالاولیکردن
دکتور توند دهستی گوښیم و گوتی:

‘نیمه چاومان له هاوکاری و پشتیوانی ئیوهیه، نیمه زورمان
چاوهرې له گهلانی دیکه هیه.’

ئوتومبیلکه کله وته پې، به لام دکتور نیگه ران بوو، نه وه م
باش ده زانی.^۲

له پیکای سنووری بانه وه که به ره و سهردهشت و پیرانشار
دهرؤیت به چاوی خوت له هه موو جیگایه ک هه ول و
ماندووبونی ژنان و پیاوانی زهحمه تکیش دهبینی، دهیانبینی که له
کیلکه کاندای سهرقالی کارکردن. پیکا سنوورییه که وه کو شریتیکی
به دهوړی گرد و ته پؤلکه کاندای پتچ دهخوات و شوړ ده بیته وه

۱- پیرانشار هر شاری خانیه به لام ناوه فهرمییه کی پیرانشاره و
کورديش زیاتر هر ناوه کونه کی خوی واته خانه یان خانی به کار
دههینن.

۲- که کاتی هات دکتور تفهنگه کی هه لگرت و له گهل قاره مانانی دیکه
کورد بل خباتی پارتیزانی چوه چیاکان. په روازی نووسه ر.

دۆلەکان، دیسان سەرەوژوور دەبیتهوه و به پۆخ رووباریک که به کوردستاندا ڕەت دەبیست درێژ دەبیتهوه. له دهشته زهره، سوور، قاوهیی و سهوزهکاندا تێدهپهڕیت، به دهوری کانیاوهکاندا بادهداتهوه. لیڤه و لهوێ ڕهزی میوان بهدی دهکریڤ، به جێیان دیلیت و خۆی دهگهیهنیتته سهردهشت و پیرانشار، لهوێه بقو مهباباد و ورمی.

به پێی ئهوه نهخشهیهی که حکومهته بهکرێگیراوهکان له سهردهمی ڕژیمی محهمهدهزا شا کیشاویانه، کوردستانی ئێرانیشیان پارچه پارچه کردووه. که چهند کیلو مهتریک له بانه ڕهت بووی به پێی نهخشهکهی ئهوان سنووری کوردستان تهواو دهبن و دهچیتته نیو سنووری 'نازهربایجانی ڕۆژئاوا' شویتیک که هیشتا ههر کوردی لێیه، به ههمان فهرهنگ، ههمان هیز و ئوتوریتیهی خۆیانهوه و داوای ئۆتۆنۆمی خوشیان دهکهن و ئاماده نین یهک ههنگاویش لێی بکشیتتهوه. یان دهتوانین بڵێین که له بانه دوور دهکهوینهوه بهرهو ئهواناچانه دهچین که زێد و پینگهی مرقفه تیکۆشه رهکانی وهک مهلا ئاواره و شهریفزاده و موعینییهکان و ئهوانی دیکهیه. ئهواناچانه مهکو و مهلبهندی خهباتی جهماوهری و شوڕشگریانهی کورد بووه.

که بانه بهجیدی و بهرهو سهردهشت دهڕۆیت، توپوگرافیای ناوچه که کهمێک دهگۆڕیت. به درێژایی ڕینگاکه بهردهوام ڕهزی میو دهبینی، له کاتیکیدا له جادهکانی پێشتر ئهوه نابینی. میگهلی بز و مه و گهرانی مانگا له لهوهڕگاکان، له سهر گردهکان و له نیوانی جادهکاندا بی پسانهوه بهدی دهکریڤ، بهلام له جادهکانی دیکهدا ئهوه میگه لانهت نهدهبینین. لیڤه دهشتهکان سهرسهوز و جوانترن. پارچه کهنمهکان وهکو فهرشی ئالتوونی که پارچه پارچه لهو دهشته پیکهوه بهسترانهوه له تهنیشت توتنهوانهکان بهدی دهکریڤ. لهو ناوچهیه کانیاوهکان زیاترن و

له هه مووی گرنګتر تا زیاتر بچینه پیش دهگه یته پیاوان و ژنان و مندالان که هیچ ناتوانن به فارسی بدوین، به ناچار دهبنی بۆ تیځه یاندنی مه به ستت یان پرسینی ئادره سیک سوود له زمانی ئاماژه وهربگری. له و ناوچه یه که سی لایده ی وهک من زور به دهگمه ن ریی دهکه ویته ئیره، بۆیه نه گه ر پوژیک له و کێلگانه یان له لیواری کانیاویک، یان له په نا په رژی نی په زیکدا به قه ولی نه و کوپژگه بانه ییه که سیک دوولک له پئی په یدا بییت، وهکو چقلی چاوی نه و ده شته سه رنجی هه موو که سیک به لای خویدا راده کیشیت. خه لکی ئه م ناوه که متر پریان که وتوته شار. ئوتومبیل و پاس که متر له و پتوبانانه به دی ده کرین. تا له شار دوور ده که ویته وه نه و تاییه تمه نییه زیاتر ده رده که ویت. که پێگا که مان ته ی ده کرد، میتر مندالیکه ده دوا زده سهاله له نیوه پاستی جاده که پاوه ستا و دهستی بۆ هه ژان دین که بۆی را بگرین. ئوتومبیله که مان راگرت، کوپژگه هات و به کوردی شتیکی گوت و ئاماژه ی به گرده کان دا. تیځه یستم چی ده لیت. چاوه بریسکه دار و سیما خۆربردووه که ی حاله تیکی کاساسانه ی پئ به خشیبوو، دوا جار به دهنگیکی به رزه وه گوتی:

“فارسی به له د نیست.”^۱

سه رنه جام سواری ئوتومبیل مان کرد و دواتر تیځه یشتین که چ ده لی:

‘ده توانم سواری ئوتومبیلی ئیوه ببم، له جیاتی به پتیا ن برۆم؟ هه ر تا نزیکه ی نه و گرده ی نه و لا که نزیکه سنووره له گه ل خۆم ببه ن، مه په کانمان له وئ ده له وه پین، من ده توانم به پتیا ن برۆم، به لام ماندوو ده بم تا نه و یم له گه ل خۆدا ببه ن...’^۱

ناوی په سوول بوو، هیچی له دنیا دا نه ده زانی. دنیا ی نه و ته نیا هه ر نه و جاده یه و نه و گرده و مه په کانی و کانیا و

۱- نووسه ره ر ئاوی نووسیوه، وهک چۆن میتر منداله که ده ری بریوه.

گونده که یان بوو، یان پهنګه ټو ټو تومبیلانه ی که بیرهدا
تیده پهن و ټو بیانیه ی که جار جاریک دین و دهرپون و هیچ
کات لیره نامینه وه.

به ټامار هه ندی شتم له په سوول پرسى و ټو هر
پیده که نی و ته نیا به شیوه زاریکی خهستی عهره بیانیه به کورتی
وه لامی دهمامه وه:

په سوول سه فرت کردوه؟

ټاوه لالا

په سوول چو ویت بهانه؟

ټاوه لالا

په سوول چو ویت ټو دیو سنور؟

ټاوه لالا

په سوول ناوی تارانت بیستوه؟

ټاوه لالا

په سوول خوینده واریت هه یه؟

ټاوه لالا

په سوول تیگه یان دین که له نزیك گردیک که مه په کانی لی
ده له وه پان، ټو تومبیل که رابگرین تا دابیه زیت. له گهل ټو وه شدا که
زه ینمان هر له سر ټو وه بوو دهستی نه که ویت بهر دهرگای
ټو تومبیل که، دوا جار سه په نجه ی که وته بهر دهرگای ټو تومبیل
و ټازار له پوخساریدا دهر که وت. ټو حاله ته خه مگینی کردین.
نه مانده ویست شادمانیه که ی ټاوا کوتای پی بیت، ټه نگوستی
خستبوه بن هه نگلی و له بهر ټازار فشاری ددها:

په سوول ټازاری هه یه؟

ټاوه لالا

له په سوول دور که وتینه وه و به ره و سردهشت پرگامان
کرته بهر.

دەولەت دەپەوئەت جەندەرمە بگەرئىنئەتەوہ ناوچەکە

پژىمى محەمەدپەزا شا بۇ ھەر سى چوار مالىك كە لە قەدپالى گوردىك، لە رۇخ كانىاويك، يان لە پىندەشتىك دروست كرابن و ناوى گوندى پتوہ بووبى، پاسگايەكيان قىت كەردۆتەوہ و بۇ ھەر پاسگايەكيش چەند ئوتومبىل و چەند ملەستورىكى مشەخۇر دابەستىرابون و لەوئى خۇيان قەلەو دەكرد و مووچەيەكى موفتىش بۇ ھەر يەككە لەو مشەخۇرانە بىراپوہوہ، تەنيا بۇ ئەوہى ھەر كوردىك جوولە بكات و سەرى بەرز بكاتەوہ بە قۇنداغى تەنگەكانيان بكتىشن بە تەپلى سەرى و مېشكى بېژىن.

پژىمى محەمەدپەزا شا كەسانىكى دېندە و تاوانبارى بە ناوى جەندەرمە لە ھەموو شۆيئەكانى كوردستان جىگىر كەردبوو و ئەو ناپاكانە، تىكۆشەرتىن و باشترىن مەرقەكانى كوردستانيان لە خۇيى خۇيان گەوزاندوہ. سەير بگە كورد بۇ چى دەپەوئەت خۇى ناوچەكانى خۇى بەپتوہ ببات و پارىزگارى لى بكات، بۇچى دەپەوئەت لە دەشتودەرەكانى نىشتەمانى خۇى بسووپتەوہ، بۇچى دەپەوئەت خۇى پاسەوانى سنوورەكانى بىت، لانىكەم لەبەر ئەوہى كە جارىكى دىكە ئەو چەپەلە بىانيانە، ئەو جەندەرمەنى كە وەكو سىيەرى مەرگ بە سەر گوندەكانىانەوہ بوون، نەيئەوہ كوردستان. دەبىنن ھەر لەگەل ئەوہى خەبات دەست پى دەكات، بەر لە ھەموو شتىك كورد ھەلدەكوتتە سەر پاسگاكان. جەندەرمەكان باش دەزانن چ تاوانگەلىكيان كەردوہ، چيان بە سەر ئابرووى دىنشيان ھىناوہ، بۇيە ھەر پەوشەكە

تیکده چیت، ئەوان وەکو کرمی نێو زەلکاوان خۆیان دەشارنەو،
ئینجا دەولەتی کۆماری ئیسلامی پێداگری دەکات کە دیسان ئەو
جەندرمە بگەڕێنێتەو ناوچەکە.

ئاغا ئامریکییەکانیش پێویستیان بە جەندرمە یە، کورد دەبن
بخنکێندریت، تروسکە ی خەبات، تروسکە ی تیکۆشانی
ئازادیخوازانە ی کورد دەبن لە ژێر پۆستالی جەندرمەدا کە
بکریت. گەلی کورد لە بەر ئەو یە کە هاوار دەکات و دەلیت
جەندرمە مان ناویت و حکومەتی کۆماری ئیسلامیش هەر لە بەر
ئەو یە پێداگری دەکات کە جەندرمەکان لە ناوچەکە بمێننەو تا
دیسان هەمان تاس و هەمان حەمام ناوچەکە ی بۆ کۆنترۆل
بکەن.

خەلکی کورد ئێستا لە هەموو ناوچەکەدا دەستی بەسەر
پاساگا و پەبایەکاندا گرتوو و جەندرمەکانی لە کوردستان
و دەهرناون و چەکوچۆل و ئوتومبیل و ئامێرەکانی ئەوانی
بردوو و خۆی سەرفرازانە و شکۆدارانە لە سەر تاسەری
سنوور و شاخ و پێدەشتەکانی ولاتدا پاسەوانی دەکات، کەچی
پادیۆی کریگرتهکان بەردەوام دەنەپێنێ کە کورده
جوداخوازەکان ولاتیان خستۆتە بەر مەترسی و دەیانەویت
کوردستانی ئازیز لە دایکی نیشتمان جیا بکەنەو. بە ناوی
ئیسلاام و قورئانەو کەسانیکێ برسی و بیکاریان وەکو پاسدار
و قیادە مەوقەتە راست کردۆتەو و بەریان داوێتە گیانی
خەلکی کورد و هاواریان لێهەستاندوون کە بۆچی ناهێلن خۆمان
پاسەوانی خۆمان بکەین، بۆ ناهێلن خۆمان لە نێو خۆماندا رۆلە
هەرە ئابروومەند و دلسۆزەکانی خۆمان دیاری بکەین و ئەو
ئەرکیان پێ بسپێرین؟ مەگەر ئێوە پاسەوانتان ناوین! لێبگەڕین
با ئەو پاسەوان و ئەرکدارانە لە نێو خۆماندا هەلبژێرین، ئێمەش
زۆرمان کەسانی نەخوێندەوار و برسی هەن.

که سینک نییه گوی بگریت، دهولەت لە تارانەو پەسدارى بى
 ناردوون. گەنجى بەدبەخت و بىرسى و بىكارى لەژىر ناوى
 پىزگاركارى ئىسلام و كۆمارى ئىسلامىيەو بەبى ئەوئ
 تۆزقالتىك شارەزايى و ئاشانايان بە كورد و كوردستانەو
 ھەبىت دىنە ناوچەكە. ئاغاش چاوەروانى ھەلگىرسانى شەپە،
 ئەو دەيەوئىت پرۆشكى ئاگرەكە لى بدرىت و شەپەكە
 ھەلبىرسىت تاكو سوپا گوئەمستەكەى خوى پەوانەى ناوچەكە
 بكات. تىكەھەلچوونەكە پروودەدات، ئاغاشەوئ دەوئىت و وا
 بەرنامەى بۆ دانائە.

***

شهو گه‌یشتینه پیرانشار (خانه)

کاتژمیر ده‌ی شه‌وه که ده‌گه‌ینه پیرانشار. له‌به‌رده‌م چاخانه‌یه‌کدا رامان گرت. هر کوردیک، لایده‌یه‌ک ببینیت و بزانی‌ت که سیک‌ی خراپ نییه، هر به‌خوی دیته قسه و تو زور زه‌حمت ناکیشیت بیهیتیته ئاخاوتن. کاتیک چووینه نیو چاخانه‌که، ته‌له‌فزیوئن ئیشی ده‌کرد و پٚپٚتوانه‌که‌ی پوژی سیشمه‌مه (پٚپٚتوانی یه‌کبوون) ی په‌خش ده‌کرد.

چاچیه‌که به‌گالته‌پیکردنه‌وه ئاماژه‌ی به‌ته‌له‌فزیونه‌که کرد و کوتی:

'به‌میزه‌ر و له‌قومه‌وه میلله‌ت به‌پٚتوه نابردریت. ئه‌مانه ولات تیک ده‌ده‌ن و دوایش ده‌لٚن کورد وای کرد.'

چاچیه‌که درٚژه‌ی پٚدا 'به‌قسان پٚک نایه‌ت و ولات به‌پٚتوه نابردریت، سه‌یرکه لاوه‌کانی ئٚمه له‌سه‌ر دیواره‌کان نووسیویانه: 'به‌یه‌کبوونی قسه، ولات دروست ناکریته‌وه، ئٚمه پٚتوستان به‌یه‌کبوونی کردار هه‌یه.'

چاچی دیسان قسه‌ی کرد:

'ئه‌مانه خویان ته‌نانه‌ت یه‌کبوونی قسه‌شیان نییه. سه‌یرکه به‌یه‌ک وشه‌که کردیان چوار پٚنج ملیوئن سونن‌یان کردنه دژی خویان. ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌نده شیعیه، شیعیه‌یان نه‌کردبا ره‌وشه‌که نه‌ده‌گه‌یشته ئٚره.'

ئٚستا شیعیه و سوننی به‌جه‌ه‌نم مه‌گه‌ر نالٚن موسلمانین. سه‌یرکه ئه‌م قه‌ندانه (قه‌ندانکی نیشانی ئٚمه دا) پٚره له‌قه‌ند، ه‌ی هه‌موو ئٚزانه، ئه‌گه‌ر موسلمان‌ی، که‌سیکی موسلمان ده‌بی یه‌کسان

رهفتار بکات. (ئەو لە بری وشە یە کسانێ دەبویست وشە ی
 فیداراتیق بە کار بیئتیت، بە لام بە باشی نەیدەزانی دەری بپریت،
 گوتی فیداراتیق.. ئیمە پێکەنین.) بە لام واتاکە ی باش دەزانی،
 چونکە قەندی نیو قەندانە کە ی هینایە دەر و بە شیوہ یە کە
 یە کسان لە سەر میزە کە ی بەش بەش کرد و گوتی:
 "ئەمە پشکی کورد، ئەمە پشکی فارس، ئەمە پشکی تورک و
 ئەمە هی..."

گەنجیک بە رامبەر ئیمە دانیشتبوو گوتی:
 "کورد پشکی خۆی دەوێت، پشکی ورد خوراوە."
 کابرای چایچی درێژە ی بە قسەکانی خۆی دا:
 "ئیمە ئار پی جی حەوتمان هە یە، چەکی دژە تانکمان هە یە،
 چەکی دژە فرۆکەمان هە یە، شەستتیرمان هە یە و مەخزەنەکانی
 ئیمە پرن لە تەنگ،"
 گەنجە کە گوتی:

"لەم سەر دەمە دا تەنگ بە کەلکی چی دیت، ئار پی جی دە،
 ئار پی جی دە باش و کاریگەرە کە تانک دەشکێنن. ئار پی جی دە
 بە رامبەر دەستە یە ک دوژمن بە تەقینی هەموویان لە توپەت دەکات."
 ئەو گەنجە بە زەحمەت فارسی دەئاخوت، بە لام وشەکانی بە
 دروستی دەر دەبڕین. کە تەلە فزیۆن هەوالەکانی تەواو کرد،
 سەرۆکەزیر لە سەر ئەکرانی تەلە فزیۆن بە دەرکەوت و دەستی
 بە قسان کرد، یە کە مجار هەموویان بە وردی گوێیان لێگرت،
 زەینیکم هەر لە سەریان بوو کە بزانی کاردانە وەیان بە رامبەر بە
 سەرۆکەزیر چۆن دەبیئت. نە مزانی "بازرگان" چی گوت کە
 کابرای چایچی هاواری لێهەستا و بەرەو لای تەلە فزیۆنە کە

١- مەمەدی بازرگان ١٩٠٧-١٩٩٥ یە کەم سەرۆکەزیری ئێران دوا ی
 رووخانی رژیمی محمەدزە شا.

پایکرد و مستیکی توندی پێدادا و کوژاندیهوه. "بێدهنگ به، هه
 دوژمنی کورد، بێغیرهت، دوژمنی کورد."
 چایچی ههولی دا ئه و قسانه ی به فارسی ده ربهریت تا کو ئێمه
 باش له واتاکه یان بگه یین. توو په یی به پو خساری هه موو
 کوردیکه وه دیار بوو، من شه رمم له خۆم ده کرده وه، سه ری
 خۆم دا گرتبوو، نه مده توانی سه یریان بکه م.

بازاری چه کفر و شان

ئەو کورپانەیی که منیان لە بانەووە هینایە پیرانشار، بە دواي کاری خویاندا پریشتن. منیش تا نزیکەیی نیوهرۆ لە هوتیلێک دانیشتم و یاداشتهکانم پاکنوس کردنەو، ئیستا تا ڕادەیهک کوردستانم ناسیبوو.

لێره ئیدی ناوی ئەو بەناو (عەلامە)یە که پێی دەلێن موفتیزادە و دارودەستەکهی نابیستن. لە بانەووە بەملایە ئیدی دەتوانم بلیم کهس نییه ناوی بیتیت، بەلام لێره قیادە موەقەتە و چلکاوخۆرهکانی حەسەنی لە ناو شاردا هەستیان پێدەکریت. سەربازخانەیی "جەلیدیان" که نزیکەیی شارە، پێگەیی ئەو بەکرێگیراوانەیی کۆماری ئیسلامییه. لێره لەگەڵ ناوی ئایەتوللایەکی ملهۆر بە ناوی حەسەنی ئاشنا دەبین و سەرۆکارمان لەگەڵیدا دەبیت. لە هەموو جێگایە کدا هەست بە بوونی دەکریت. ئەو حەسەنییه ملهۆرە لای خەلکە که وەکو جەندرمەکان چەپەل و بیزراوە.

دوانیوهرۆ که هەوا فێنک بووبوو، پیاسەیهکم بە شەقامە سەرەکییه کهی شاردا کرد. لە پیادهڕۆکانی ئەو شەقامەدا چەک وەکو نان، کرپین و فروشتنی پێ دەکرا. لە ژێر سیپهری درهختهکان، لە پیادهڕۆکان، پیرەمێردە دێهاتییهکان که دنیام هی سەر سنوور بوون لە کیسهی نایلۆندا که پێ دەچوو پیشتر کیسهی نەبات بووبن، فیشهکی کلاشینکوف، ژ ۲ و برنزیان دەفروشت. ئەگەر لە گەرەکهکانی باشووری تاران گەراییت و کەلوپەلی وردهوالە فروشهکانت بینیت که شانەیی سەر و تاخمی

ددانی دهستکردی چهندين جار به كار هاتوو و تهسبيح و كتیبي
 دراویان دهفرۆشت، لیژەش به زمیكى ئاوات دهبینی، به لام لیژە له
 لای ئەم وردهواله فرۆشانه هه‌موو چه‌شته ئامیر و ئامرازىكى
 چه‌كى پووسى و ئامرىكى و ژاپۆنى و ئەلمانى به‌دى ده‌كران.
 ده‌زىله‌ى تفه‌نگى ژ ٣، باقه‌نه‌زمه‌ى تفه‌نگى برنۆ، مه‌خزه‌نى نوێ
 و كۆنى تفه‌نگه‌ به‌ هه‌ببه‌ته‌كانى كلاشینكوف، ده‌مانچه‌ى كۆن (كه‌
 ئە‌گەر ئە‌نتىك ناسىكى بیانى پێى بكه‌وتبوايه‌ ئه‌و ناوه‌، به‌ هه‌ر
 نرخىك بوا ده‌يكپێن)، زه‌یت، زه‌یتى تاییه‌تى پاكردنه‌وه‌ى تفه‌نگ،
 هه‌ى تاییه‌تى پاكردنه‌وه‌ى باقه‌نه‌زمه‌، سمباده‌ى تاییه‌تى
 پاكردنه‌وه‌ى خانه‌كانى لووله‌ى تفه‌نگى جوان و كاریگه‌رى برنۆ،
 تاخمه‌ و مه‌خزه‌نى برنۆزى، چه‌رمى، فیشه‌كدان، مه‌تاره‌ى ئاو،
 خه‌نجه‌ر، خه‌نجه‌رى جوړاوجۆر، چه‌قۆ، ئیژه، ته‌ور، هه‌رچه‌یه‌ك
 بتوانى شه‌پى پێكه‌یت و ئازادى پێ به‌ده‌ست بیئى، ده‌بیندران.
 كریاره‌كانیش زیاتر دێهاتییه‌كان بوون. كاتیك به‌ لای
 وردهواله‌ فرۆشه‌كاندا ده‌رۆشست و لایان داده‌نیشى، ده‌بینى
 پیره‌مێرده‌كان دانیشتوون و سه‌رقالى مشتومرن له‌سه‌ر نرخى
 چه‌كێك. كابرایه‌كى دێهاتى كه‌ خه‌رىك بوو مامه‌له‌ى به‌ مانگاكه‌ى
 ده‌كرد به‌رامبه‌ر كۆنه‌ برنۆیه‌ك، دواجار به‌ تووچه‌ى هاوارى لێ
 هه‌ستا:

“بۆ گرانته‌ كردووه‌، كاتى شه‌پى نه‌غه‌ده‌ ده‌كرا بلیتى گرانیش
 بۆ گرنه‌ نه‌بوو، به‌ لام ئیستا كه‌ شه‌پ نییه‌، بۆچی گرانته‌
 كردووه‌؟”

فرۆشیاره‌كه‌ ده‌یگوت: “له‌م پۆژانه‌ش هه‌ر شه‌په‌ به‌ كه‌متر
 نایده‌م.”

دیهاتییه‌كه‌ گوتى: “ئىستا كوا له‌كوێ شه‌پ هه‌یه‌؟”
 فرۆشیار به‌ بێ بايه‌خدانه‌وه‌ وه‌لامى دایه‌وه‌ “مه‌گه‌ر پیاوه‌كانى
 هه‌سه‌نى نابینی كه‌ ده‌روازه‌یان گرتووه‌؟”

دښهاتې پيداگري دهکات، فروشيار دانابه زږي. دښهاتيهکاني ديکه دښه نيو مامهلهکه و نيوانگري دهکن و سهره نجام برنويه کي کوني ژماره يازده دهرښته کابراي دښهاتې و دښهاتې کنډري ملي گايه کي قه له و و تيرگوشته ده داته کابراي چه کفروش. پيره ميرده که قونداغي تفهنگه که داده نيته سهر پيلاوه که ي، باقه نه زمه ي راده کيشي، فيشه کيک ره پيش دهکات، په لاپيټکه داده گري، گولله يک به ناسمانه وه دهنيت. فيشه کدانه چه رميه که ي که پيشتر کړيو به له پشتي خوي ده به ستي، فيشه کي برنويان تيده هاون، تفهنگه که به شاني داده دا و به روخساري کي گه شه وه ملي ريگا ده گريت و ده روات. که ميک له و سهره و تر گه نجیک که تازه پيگه شتووه و سهر و سيمای تو زوايه، ده مانچه يه کي نه لماني خستوته به رپشتي ني و حه و تخوري کي سوپايشي به ده سته و هيه و به کوردي هه ندي شت ده لیت، پياوي کي دښهاتې چل و پيټچ، چل و شهش سالي، بو لای ده روات، نرخي حه و تخوره که ده پرسيته، فروشيار نرخي کي له ده ورو به ري پيټچ هزار تومنه ي پيډه لیت، کابراي کړپار به فيزيکه وه ده لیت:

دياره شيتم که (۵۰۰۰) تومنه به حه و تخوري ک بدهم، که ميکي ديکه ي ده خمه سهر و ده چم (۳۵) يه ک ده کړم.^۲ فروشياره که روخساري کي ريزدارانه به خوښه وه ده گريت و وهک نه وه ي بلیت: 'تو (۳۵) ت بو چيه، ده ته ویت بيته شار و پاسه وانی بکه يت؟ تو له نيو کيلکه کار ده که يت. ده ته ویت ۳۵ له کوږ دابني، تو که نه وه موو نيشته هيه ده به شتيک بکړيت بتوانيت له بهر پشتي خوي بني.'

ئينجا ده مانچه که ي به رپشتي نيشان ده دا و به خيرايي دانه يه کيان له کيفي خوي دهر دښني و ده يخوليتي ته وه و نيشانه يه ک ده گريت و به خيال په لاپيټکه که ي داده گريت و پلی

پێدادینێ و دەلیت:

‘دەبینی چەند زوو، خێرا، بەلام ٣٥ دەتوانی ئاوا بە خێرای
کارپێ بکەیت؟ مەگەر بە ٣٥ دەتوانی کاربکەیت؟’
کریاره که پێکهنی و به تیزهوه شتیکی گوت که واتاکه ی به م
شیوهیه بوو:

‘پاره کویری کردووی، دهلیی به ٣٥ ناتوانی کاربکەیت. کابرا
ئەم دەمانچەیه لەو جورانەیه که ئەلمانەکان بۆ منداڵەکانیان
دروستی دەکن، بۆردی نییه، لە مریشکی بدەیت خۆی
ناجوولێتی. (٣٥)ت بینووه؟ بۆر دهکەت بینووه؟...’
پیاوه فرۆشیاره که لەو چەرچیه کۆنه کارانەیه که دانامێتن.
ئەگەر بهاتباو تهنگی ژێی بفرۆشتبان، دهتدی چۆن پێی
هەلدهگوت و چۆن باسی ژێی دهکرد.

لەو پیاوهی دهیویست چەک بکڕیت پرسیم ‘ئەم چەکانه له
کوێوه دێتن؟’

گوتی: ‘دیارنییه، ئەمانه هەر یهکتێکیان بگری خزم و پیاوی
خۆیان لهو دیو سنوورهوه ههیه، زۆرتر ئهوه چە کفرۆشانه دوو
لایه نن. مرق نازانی ئێرانین یان عێراقین یان خەلکی تورکیان،
ئێستا له شار هەم عێراقی ههیه، هەم تورکیایی، لێروکانه خزم و
کهسوکاریان هه نه، دێن بازاری خۆیان دهکن، پیاسه ی خۆیان
دهکن، پاشان دهگهڕێنهوه و دهپۆن.

له تهنیشت چاپهخانهکه ی نزیک وردهواله فرۆشهکان،
دهکهیهکی پۆژنامه فرۆشی هه بوو. گۆفاری (تههران مسهوهر-
تارانێ وێنه دار)، چەند وێنهیهکی کورده چهکدارهکانی چاپ
کردبوو و چاوپێکه و تێکێشی له گهڵ شیخ عیزه دین حوسینی کرد
بوو. پۆژنامه فرۆشه که، گۆفاریکی لێککوردبووهوه و لای وێنهکانی
به جامی دهکه کهیهوه چهسپاند بوو. خەلک کوبووبوونهوه و
سهیری وێنهکانیان دهکرد. پیاویکی که له گهت چوو گۆفاریکی

کری و هات له سهر نیوته خته کانی چایه خانه که له ته نیشته مندا
دانیشته. پهنگ بیت پیشتر منی نیشان کرد بیت. کوردی دیکه ش
هاتن دهوریان گرتم و ویستیان و توویژه که ی شیخ عیزه دینیان
بق بخوینمه وه. پیاوه که به تاییه ت به فارسی گوتی:
"بوهستن، هه مووتان بوهستن."

ئینجا به شیوه یه که من تیبینی کاره که ی بکه م، به ئه سپایی
لاپه په ی گۆفاره که ی هه لدانه وه. ئه وان ی دیکه بیئوقره تر بوون،
ده یانگوت زووبه لاپه په کانی هه لده وه، ئه و هاواری
به سه رداکردن:

"بیدهنگ، قسه مه که ن."

هه موویان چاوه ری بوون ببینن ده یه ویت چی بکات. لاپه په ی
گۆفاره که ی یه که یه هه لدانه وه، له هه لاپه په یه کدا وینه یه کی
پیشدار (جگه له وینه ی شیخ عیزه دین) هه بووایه، جا وینه ی
ئاخوند، یان هه م میزه ربه سه ریگ بووایه، تفیکی تیده گرت و
ده یگوت:

"تفف له ریشت، تفف له و میزه ره ت."

هه موو ئه وان ی دیکه ی له و ی بوون به شانازییه وه سه یری
ئه و په فتاره ی چاپچییه که یان ده کرد و چه زیان له و به زمه ی
ده کرد. له لاپه په یه کدا ناوی مه لا چه سه نی هاتبوو، ئه و
لاپه په یه ی لیکرده وه و فری دایه نیو قوپ و چلپاوه که ی به رده م
چایخانه که ی و گوتی:

"ئه مه به که لکی کورد نایه ت."

لاپه په یه کیش وینه ی کارته ری پیوه بوو. ئه و لاپه په یه ش ی به
وردی و تووپه ییه وه به نووکی چه ق بیری و لیکرده وه و

- ۱- جیمی کارتهر، له دایکبوی ۱۹۲۴ له سالی ۱۹۷۱ تا ۱۹۸۱ سی و نزیه مین
سه روکۆماری ولاته یه کگرتوه کانی ئامریکا بووه.

هه لیگل چاند و گوئی:

‘هه مووی له ژیر سه ری نهو خوشک...’

نهوانی له وی بوون خوشحال بوون. ئیستا چهند
پیشمه رگه یه کیش دهوری ئیمه یان دابوو. پیاوه که که خه ریکبوو
به دواي ناوه کانددا دهگه را، وهک مریشک چوون دان
هه لده گرته وه، دانه دانه ناوه کانی مه به سستی بوون دیاری
دهکردن و به نووکی چه قق له گوڤاره که ی دهکردنه وه و نهوانی
دیکهش له دوزینه وه ی ناوه کانددا یارمه تیان دهدا.

پێوپه سه می ‘تفکردن’، ‘لاپه رده راندن’، ‘سه ربپین’ و
‘ناولیکردنه وه’ به سه رکه وتووی و شانازییه وه کوتایی هات.
گوڤاری (تارانی وینه دار) ئیستا کون کون و پارچه پارچه
بووبوو. دواچاریش چایچی گوڤاره که ی هه لدایه لای نهوانی دیکه
و گوئی:

‘بگرن، ئیستا بوو به گوڤاریک که به که لکی کورد بیت.’

خه لکه که ی نهوی گوڤاره که یان لیه ره رگرت و هورایان کیشا.
کابرا سه بیریکی منی کرد و به پیزه وه هه والی پرسیم. زور به
هیمنی وه لامم دایه وه. چاویکی له پوخسار و سه راپای قه د و
قیافه م کرد، پاشان وهک بلیی به زهیی پێدا هاتبمه وه، پرسی:
‘رێبواریت؟’

‘به لێ رێبوارم.’

به چایچه یه که ی گوت چام بق بیتنی. لهو ماوه یه ی که چایه که
هات، زور جیاواز له وه ی تا ئیستا بینیبووم. گوئی: ‘زور زولم له
کورد کراوه زوور.’

نهو کاته ی پێوپه سه می تفکردن نه نجام دهدرا وامزانی په نگ
بیت کریکاری پوژانه بیت، ئیستا که به هیمنی دهدوا پێده چوو
مامقستای خویندنگه یه ک بیت.

‘ئه م فارسانه، ئه م تورکانه زور خراب ده رچوون، نه ده بوو

ئەو ەيان لە گەل ئىمەدا کردبا. ئىو ە سەیر کەن لە نەغەدە چ کارەساتىکیان دەرەق کردین، کوردیان لە شار ەتیا ەدەر، سوپای کۆماری ئیسلامی لەویدا تاوانی ئەنجام دا. ژنانی دووگیانی ئیمەیان خستە بەر رەحمەتی تەنگەکانیان و لەپەنای تەرمی ئەواندا سەنگەریان بەرامبەر ئیمە گرت، بەو ە دلی کوردیان کون کون کرد.

”کاکە ئەگەر لەجیاتی ئەمانە تورک و بەعسی و ئیسرا ئیلی و ئامریکایی بوایەن باشتەر بوو. ئیمە لێرە لە گەل عەجەمان برا بووین. ئەو حەسەنی و دارودەستەکی خەریکە مالدوێرانی دینیتە ئارا، بۆچی ئەو عەجەمانە بەر بە حەسەنی ناگرن؟“

ئىستا دەزانم کە مامە سام^۱ سەرکەوتوو ە. ئەو رۆ و نەفرەتەى کە دەیویست لە نێو گەلانی ناوچەکەدا دروستی بکات، دروستی کرد، کورد تورکەکان بە تاوانبار دەزانیت، هاوار دەکات کە تورکەکان دەستیان بە خوینی ژنانی ئیمە ئالوودە ە. تورکەکان کورد تۆمەتبار دەکەن، مام سام ئاغای ەموو ستەمکارانە دیسان سەرکەوتوو ە.

ئىستا قیافەى پیاو ەکە بە تەواوی قیافەى مامۆستایەکی ئازارچەشتووی پێو ە دیار ە، لە میانی قسەکانیدا تێدەگەم کە مامۆستای گوندەکانی سەردەشت ە. ئىستا کە تێگەشتوو ە پێم خۆشە لە بارەى کوردەو ەشتی زیاتر بزەنم، ئەو حالەتەى ەلچوون و تووڕەییەى پێشتەری نەماو ە و بە شیوازىکی رەوان و پێزمانی قسەم لەگەلدا دەکات:

”پاسدارەکانی حەسەنی، دژی گەل و تالانکەرن، ئەوان پارە وەردەگرن کە مەرووف بکوژن. سوپا دژی گەل ە، ئەو ەمان بە خوینی رۆلەکانی خۆمان بۆ ساغ بۆتوو ە. رادیۆ درۆ دەکات،

فاشیستیه، کورد ئازار دەدات.^۱
 ئەو کاتەى گۆفارهکەى هەلەدایەوه جنتوی بە کاربەدەستانی
 قوم و پێبەرەکان دەدا، بەلام ئیستا لەبارەى قوم و پێبەرەکان و
 دەولهتەوه لێى دەپرسم، دەلى:
 'شتیکى ئەوتویان لە بارەوه نازانم، نایاناسم، ئەوانیش کورد
 ناناسن.'

'دەولهت دەبێ ئەوه بزانی تەنیا بە شتێهیهک دەتوانیت لە
 دەستى کورد دەربازی بیت، که سەرتاسەرى کوردستان بکاتە
 یەک پارچە ئاگر و ئاسن. بۆمبارانی بکات. کاکە ئیمە بە دەنگى
 بەرز گوتومانە و دەلیپین خوازیارى شەڕ نین. کوردیک
 نادۆزیتەوه بێهویت شەڕ ڕووبدات، ئیمە گەرەمانە ئەو کێشەیه
 لە سەر مێزى گفتوگۆ، لە ڕێى وتووێژەوه چارەسەر بکړیت،
 ئیمە شەڕمان ناویت، بەلام ئەگەر بەسەرماندا بیسەپێنن خۆ
 چارەیهک نامێنیتەوه.'

'زۆلم لە کوردستان کراوه، کورد هیچ شتیکى نییه، لەم
 پیرانشاره لە جێى کارخانه و پڕۆژە، سێ دانە سەربازگەیان
 داناون. ئیمە لێره دکتۆریکمان نییه. من لەبارەى دیهاتهکانەوه
 قسە ناکەم، هەر سەبارەت بەم شارانە قسەت بۆ دەکەم، که بە
 چاوى خۆت دەیانبینی. ئەم پیرانشاره و سەردەشت و شەنویه.
 ئەگەر منداڵیکمان نەخۆش بکەویت دەبێ بە تەمای خوا لێى
 بگەرێن. خۆتان بە چاوى خۆتانەوه بینیتان. نە ڕێگامان هەیه، نە
 ئوتومبیل، نە توانایەک... ئێوه مافی کورد نادەن.'

پاشان ئاماژە بە بازاری وردهوالەفرۆشەکان دەدات و دەلیت:
 'ئەو بره پارهیهش که به هزار بهدبختی و کویرهوه‌ری به
 دەستى دێنین، دێین لێره به چه‌کى دەدەین.'

پیاویکی دیهاتی نشان دەدات: 'بیبینه، قیافه و ژيانى ئەو
 پیاوه سەد تۆمەن ناھێتیت، بەلام ناچارە بەهەر بەدبختیک بیت

دەمانچە يەك بکړیت، دهبی بیکړیت له بهر ئه وهی پیاوړه کانی
حه سەنی دین گەنمه که ی لی دەسووتین.

چەند پېشمەرگه يەك نیشان دەدات: "سەیریان که، هەموویان
هەول دەدەن تڤهنگی بېرئویان هەبیت، چونکه دەزانن دواچار
دەولەت له ږیگه ی ئاسمانییه وه په لامارمان دەدات، بېرئ دەتوانیت
هیلکۆپتەر و فرۆکه ش ئه گەر نزم بیت بپیکیت. دهبانینی
هەموویان نیکه رانن. بۆچی ئیمه نابن له سەر خاکی خۆمان، له
ولاتی خۆمان، له ئیران ئوقره یی و ئاساییشمان هەبیت! هەر
له بهر ئه وهی گوتومانه نانمان دەویت، نانی خۆمان، دەرمانمان
دەویت، کارمان دەویت. ئیمه نالین سینەمامان بۆ بکه نه وه،
داوای ژبانیکي خوشگوزەرمانمان نه کردوه، پارکمان ناویت.
دەرمان، دەرمانمان دەویت، خویندنگەمان دەویت، زمانی خۆمان
دەویت.. داواکردنی ئه م شتانه کوپی تاوانه! گەلی کورد که ی
تونوتیژی ویستوه؟ کئ جوداخوازه؟ ئه گەر بیانەویت تەنانەت
به خورتیش له ئیرانمان جیا بکه نه وه، ئیمه نامانەویت. ئیمه
کوردستانمان له چوارچێوه ی نه خشه ی ئیراندا دەویت. ئیمه
پشکینکی گەرەمان له میژووی خەبات و گیانبازییه کانی ئیراندا
ههیه، سه لاهه دین و که ریم خانی زه ندمان ههیه. ئه مانه
هەموویان ئیرانین. له هەموو جینگایه کدا زولم له کورد دەرکړیت.
بۆ نمونه ببینه ئه و (سیاهکەل)^۱، ئیستا هەموویان سیاهکەل و

۱-سیاهکەل یه کیکه له شارۆچکه کانی سەر به پارێزگای گەیلانی باکووری
ئیران. رودای سیاهکەل یان چالاکی گیانفیدایی گروپیک له
پارتیزانه کانی ریکخراوی جریکه فیداییه کانی گەلی ئیران بۆ سەر پاسگای
ژاندهرمه ری ئه و شوینه که دهگوتریت بۆ ئازادکردنی یه کیک له ئه ندامه
دهسگیرکراوه کانی ئه و ریکخراوه بووه، له و دهزگیریه دا کومه لیک له
پارتیزانه کان دهکوژین و ئه و روداوهش به ناوبانگینکی گه شه وه دهچته
نیو لاپه ره کانی تیکوشانی چه کداری چه په کانی ئیران

شههیده قاره‌مانه‌کانی ئه‌و پرووداوه‌گه‌وره‌یه به باشی ده‌ناسن و ده‌زانن. ئیمه‌ی کوردیش هه‌موویان ده‌ناسین و شانازیان پێوه ده‌که‌ین، به‌لام ئیمه‌ خۆمان سیاه‌که‌له‌کانمان له‌و کێو و به‌نده‌نانه‌ی کوردستان خستووته‌ سه‌رپێ، سه‌دان شه‌هیدی قاره‌مانمان داوه‌. قاره‌مانانی وا که له‌ ئێو خه‌لکه‌وه‌ سه‌ریان هه‌لدا، به‌لام نه‌یان‌ه‌یشت هیچ که‌س بیانناسیت. که‌لانی دیکه‌ نازانن که‌ کورد چی کردووه‌ و ئیستاشی له‌گه‌لدا بیت چی ده‌کات.^۱

به‌رده‌وامه‌ له‌ قسه‌کردن، هێواش هێواش تیده‌گه‌م که‌ یه‌کیکه‌ له‌ نه‌ندامانی حیزبی دیموکرات. ئه‌و پێی وایه‌ ئه‌گه‌ر حیزبێک بتوانیت له‌ ناوچه‌یه‌ سه‌رکه‌وتو بیت، ئه‌وا حیزبی دیموکرات ده‌بیت. که‌ پێی ده‌لیم لاوانی پۆشنگیری کورد دلیان به‌و حیزبه‌ خۆش نییه‌ و پێه‌رانی ئه‌و حیزبه‌ به‌ هه‌له‌پرست ده‌زانن و ده‌لێن ئه‌وان ته‌نیا بیر له‌ ده‌سه‌لات ده‌که‌نه‌وه‌، هه‌له‌ده‌چی و ده‌لێت:

"وانییه‌، ئێوه‌ به‌هه‌له‌دا چوونه‌، ئه‌وانیش به‌هه‌له‌دا چوونه‌."

کاتێک ده‌لیم که‌ لاوه‌کان حیزب تۆمه‌تبار ده‌که‌ن به‌وه‌ی پرسه‌چینه‌یه‌تییه‌کان ده‌رک ناکات و ئه‌ندامه‌کانی رانه‌ه‌یتیت له‌سه‌ر هۆشیاری سیاسی. دیسان هه‌له‌ده‌چی: "ئه‌م قسانه‌ راست نین، ئیمه‌ ئیستا خه‌ریکین له‌ چیاکاندا پێشمه‌رگه‌کان راده‌هێنین و مه‌شقیان پێده‌که‌ین. ئیمه‌ خه‌ریکین خه‌لکه‌که‌مان هۆشیار ده‌که‌ینه‌وه‌، هێزه‌کانمان راده‌هێنین و مه‌شقیان پێ ده‌که‌ین. به‌ ده‌مارگه‌ژیه‌وه‌ قسه‌کانی ده‌کات، به‌لام کاتێک ئه‌م قسانه‌ بۆ خۆینه‌واره‌کان ده‌که‌یت، تۆ به‌وه‌ ده‌به‌ستنه‌وه‌ که‌: "ئه‌مه‌ ته‌نیا حیزبێکی ریفۆرمخوازه‌. چاره‌که‌ سه‌عاتیکش ئه‌ندامه‌کانی ناخاته‌ ئێو په‌روه‌رده‌ و فێرکردنه‌وه‌. ئه‌گه‌ر مه‌شق و راهێنانیکش هه‌بێ به‌ دنیاییه‌وه‌ ستورداره‌ و ته‌نیا له‌ سواری کارێ

پیشمه‌رگایه‌تییه‌وه و به‌س.
له‌گه‌ل مامۆستا پیرانشارییه‌که به‌نیو شاردای پیاسه‌مان کرد و
سه‌رمان له‌ کۆلانه‌کان دا و چووینه‌ دوکانیکی شووتی فرۆشی و
شووتییکه‌مان کړی و له‌ پشت میزیک دانیشترین و پیکه‌وه له‌گه‌ل
ئه‌وانی دیکه شووتیمان خوارد.

وای لی بیت کورد بهرگه ناگریت

دیسان به پتگایه کی خۆل و پر پیچ و په نادا تێده پهرین.
 دیسان دهبینین وا ژنان و پیاوان خهریکی کارکردن. لی
 ئه مجاره کریگرته کانی هه سه نی به بهر چاوی خه لکه که وه
 دهیانپشکنن و به دواي چه کدا دهگه پین و ناهین چه ک له شار
 ببرد ریته دهه. خه لکی کورد هاواریان لی هه لساوه:

‘ئو بیگانانه چیان له گیانی ئیمه دهویت؟’

هه رمان دیت که: ‘بێدهنگ بن ئه مانه پارێزه رانی قورئان و
 سه ربازانی (ئیمامی زه مان)’. ئیوه و سه بن، ئیوه ی کورد چ
 ده زانن که پارێزگاریکردن واته چی. با وای لی بی ئه مانه
 ژیا ننان لی وه تهنگ بیتن، قسه نه کهن، بێدهنگ بن.^۱

کورد هاواریان له قورگیاندا گیر دهخوات که:

‘ئه مانه کویتیان پارێزه ری قورئانن. ئه مانه چین تاسه ربازی
 ئیمامی زه مان بن. ئه مانه لۆتی و پۆتین که له دێهاته کاندای
 گه ودا یان دهکرد، ئه مانه ته نیا بو پاره ئه م کاره ده کهن، بوچی
 تا قمیک لۆتی و پۆتیا ن به سه ر ئیمه دا کردۆته که له گا. ئو
 هه سه نییه ئو هه موو پاره یه له کوئ پهیدا دهکات که دهیداته
 ئه مانه؟’

هاواری کوردهکان ناگاته هیچ کویتیهک:

‘بوچی کهس گوئ له قسه ی ئیمه ناگریت، به خوا، به

۱- لای شیعهکان به مهدهی دوازهمین ئیمامیان دهلین ئیمامی زه مان

محهمه، به قورشان، به عهلی، خه ریکن ئەم مهمله که ته ویران دهکن. به خوا...'

به راستی دهه‌ری ده‌بیت، له خۆت بێزار ده‌بیت که ئەم قسانه ده‌بیستی. ئەوانه‌ی قوم هیچ کامیان شتیکی له باره‌ی کوردستانه‌وه نازانن. ئەو بیانیه‌یه چۆن ده‌زانن کوردستان له کوێیه و کورد چ کێشه و ئێش و ژانیکه هه‌یه. ئێستا ده‌توانم زات بدهمه به‌ر خۆم و هاوار بکه‌م که نه‌ک ته‌نها ئەوانه‌ی قوم به‌لکو وه‌ک پێویست هه‌یج که‌س کورد نانا‌سیت. بۆ ناسینی ئەوان ده‌بیت بکه‌ پێیت، به‌جێته نیو کیلکه‌کان، گرد و ته‌پۆلکه‌کان، چیاکان، پێگا‌کان و ده‌شته‌کانی ئەوان ببینیت، ئەوان که‌ ساله‌های سال له ده‌ره‌وه‌ی ولات ژیاون، خراپتر له‌ هه‌مووی جگه‌ له‌ چوارچێوه‌ی وشکی شیعهبوون نا‌توانن شتیکی دیکه‌ ببینن. ئەوان که‌ خۆیان به‌ سه‌ربازانی ئیمامی زه‌مان ده‌زانن، له‌وه‌ی که‌ خۆینی کورد بپێژن، له‌ به‌رانبه‌ر خوادا هه‌ست به‌ شه‌رمه‌زاری نا‌که‌ن، به‌لکو ئەوا چۆن بتوانن تێبگه‌ن که‌ کورد چی ده‌وێت. که‌ ئاوا‌ی لێهات ئیدی کورد به‌رگه‌ ناگریت.

***

دهچینه نیتو شنۆ

به نیتو دهشتیکی پر له دپک و ئوستریدا تیده په پین و دهچینه نیتو شنۆ. لیږهش وهکو سه رده شت و بانه و پیرانشار دهرده که هه مان دهرده، به لام لیږه قیاده موه قه تییه کان له نیتو شاردا به شتویه کی ئاشکرا ده سووړینه وه و بق خویان بنکه و باره گایان کردوته وه. تاییه تمه ندیتی ئه م شارانه ئه وه یه، گه نه کان زور ئاسان به ره و پروت دین و ده تبه نه نیتو خویان. له هه موو کوردستان بق ساتیکیش ههستم به ته نیایی نه کرد، گه نه کان له هه موو جینگایه کدا له گه لم بوون. ئه وان منیان له گه ل خویان ده برده نیتو دوست و خانه واده و ژیا نی خویان. مرقه گه لی تا ئه و پاده یه میهره بان و به پیزم نه بی نی بوون. ئه وان له گه ل که سیک بیانی، زور ئاسایی و خومانه هه لسوکه وت ده که ن. تق هیتشتا سه عاتیک پی ناچن گه لی دوست و ئاشنا له نیتو شاردا په یدا ده که یت. هه ر که ئیواره دادی و خور ئاوا ده یت، به کومهل له گه ل ئه واندا به نیتو شاردا پیاسه ده که یت، ئه وان به جوړیک ره فطارت له گه لدا ده که ن که تق واده زانی چاوه پیتان کردو یت و له وئ جیگات خالی بووه و تق یه کیک بوو یت له وان و بق سه فهریک چوو یت و ئیستا گه راو یت وه.

به لی له شنۆیدا زور ساده تیکه لی گه نجان بووم.

‘به خیر بیت، له کوپوه ها توو یت...’

‘نازانم، له پیرانشار، سه رده شت، بانه، مریوان، له...’

‘له وان ده فهران چ باسه؟’

‘وهك يه كييك له هاوړې بانهييه كانم دهیگوت كوردستان به
دیموكراسییه وه دووگیانه.’
‘لای ئیوه چ باسه؟’

‘له هه موو چېگایه ك بگره و بهردهیه، دیتوه زمه هه لنیشتوته
سه ر سنگی خه لك. له شاره كان، شاره كانی وه كو ئه م شاره ی
ئیمه كه زوری لین، خه لكی داریان به دهسته وهیه و دهیكیشن
به سه ر ئه و كه سانه ی كه تیده گهن. ناكوكی كه توته نیو
خیزانه كان، ته بایی و هاوسوزیان تیکچووه، باوكان كه وتوونه ته
گیانی كورپه كان، براكان دژی یه كدی پیلان دهگپرن.
ئامریكاییه كان نه خشه ی وایان بو كیشاوین كه کاریگه ریه كه ی
كه یشتوته كونجی ژووره كانمان، ئه مه بۆته به لایه كي گه وره.’

گه نجه كان له كار و چالاكییه كانی خویان ئاگادارم ده كه نه وه.
ئه وان بویان باس كردم كه خه ريكـن چ كاریك ده كه ن.
دیهاتیه كان تا چ راده یه ك پيشوازیان لی كردوون، كریكارانی
كشتوكال چه نده كاری باشیان كردووه، مندا لانی خویندنگه كان
به هوی كتیـب خویندنه وه و ئاشنابوون به كتیـب چه ند
پيشكه وتوون، ئاوا به دم قسه كردنه وه له چه ند بازارپيكي
ورده واله فروشی ر هت بووین. ئیره ش وه كو پیرانشاره. پرسیم
ئو هه موو چه كه له كویوه دینن بو فروشتن، گوتیان:

‘چه كینکی زور له سنووره وه دیت، به لام زیاتر تفه نـگه
(۳۵) یه كان له تارانه وه دین. چه رچییه كان ئه م چه كانه به نرخيكي
هه رزانی سی چوار هه زار تومه نی له تاران ده كپن و دهیه ئینه
ئیره و به چه ند به رامبه ر دهیفروشنه وه. بیجگه له چه رچییه كان
ئیمه خویشان كه سانیكي زورمان له شاره كانی ديكه به تاییه ت
تاران هه ن كه چه كمان به نرخي هه رزان بو ده كپن و بؤمان
ره وانه ده كه ن. ئه مانه هه ر ئو چه كانه ن كه له كاتی په لاماردانی
سه ر بازگه كانی تاران كه وته دهستی خه لكی.’

شهو له مالی به کټک له کوږه کان بووم. چهند تهلیسی پر له
فیشه کی ژمی نیشان دام و کوتی:

“نه مانه هاوړی تارانیه کانمان بویان نار دووین. هر نهو
هاوړتیانه ی که له زانکو پټکه وه ده مانخویند. نهو پوژانه ی که بڼ
دیداری نیمه دین، دیاریمان بڼ دینن، دیارییه که ش فیشه ک و
تفهنگ و نارنجوک و هرچی ده ستیان بگه ویت، بومان دینن.
نیمه هاوړی و دوستی باشمان له شاره کانی دیکه دا هن، لیره
فیشه ک زور گرانه، تفهنگی باش نرخه که ی زور له سهره وهیه.”

شنو ش وه کو شاره کانی دیکه بچوک، لاپه رگه و بڼ دهوا و
دکتور، دوو شه قامی سهرتاسه ری که به بیست خوله ک ده توانی
له م سهر بڼ نه وسه ری بېری، نه مانه ش وه کو هه مرو شاره
کور دییه کانی دیکه، مندالانی خویندنگه هاوینان په شمه ک و
شهر به تی ئالوبالو و کاله ک و ناروو ده فروشن. له مه و دای ده
مه تریکدا لانیکه م، پینج میړمندال ده بیینی که ولوکاسی خوی
راخستوه و په رداخی به پینج ریال ده فروشن. پاسه کانیش
به رده وام دیهاتییه کان بڼ شار دینن و ده یانگه پریننه وه.

هەر کەس ستهم له کورد بکات ، کاک محهمەد دەیکوژیت

تا ئێو دەمە ی تارێک داها ت له گهل گهنجهکاندا له نێو شاردا
پیا سه مان کرد، پاشان له که نار شار له سه ر پووبار دانیشتن،
پێکه وه قسه مان کرد. دوا ی ماوه یه ک کور په کان باسی 'کاک
محهمەد' ناویکیان ده کرد که وا خه ریکه دیت، گهنجهکان تکیان
لێ کردبوو تاوێک بێته لای ئێمه دابنیشیت.

کاک محهمەد نه ده ناسی. ئێستا ده مێکه ها تووه و ورده
ورده خه ریکه بیناسم. له دووره وه که بینیم قه د و بالایه کی به رز
و پاله وائاسای هه بوو. جامانه یه کی پان و پۆری له سه ربوو و
پۆتینیکی کۆنه ی له پێ بوو. ده مانچه یه کی له قه دی به ستبوو و
چه ند ره ختی فیشه کی راست و چه پ له خۆی ئالانده بوون.
سمیڵیکی گه وره و بابری هه بوو، هه موویان به ریزه وه له به ری
هه ستان. له باره یه وه له گهنجهکانم پرس ی، گو تیان:

"ته نیا ده توانین ئه وه ت پێلێین که هه مسو و جه ندرمه کانی
کوردستان ده یناسن و وه ک سه گ لێی ده ترسن، کاک محهمەد
قاندپی جه ندرمانه، سنوور و منووریش ناناسی."

کور په کان پێیان گو تبوو میوانیکی فار سه مان هه یه و به
پیداگرییه وه بۆیان پوون کردبووه وه که ئه و میوانه، کورد ی
خۆشده ویت و داویان لێ کردبوو بێته لامان و تاوێک له گه لمان
دابنیشیت و به تایبه ت بۆ میوانه که به فار سی قسه بکات.

کاک محهمەد بۆلای ئێمه ها ت، کاتی که کور په کان منیان

پیتاساند، له بهرامبهرم پاره‌ستا و دهستی خوی دریژکرد. خوم
له بهرانهر نه‌ودا وهک جووجه‌له‌یک ده‌بینی که هه‌لویهک به بان
سه‌رییه‌وه بیت، ته‌وقه‌م له‌گه‌لدا کرد. له ته‌نیشتم دانیشتم.
هه‌موومان له‌سه‌ر عه‌رزه‌که دانیشتبووین. کاک محمه‌د
فارسیه‌کی شه‌ق و شه‌ری ده‌زانی. کوره‌کان قسه‌کانی نه‌ویان
وه‌رده‌گیرا، کاک محمه‌د شازده سال له ده‌ره‌وه‌ی ئیران بووه.
کاتیک له‌نیو کوره‌کاندا دانیشتم نه‌و له دره‌ختیکی په‌گداکوتاو
ده‌چوو و ئیمه‌ش وه‌کو نه‌مامیک ده‌هاتینه به‌رچاو. کاک محمه‌د
ده‌ستی به قسه کرد بۆمان. مستی خوی قوچاندبوو و هینایه
پیش و به‌وپه‌ری ئازاره‌وه‌گوته:

"کاتیک له ئیه‌وه دوور بووم و لای ئیه‌وه نه‌بووم، دلم ئاوا
وه‌کو نه‌م مسته گیرابوو، دلته‌نگ بووم."

تنۆکیک پۆندک له چاوه درشت و په‌شه‌کانی کاک محمه‌د
قه‌تیس مابوو، دریژه‌ی به قسه‌کانی دا:

"ئیتستا که هاتومه‌ته‌وه نیو ئیه‌وه، دلم کراوه‌ته‌وه، خه‌م و
خه‌فه‌تم نه‌ماون." هه‌موویان چاویان ته‌پبوو و فرمیسک زابوو
چاوه‌کانیان. سنووره‌کانیان گرتبوون. جه‌ندرمه‌کان له پشت
سیمی خاردار به‌پیز وه‌ستابوون و نه‌یاند هه‌یشتم که کاک
محمه‌د له سنوور به‌په‌په‌ته‌وه و بیته‌وه شنۆی زیدی ئازیزی
خوی. شازده سال دلی وه‌کو مستی چۆن گرتوو ئاوا گیرابوو.

کاک محمه‌د به هه‌موو نه‌و گه‌وره‌یی و هه‌یز و برسته‌ی
هه‌یبوو، وه‌ک مندالیک ساده و بیگه‌ردبوو. نه‌و له‌گه‌ل شه‌ری
نه‌غه‌ده ده‌گاته‌وه ئیران و له‌ویدا ئازایانه به‌رگری ده‌کات
و تا دواست ده‌جنگی. کاتیک سوپا، کورد له‌شار وه‌ده‌رده‌نین
و ئیدی هه‌چ کهس له شاردا نامینیت، نه‌و هه‌یشتا خه‌ریکه له‌گه‌ل
دوژمن شه‌ر ده‌کات، چه‌ند تانکیک پاری ده‌نین.

کاک محمه‌د به پیکه‌نین و ساده‌یه‌که‌یه‌وه بۆی باس

ده‌کردین که:

‘کاتیک پینچ تانکی ئاریامیهر’ یان خستنه دوام^۱
ئو سوور بوو له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی سوپا به سوپای ئاریامیهر ناو
بیات.

‘سه‌یری ده‌ورو به‌ری خۆم کرد. بینیم هیچ ده‌رفه‌تیک بۆ
پاکردن نه‌ماوه‌ته‌وه، به خۆم گوت، ئاهای محمه‌د، کۆتایی
ته‌مه‌نته، کارت له کار ترازاو. تو به‌م تفه‌نگه، به بێ دژه تانکه،
به بێ بازوکا^۲ چۆن ده‌رقه‌تی ئو تانکانه دیت!’
کاک محمه‌د که قسه‌ی ده‌کرد هم خوشحال بوو، هم
تووچه، به‌رده‌وام بوو:

‘هه‌روا که رامده‌کرد گه‌یشتمه لای دره‌ختیک، نزیک
دره‌خته‌که، چالیک هه‌بوو، سه‌راوسه‌ر خۆم فری دایه نیتو
چاله‌که.’

کاک محمه‌د ده‌یگوت جگه له‌و هیچ که‌س له‌و ناوه نه‌ما‌بوو.
هه‌موو کورد دابوویه چیا. کاک محمه‌د خه‌فه‌تی ده‌خوارد که
له‌و ده‌مه‌دا دژه تانک یان بازوکا یان شتیکی پێ نه‌بوو که تانکه
ئاریامیهریه‌کان هه‌پروون به هه‌پروون بکات. به‌رده‌وام بوو له
قسه‌کردن:

‘کاتیک خۆم هه‌لدایه نیتو چاله‌که، تانکه‌کان نه‌یان‌توانی
بم‌دوژنه‌وه، به‌لام خه‌فه‌تم ده‌خوارد که شتیکم پێ نییه شه‌پی پێ

۱- ئاریامیهر نازناوی محمه‌د به‌رزا شای په‌مله‌وی بوو، به سوپاکه‌شی
ده‌گوترا ئه‌رته‌شی ئاریامیهر.

۲- بازوکا، چه‌کیکی دژه تانکه که به تاکه که‌سیک هه‌لده‌گیرێ و ده‌توانرێت
به‌کار به‌ی‌ندریت، ئو چه‌که له شه‌ره‌کانی رابردو رۆلێکی باشی هه‌بوو
له شه‌پی دژ به تانکدا، به‌لام بۆ ئهم سه‌رده‌مه چه‌کی باشتریان با بلێن
ئو چه‌که پیشکه‌وتنی زیاتری تیدا کراوه و ئیستا بازوکا بایه‌خی جارانێ
نه‌ماوه.

بکەم. بە تەنگی سادە چ نەدەکرا.
 بروسکەیک لە چاوەکانی کاک محەمەد هەلسا و ئیمە و
 هەستمان کرد بیهوێت شتیکی سەرنجڕاکێش و گەرممان بۆ
 بگێڕێتەو. کۆخەیک کرد و درێژەی پێدا:
 "تاکەکان کاتێک بینان کەس لە ناوچەکە نییە، ڕاوەستان، ئا
 لەو کاتەدا دەریچەی تاکەکە هەلدراوەو و ئەفسەرێک سەری
 هێتایە دەر و نەپاندی:

"ئەو کورد خوشک... ئەو کوان بۆ کوێ رایانکرد...؟"
 کاک محەمەد دهنه پێتی که:
 کورد لیژەن..!

کاک محەمەد وەک ئەوێ ئیستا لەنیو چالەکە بێ و ئیستا بێ
 ئەفسەرەکە ئەو جێوانە بدات، دەستی دایە چەکی یەکیک لە
 گەنجەکان، جوولەیک کرد، ئەژنۆی دانایە سەر عەرژەکە،
 سێرەوێ تەنگەکە لەنیو هەردوو چاوەکانیدا رێکخست،
 پەلاپێتکەکە داگرت و لەپەر ھاواری کرد. میتشکی ئەفسەرەکە بە
 هەوادا پڑا.

کۆپەکان لە خوشحالیدا ھاواریان کرد. کاک محەمەد
 تەنگەکە دایەو خاوەنەکە و لە شوێنی خۆی دانیشت.
 ئارەقە بەنیو چاوانیدا دەهاتە خوار. هێواشۆکە، بەلام تووڕە لە
 ژێر لیووە گوتی:

"میتشکیم هەپروون بە هەپروون کرد. کوردهکان وا لیژەن،
 لیژە."

کاک محەمەد هەموو تەمەنی خۆی لەچیاکاندا بردبوو سەر.
 جگە لە شەپکردن لەگەڵ دوژمن هیچ کاریکی دیکە نەدەزانی.
 "کاک محەمەد خۆیت دەواریت هەیه؟"

"خۆیت دەواری خۆیت دەو و نووسین نا، خۆیت دەواری چەکم
 هەیه، چیاکان دەناسم، جەندرمە دەناسم."

"کاک محمه د چ کاریک ده که یت؟ بق دابینکردنی بژیویت پاره
له کوی په یدا ده که یت؟"

"کارم نه وه په هر که سیک زولم له کورد بکات بیکوژم.
خواردن و خوراکیش هر چیه ک بوییت تا نیستا پیکه وه
خواردوومانه. نیمه هیچ کات شتیکمان نه بووه. له چیاکان راو
ده که ین. نانمان ده گاتی، ه موومان پیکه وه له سر خوانیک
ده خوین، دواتر که نه وه مان خوارد هیدیکه دیته وه جی. راو له
چیاکان هی خه لکی چیاکانه."

"کاک محمه د له ژياندا چیت هه یه؟"
به پیکه نینه وه کوتی:

"کورد له داره تی دنیا هر نه وه نده ی هه یه که بتوانیت له گهل
خویدا هه لیبرگیت و بیخاته سر پستی خوی و نینجا بچیته شه
یان ناوړه بیت، یان ۱۰۰ دانه جه ندرمه به تفهنگه که ی به دوی
خویدا راکشیته سر چیاو له ژیر ناگری گولله دا ناودیوی
سنووریت."

به ده ست ناماژیدا و کوتی:
"ته نیا هر نه وه نده."

به یانییه که ی بیستم له ه موو لایه ک باس باسی نه وه بوو که
(کوردی مریوان شاره که یان چول کردووه.)

به سه رسورمانه وه پرسیم: "بوچی، چوڼ؟!"
زور ساده ده یانگوت:

"ده ولت زوری بق هیتاون که پاسگا له وی دابنیت و جه ندرمه
به نیتیه وه شار نه وانیش له بهر نه وه ی نایانه ویست له گهل نه م
حکومه ته دا به شه ی بین ه موویان به شه و دهستی منداله کانیا
گرتووه و شاریان بق حکومت جیهیتشتووه و خویان داویانه ته
کینو و دهشت."

نیستا قسه ی کاک محمه د تیده که یشتم.

کاک محەمەد دیسان قسەمان بۆ دەکات. کۆپەکان پرسیاری زۆریان هەیە، پرسیار لە بارەى چۆنیەتى شەپکردن، چۆن بەرگری بکەن و لە کاتی پێویست چۆن پاشەکشە بکەن؟ کاک محەمەد ئیستاکە دەربارەى شەپکردنەوه قسە دەکات، قیافە و سیمایەکی دیکەى هەیە، بەلام ئەوهی بە بیرە کە ئێرە چیا نییە و ئەم گەنجانە لە جیاتی ئەوهی تەمەنیکیان لە چیاکان بەسەر بردبێت لە پشستی میزى خوێندنگەیان بردووە سەر. دەست دەداتە تەنگ و بە هیز، بەلام بە ئارامییەوه پێکا نیشانی گەنجەکان دەدات. تەنگەکە بەرز دەکاتەوه، دەنگی تێکەلى دەنگی پروبارەکە دەبێت:

"تەنگ ئابرووی ئێمەى کۆردە..."

کۆپەکان لێیەوه پاماون "...کۆرد مافی خۆی دەوێت"

"بە تەنگ ئەو مافە دەستبێت."

ئاماژە بە گەنجەکان دەکات:

"بەم گەنجانە ئەو مافە بەدەست دێت."

گەنجەکان هیز و ورە لەو قسانەى ئەو وەرەگرن

"هیچ کەس مافی کۆرد نادات، خۆمان بە دەستی خۆمان

وەریدەگیرین"

کاک محەمەد بەردەوام دەبێت.. من هەر خەریکم بیر لەوه دەکەمەوه کە ئەم کاک محەمەدەم لە شوێنێک بینیوه، بەلام بە بیرم نایەتەوه. شەو کە لە مالى یەکیک لە کۆپەکان خەوتم، هێشتاش هەر بیرم دەکردەوه کە داخۆ لە کویم بینیوه. لەپەر شتیێک بە میتشکەدا دیت و بە بیرم دیتەوه کە ئەوم لە کوێ بینیوه. لە بورجەکان، لە قەلاکان، لەو ئەفسانەى کە بە مندالی ئەوەندەم بیستوون و لە کتێبەکاندا خوێندومەتەوه. ئەو کاتانەى کە کاروبارمان نەبوو، دایک ماندوو شەکەت لە کار دەگەرایەوه، چرا نەوتییەکەى لەسەر کورسى دادەنا و میتشوولە تێی دەئالان.

نانی ئىتوارەمان دەخوارد و دايکمان حەکاىەتى بۆ دەکردىن، بەلام
ئەو لە ماندوئىتيان ھەستى پەرت دەبوو ئىمەش لىنى دەپاراینەو،
تکامان لىدەکرد کە حەکاىەتیکمان بۆ بکات. دواجار ھەرچونیک
بوو ھەروا شەکەت و خەوالو حەکاىەتى بۆ دەکردىن:
(ھەبوو نەبوو.. چەندىن سال بەرئ لەو کىوانەى دوور دوور،
پوژىک، پیاویک کە...)

***

له پټورپه سمی به خاکسپاردنی پېشمه رگه یه کدا به شدار ده بم

پوړی دووهم له شتو، باسی شه پری 'سرو' (په کټک له
گونه کور دنشیننه کانی سر سنووری تورکیا) که له شاره کانی
دیکه هر وهک مقومقو باس ده کرا، به ته وای بووه جپی باس.
سات به سات هه والی تازه ده گه یشت. ده لین خه لکی گونه ده که
دزی چه ته کانی حه سنی و جه ندرمه کانی ناوچه که که
ویستوویانه پاسگا له 'سرو' دابنینه وه، بووه ته شه پریان. هه والی
دیکه ش دین. ده لین شه په که له نیتوان ناغاکان و چه کداره کانی
حه سنییه. هر چه ک بیت پوژانه تهرمی شه هیدیک بو شاریک
دیته وه. نه مرقه ش نوره ی شتویه، پېشمه رگه یه کی شتویی له
سرو کوژراوه و تهرمه که ی هاتوته وه شار. شار کپ و
خاموشه، بیده نگی بالی به سر خه لکه کدا کیتشاهه. هه موویان به
پیز و بیده نگییه وه تهرمی شه هیده که به ره و ته پوله که که
کوړستانی شاره که ی لپییه ده بن. نه و که سانه ی له شه پری
نه غه ده ش شه هید کران له ویدا نیژراون.

هر شاریک و گوندیک بگری جگه رگوشه یه کی له شه په کانی
نه غه ده سنه، مریوان، سرو و شه په کانی دیکه که دواتر به
سهریاندا ده سه په ندریت له ده ست داوه و له ده ست ده دن.
نیستا نه شه هیده ش خریکه به خاک ده سپین. گرده که پر بووه
له خه لک. بق و نه فره تی خه لکی کورد به رامبه ر به ده ولت و
به کریگیراوه کانی، گرده که ی ته نیوه. له سر گزری هر

شههیدیک کیلیکیان وهک ستوون چه قاندووه و وینهی
 کلاشینکوفیکی پووسی له سهه هه لکه ندر اووه و له دهو روبه ری
 کلاشینکوفه که شدا سروودیکی کوردیان هه لکه ندووه.
 شههیده که به خاک سپێردرا. ئاماده بووان له کرده که هاتنه
 خوار.

دهولهت هه قیه تی له و کلاشینکوفانه بتوقیت. کاتییک ئه و
 تفهنگانه بکه و نه دهستی کوردیک پشتی ئیمپریالیزم ده له رزیت.
 که واته تا درهنگ دانه هاتووه ده بی دهستوبرد بکریت، کورد کپ
 بکریت، کلاشینکوفه کانیان له دهست ده ربیتن.

***

که به رهو لای نه غه ده دهرۆیت ئازادیت له دهست ده دهیت

چه ته کانی چه سه نی که خۆیان به سه ربازانی کۆماری
ئیسلامی ده زانن، ئهو چه قوکی شانەن که به کریگرته پی بوونه ته
پاریزه رانی قورئان، به درێزایی جاده که، به خۆیان و تانک و
تفه نگه کانیانه وه ده بیندرین. که ده گه یته شاری نه غه ده، له
دهروازه ی شاره وه (له لای ڕینگای شنفوه) که سینگ نایینیت جلی
کوردی له بهردا بیت، به قهولی کورپه بانیه که هه موویان
شه لواری دوولکیان له بهردایه. له پشت جامخانه ی دوکانه کاندای
وینه ی خومه یینی و شه ریعه تمه داری^۱ ده بیندرین، هه له بهت له
به رامبه ر هه ر وینه یه کی خومه ییندا لانی که م دوو وینه ی
شه ریعه تمه داریان هه لواسیوه. شتیک که له هه موو کوردستاندا
نموونه یه کی نایینی، لیره ده یبینی، پیاوه کانی چه سه نی،
پاسه وانه کان، جه ندرمه کان هه موویان به چه که وه له نێو شاردا
ده بیندرین. کاتیک له نێو شاردا ده سوورپمه وه، که مه ره بند له
پشت و تفه نگ له شانەکان جی ده هیلیم و ده چه به شیکی دیکه ی

۱- محمەد کازمی شه ریعه تمه داری ۱۹۰۵-۱۹۸۶ له دایکبوی ته ورینز
یه کیک له ئایه توللا که وره کان و مه رجه ی ته قلیدی شیعه کان، دوا ی
شۆرشێ ئێران لکه ل ئایه توللا خومه یینی ناکۆکی ده کو وینه نتوانیان و
له وساو له ماله کی خۆی ده سته سه ر ده کړیت تا ئهو ڕۆژه ی ده مریت.
ریگه نادریت پێوره سمی ناشتنیشی بۆ بکړیت به شه و له گۆرستانیک
ده یینژن.

شاره‌که که کپ و خاموشه. دوکانه‌کان داخراون و له شه‌قامه‌کاندا چۆله‌که بال نابزیوت، که زیاتر ده‌چمه پیش، ده‌بینم له‌م به‌شهی شار ماله‌کان و دوکانه‌کان سووتیندراون و ویران کراون، چراکان، جاجم و به‌ره‌کان، سۆباکان، سه‌ماوه‌ره‌کان، ده‌مپایه سووتاوه‌کان له کۆلانه‌کاندا فڕی دروان. به بیرم دیته‌وه ئه‌وه ئه‌و نه‌غه‌ده‌یه که شه‌ر ده‌ستی خۆی لیوه‌شاندووه و سوپای کۆماری ئیسلامی ماله‌کانی به‌سه‌ر هاوڵاتیانی کورددا پماندووه و ویرانی کردووه. له کۆلانی‌کدا کوپ‌یزگه‌یه‌ک سندوقیکی له به‌رده‌م خۆی داناوه و دۆ ده‌فروشیته. له لای داده‌نیشم و سه‌ری قسانی له‌گه‌لدا ده‌که‌مه‌وه. یه‌که‌مجار متمانه ناکات، پاشان سه‌یریکی جانتاکه‌م ده‌کات و ده‌لیته:

‘پۆژنامه‌نووسیت؟’

‘نه، رێبوارم’

‘تورکی؟’

‘نه، تورک نیم’

ورده ورده متمانه‌م پی ده‌کات و ده‌که‌ویته قسه:

‘ئه‌م گه‌ره‌که گه‌ره‌کی کوردانه، سوپا به سه‌ری داداین و

ئیمه‌ی له شار وه‌ده‌ر نا.’

‘تو خۆت کوردی؟’

‘به‌لێ’

‘ئه‌ی که‌واته تو چۆن لی‌ره‌ی، مه‌گه‌ر ئی‌وه‌ش له‌گه‌ل ئه‌وانی

دیکه‌دا نه‌پۆشیشتن؟’

په‌رداخێک دۆم بۆ تی ده‌کات.

‘ئیمه‌ش پامان کردبوو، له چیا بووین، له گوندیک نانیا بۆ

ده‌هیناین، به‌لام ئیمه‌ پاره‌مان نه‌بوو ده‌بوا بگه‌راباینه‌وه کار

بکه‌ین.’

‘چ کارێک ده‌که‌ن؟’

شته‌کانی خۆیم نیشان دهدات: "من دۆ ده‌فرۆشم"
"کۆ لیت ده‌کڕیت؟"

خه‌ک له چیاکان دینه‌وه، ناچارن، خۆ نا‌کړی هه‌ر له چیاکان
بمیتنه‌وه.

گوتم: "مالی ئیوه‌یان تیک داوه؟"

وه‌ک ئه‌وه‌ی مافی خۆیان بیت مال و خانوویان به‌سه‌ردا
پرووخیتن، گوتی:

"ئاگریان تـی به‌رداوه. دوو ژووریان سووتاندوون،
که‌لوپه‌له‌کانمانیان دزیوه، هه‌رچی هه‌مانبووه بردوویانه."

پرسیم: "که‌سیان له ئیوه‌ کوشتووه؟"

به‌ جوړیک که‌ کوشتن بۆ که‌سیکی کورد شتیکی ئاسایی بیت،
گوتی:

"باپیره‌م پیر بوو، نه‌یتوانی پابکات. له‌ ماله‌وه‌ مایه‌وه،
پیاوه‌کانی هه‌سه‌نی هاتبوون به‌ چه‌ق ورگیان دراندبوو."

باوه‌رم به‌و قسانه‌ نه‌ده‌کرد، بیرم کرده‌وه‌ په‌نگه‌ درۆ بکات.
سه‌یری پوخساریم کرد، ئاخ‌ر بۆ ده‌بی درۆ بکات.

پرسیارم کرد: "درۆ نا‌که‌یت؟"

دیسان وه‌ک ئه‌و پرسیاره‌ ئاسایی بیت و ئه‌مه‌ مافی کورد
بیت ئاوا لیتی بپرسن، گوتی: "نه، دوا‌ی چل پوژ له‌ چیاکان

هاتینه‌وه‌ و چوینه‌وه‌ مال، مال بۆنی گرتبوو، که‌س باپیره‌ی
نه‌ناشتبوو. بۆگه‌نی کردبوو، ده‌ورو به‌ری پیر بوو له‌ خوینی

وشکه‌وه‌بوو. مێش و مه‌گه‌س..."

له‌و قسه‌یه‌ی کردبووم په‌شیمان بوومه‌وه.

سوڀا له نهغه ده تاواني ئه نجام داوه

له و دهرغه ته كورته ي كه له گهل ميژمن داله دوفرؤشه كه دا
قسم ده كړد، چهند گهنچيكي كورد له ده ورم كؤبوونه وه. ديسان
وهكو شاره كاني ديكه، ئه وان سهرى قسانيان كرده وه و ناشنای
يه كدى بووين و بړيار درا ئه وان ويرانه و خانووه پوخواوه كاني
شارم نيشان بدهن و قسم بق بكن. پاره ي دويه كى كوپړزگم
دا، به لام ئه و پاره كى دامه وه و گوتى:

نه كاكه، پاره له تو وهرناكړم.

دهستم گوشى و له گهل كه نجه كان بق بينينى گهړه كى كوردان
چووين. ئه وان ده يانگوت:

ئمه به دبختيكي، ئيمه له گهل عهجه مان دوست بووين،
هممو هاوپړيكانمان بوون، به لام تينه گه يشتين ئه و شوه چى
پوويدا، چ پيشهاتيك قوما، كه همومومان له بيرمان چو و خو
ئيمه هاوپړى و براده رى يه كدين. همومومان كه وتينه گيانى
يه كدى. ئيمه لاني كه م بيس، بيس و پينج سال له گهل هاوپړى
توركه كانمان دوست و هاوپارى بووين، به لام ئه وكات چه كمان
هه لگرتبو و به ربووبووينه گيانى يه كدى. ئيمه نازانين تاواني
كښيه، به لام ئيمه هيچ كات له گهل توركه كان ئه و كيشانه مان
نه بووه. ده ستيك له مه دا هه بوو.

كوړه كان به دلنښاييه وه ده يانگوت ده ستيك له و ئاژاويه دا
هه بووه. به لى دروسته ده ستيك له و كارهدا هه يه، ده ستى چند
كه ستيك له پياوه كاني ده ولت، چهند كه ستيك له وانه ي كه ده وري

تروپكى دەسلەتلى قوميان داوه. دەستى كەسانىك كە نۆكەرى
 ئىمپېريالىزم. كلكەلەقتى بۇ دەكەن. ناكىچ پەنچە بخەيتە سەر
 ئەو كەسانە و بلىسى 'ئەمەيان' بەلى ئەمەيان كاسەلىسى
 ئەمەريكايە، بەلام كەس زات ناكات. نەك لەبەر ئەوھى لە
 جەندرمەكان بترسىت، يان لە ئاخوندەكان، نە. لە خەلكەكە، لەو
 خەلكەكى كە خەرىكە سواری سەر مىلى خۇى دەبى، ترسەكە لەو
 خەلكەكە. دەبى تاكەى ھاوار بکەين كە ئىمپېريالىزم كوردستان
 (كوردستانى ئىران، عىراق، توركيا، سورىيە) دەوئە تا بە ھوى
 كۆنەپەرستى، كۆنەپەرستىيەك كە ئەو خۇى دروستى كردووه
 بەسەر خەلكى تىكۆشەرى ئىران، عىراق، سورىيە، فەلەستىن و
 ئەوانى دیدا بەكارى بەيتى. ئىمە دەبى چەند ھاوار بکەين كە
 ئىمپېريالىزم ئەوھلەين و سادەترین تاوانىك كە دەيكات بە گۆ يەكدا
 كردنى ئەو گەلانەيە كە چەندىن سەدەيە بە شادى و دۆستانە
 پىكەوھە ژباون و ھاوپىي يەكدىن، بەلام لە پىكەدا و لە كاتى
 خۇیدا ئامېرىكا پیاوھەكانى خۇى پەوانە دەكات، راستگۆترین
 كەسەكان لە شەوئىكدا دەكرىتە دوژمن و ھەك پیاوخراپ ناوژەد
 دەكرىن و پۇژى دواترىش سوپا، دەبىتە سوپاى خۇشەوئىستى
 كۆمارى ئىسلامى، كورد دەبىتە ناپاك بەرانبەر بە دىن و
 بەرانبەر بە كۆمار و ئەوھى دىكەش ئاشكرایە..

گەنچەكان كۆلانە چۆلەكان و خانووه كەش و ماتەكانیان
 نیشان دام و لەبارەى شارەكەوھە قەسەيان بۇ كردم:

'نزیكەى دوو لەسەر سىنى ئەم شارە توركن، ئەمانە
 يەكەمجار لىزە نەبوون، بەلام توركەكان بىرکردنەوھى ئابوورىان
 بە ھىزە، زۆر ئاسان دەتوانن پىكەى دەسلەت و خۇقايمکردن لە
 ھەر ناوچەيەك بدۆزنەوھە و ئابوورى ئەو شەوئە بگرنە دەستى
 خۇیان، بە پىچەوانەى كورد كە بىر لە شتى وا ناكەنەوھە. كورد
 گەلىكە لەگەل ئەو ھەموو سەتەمەى لىشى دەكرى دىسان مەمانە

به خه‌لکی دیکه ده‌کات. خوی پښه دده‌ات میلله‌تانی دیکه سواری
سه‌ر ملی ببن و به فرتوفیل سوود له دلسافیان وه‌ربگرن و
که‌له‌گایان به‌سهردا بکن:

ده‌یانگوت:

لنږه بازار به ده‌ستی تورکه‌کانه‌وه‌یه، نانه‌واخانه،
گوشته‌فروشه‌کان، نه‌وتفروشه‌کان هه‌موو شتیک هی‌ئوانه. کورد
زیاتر کریکاري و قورکاري ده‌کات، له کورره‌خانه‌کاندا کار
ده‌کات و دیت پاره‌که له بازار ده‌خاته‌وه ده‌ستی تورکه‌کان.
ئمانه هیچ کیشه‌یه‌ک نه‌بوون، هیچ که‌س بیري له‌و شتانه
نه‌ده‌کرده‌وه. له پووی خزمه‌تگوزارییه‌وه وه‌ک ته‌ندروستی، ئاو،
کاره‌با، پاک‌خواړینیی گه‌ره‌که‌کان و شتی له‌و جوړه هه‌میشه
په‌وشی کورده‌کان خراپتر بوو له هی‌ئ تورکه‌کان، به‌لام دیسان
که‌س نا‌په‌زایه‌تییکی نیشان نه‌داوه، یان ئه‌وه‌ی که‌س تورکه‌کان به
هوی کرینیی که‌لوپه‌له‌کانیانه‌وه له‌لاین کورد و به‌هوی
کورده‌وه بوونه‌ته ملیونیر، دیسان که‌س نا‌په‌زایه‌تی نه‌بووه،
هه‌موویان به‌ناشتی و خوشییه‌وه ده‌ژیان، به‌لام له‌پریکدا و
دوای شورش پرسی وه‌ک شیعه و سوننه‌یان هینایه‌پیش و به
هه‌موو هی‌زیانه‌وه په‌لاماری نیمه‌یان دا. ئیوه برپون بیینن
شووشه‌ی په‌نجه‌ره‌ی تورکیک شکاوه، بزائن زیان به‌تورکیک
که‌وتووه، نه‌خیر، به‌لام بڼ کورد هیچ شتیک نه‌ماوه‌ته‌وه، ئایا
ئمه‌ خوی به‌لکه‌ نییه که‌س شتیک له‌ئارادا هه‌یه؟

یه‌کیک له‌گه‌نجه‌کان به‌و قسانه‌ی، منی خسته‌وه بیري
ماموستا پیرانشارییه‌که، که‌ ده‌یگوت:

نه‌غه‌ده‌ فله‌ستینه، ئیزه‌ داگیرکراوه، پښک وه‌کو فله‌ستین که
زایونیییه‌کان هاتن یه‌ک به‌یه‌ک زه‌وییه‌کانی فله‌ستینییه‌کانیان
کړی و ئابووری فله‌ستیان گرتنه‌ ده‌ست و له‌دوره‌تییکی
گونجاویشدا به‌پشتیوانی ئینگلیزه‌کان، به‌تانکه‌کانیان

خانووہ کانیان بہ سہر دا پماندن و ہندیکیان پاونان و بہ شتیکیان
کوشتن و دەستیان بہ سہر شارہکەدا گرت. لیرەش بہ ہمان
شیوہیہ. تورکہکان چەندین سالہ خەریکن زەوی و زاری کورد
دەکەرن و خانوو دروست دەکەن و ئابووری شارہکە دەگرەن
دەستی خویان."

چەند مالیکی لە گەرہکی کوردان نیشان دام و کوتی:
"ئەگەرچی لە نیوان گەرہکە کوردییەکان و گەرہکە تورکہکان
جادەییەک ہەیە و ئەو جادەییە خۆی سنووری نیوان
ہەردووکیانە و لیکیان جیا دەکاتەوہ، کەچی تورکہکان ھاتوون
و لەم گەرہکەیی کوردانیش خانوویان دروست کردوہ، جا ھەر
ئەمانەش کەوتبوونە گیانی دراوسێ کوردەکانیان. بەمە
دەگوتریت نەھەماتی و ئیرەش پێی دەگوتریت فەلەستین، ئیمەش
ئاوارەکانی فەلەستینین کە بۆ بەدەستھێتانی ژیان و بژیویی
خۆمان دەبێ بچەنگین."

لەگەڵ گەنجەکاندا کوچە و کولان و خانووہ پووختندراوہکان
گەرپاين. شەویش لە مالی یەکیک لە کورہکان کۆبووینەوہ. کاتی
نانخواردن، ئەو دەمەیی سفرەیان دانا، لەسەر سفرەکە تەنیا نان
و پەنیر ھەبوو. گەنجەکان بە شەرمەوہ، بەلام بە نەفسبەرزییەوہ
گوتیان:

"دەبێ بمانبووری، ئیمە ھیچ شتیکیان نییە بۆ خواردن،
ساوہیەکی زۆر ئاوارە بووبووین، ئیستایەک دوو شەوہ
ھاتووینەتەوہ مال. پارەش ھەر باس مەکە. چرایەکیش نییە،
نەفت نییە، شتیکی نییە، جگە لەوہ ھەموومان بپارمان داوہ ئیدی
ھیچ شتیکی لە تورکہکان نەکەین. بپارمان داوہ کە ئابووری
تورکہکان لە نەغدە نابووت بکەین، بژیە نانخواردنی
ئەمشەومان دەبێ ھەر ئەمە بیت، نان و پەنیر بخۆین."

نانه که م راکیشایه پیش خۆم، پارچه یه ک په نیرم لیکړده وه و
له نانه که م هلسووی و وه کو ئه و کوږه کوردانه ی که به ته مای
نابوتکردنی ئابووریی تورکه کان بوون پارووه که م خسته
ده ممه وه.

***

دهبیت ئاگام له خۆم بیت، خه‌ریکم هه‌له‌ ده‌که‌م

خه‌ریکه‌ هه‌له‌ ده‌که‌م. گومانم نییه‌ که له زۆر باباته، له داوه‌رییه‌کانم، له شیکردنه‌وه‌کانم و له یاداشت‌ه‌کانم هه‌له‌م کردووه‌ وه‌کو ئیستا، ئه‌مه‌ ترسناکه‌، من خه‌ریکه‌ هه‌ستیکی دژه‌ تورک ده‌گرمه‌ خۆ. له‌سه‌ر سفره‌ی ئه‌و هاوڕێ نه‌غه‌ده‌ییانه‌م به‌ راستی خۆم به‌ کوردیک‌ ده‌زانی به‌ پک و کینه‌وه‌ خۆم له‌ گهلانی دیکه‌ جیا ده‌کرده‌وه‌. ده‌بێ زۆر ئاگادار بم هه‌له‌ نه‌که‌م. ئهرکی ئیتمه‌ ئه‌وه‌یه‌ که گهلانی سته‌ملیکراو یه‌کخه‌ین، لاوانی سته‌مدیده‌ی کورد و تورکی نه‌غه‌ده‌یی ده‌بێ ده‌ستی یه‌کدی بگوشن، ده‌بێ دۆستایه‌تی به‌هێز بکه‌ین. دۆژمنیکی هاوبه‌شیان هه‌یه‌. ئه‌و دۆژمنه‌ سه‌رمایه‌دارییه‌، سه‌رمایه‌داری گه‌وره‌یه‌، خاوه‌نداری تایبه‌ته‌، ئیمپریالیزمه‌ و نوینه‌ره‌که‌ی لیڤه‌ و له‌ هه‌موو جێیه‌ک ئه‌مریکایه‌. ئه‌و سه‌رمایه‌داره‌ تورکه‌ به‌ یه‌ک ئه‌ندازه‌ کورد و تورک و به‌لوچی سته‌مدیده‌ ده‌چه‌وسیتیته‌وه‌، به‌ هه‌مان شیوه‌ی که ئه‌و سه‌رمایه‌داره‌ کورده‌. گه‌نجه‌ نه‌غه‌ده‌یه‌کان ده‌لێن که کورد میله‌تیکی سته‌ملیکراوه‌، ده‌لێن کورد هه‌موویان قورکاری و کریکاری ده‌که‌ن. له‌ کووره‌خانه‌ی تورک و فارسه‌کاندا کار ده‌که‌ن. ده‌لێن فیل له‌ کوردان ده‌که‌ن، ده‌یانچه‌وسیتنه‌وه‌.

به‌لێ ئه‌مه‌ هه‌موو راسته‌، به‌لام ده‌بێ بزانی بۆچی کورد هه‌موو کریکاری و زه‌حمه‌ت‌کشیه‌ ده‌کات، بۆچی هه‌موو ژیر چه‌پۆک و چه‌وساوه‌یه‌؟

گه نجه كان دهرمانی دهرده كه م نیشان ددهن

گه نچ، گه نجی هوشیار، ئه و گه نجانه ی دهرده كان دهست
نیشان دهكهن، له هه موو جیگایه ك تو كه بیانینیت و هاتوویته
ناویان ئه وان به یه كێك له خویانت ده زانن و دینه لات و
په گوپیشه ی دهرده كه ت پی نیشان ددهن. بیانی كاتیك كه
ماوه یه ك له ناوچه كه دهمیتنه وه ده بینن ئه و گه نجانه، چه كێكی
زور کاریگه ریان به دهست هیتاوه تا به هویه وه بچه شه پی
دهرد و نه هه مه تیه كان، شه پی نایه كسانیه كان. چه كێكی به هیت
كه ئیستا خه ریکن فێرده بن چون ئه و چه كه بگرنه دهست،
بیكه نه وه، بیبه ستنه وه، نیشانه ی پی بگرن، په لاپیتكه كه ی دا بگرن
و له گه ل ئه وه شدا پیزه كان یه كخه ن، خویان یه كخه ن و فه رمان
وه ربگرن، فه رمان بده ن و بجوولین. ئه و چه كه به هیتزه زانست
و هونه ری پزگار کردنی زه حمه تکیشان ه. و گه لانی دیکه ش هه ر
كه کاتی خوی هات، بۆ پیاده کردنی سۆسیالیزم پووده كه نه
کوردهستان، مه شق ده بینن و خویان راده هیتن.

چه ته کانی چه سه نی به دواى چه کدا ده گه پښن و رښواره کان ده پشکنن

که به رهو مهاباد ده چووین گه یشتینه سى پښانیک که
پښکایه کی بڼ ورمى و یه کیک بڼ نه غده و نه وهى دیکه شی بڼ
مهاباد ده پښکنن. چه ته کانی چه سه نی رښوارانى کورد و
گه پښه کان ده پشکنن و به دواى چه کدا ده گه پښن. کاتیک هاتنه
نیو پاسه که تا رښواره کان پشکنن، پوخسارى کورده کان هښنه
په رښان دیاربوو، که به زه حمت ده کرا به رگه بگرم و هاوار
نه که م، به لام منیش وهکو کورده کانی دیکه نیو پاسه که سه ری
خڼم دانه واند و وبه داماو ییه وه خڼم راده سستی نه و
چه قو کښانه ی چه سه نی، نه و پاریزه رانه ی قورښان کرد که
جانتاکه م بگه پښن و بمپشکنن، شتیک که له سه رتاسه ری هه موو
کورده ستان ته نانه ت ناتوانی بیریشی لڼ بکه یته وه که که سیک لڼت
نزیکه ببښته وه و پښت بلڼت ناوت چپیه، نه که نه وهى بپشکنن.
نیو چاوانم ښاره قه ی کردبوو، وهکو هه موو هاوسه فاره
کورده کانی دیکه م. پاسه که که و ته وه پښ. پڼ و نه فره ت سیمای
هه مووانی داگرتبوو، به رهو مهاباد به رښوه بووین، له شوښنیکى
نزیکه ده روازه ی شار پښمه رگه کانی کورد پښکاکه یان
ده پاراست، هر له گه ل نه وهى کورده هاو سه فاره کانم نه وانیان
بینی، گه شان وه و بزّه و شادی که و ته سه ر پوخساریان،
نیکاکانیان گه شایه وه، ده ستیان بڼ پښمه رگه کان راده وه شانده و
نزایان کرد و سه ریان به رهو ښاسمان به رز کردبو وه وه، که ست

نه ده بیښی نیکه ران و دامای، که سیک شهمی له رهوشی خوی
 نه ده کرده، نارقهی نه ده کرد، ددانی ده جیره وه نه ده برد. نه وان
 متمان یان به پیشمه رگه کان هه بوو، پوله کانی خویان بوون،
 نازاری که له کهی خویان ده زانی، کورد بوون. به کریگی راوی
 که س نه بوون، له نیو زهوی و کیلکه کاندایان کرد بوو،
 نازاریان چه شت بوو، کاتیک نه خوش که وتبوون به رگیان گرت بوو.
 جا گالته جاپیه که لیره دایه که سهرانی ده ولت ناتوان پرسیکی
 ناوا ساده ده رک بکه. له تاران وه پاسدار ده نیرن، هه سهنی
 راست ده که نه وه، له رادیو ده نه پینن. مالویران نه و میله تهیه که
 گیرودهی نه و جوړه که سانهیه که له نازاره کانیان ناگات.

***

هه مویان پیمده لێن برۆ و مه هاباد ببینه

که بچیته کوردستان و کهسانی جیا جیا ببینی، هه مویان باسی مه هاباد ده کهن، ده لێن دیمو کراسی له ویدا لانهی کردوه. ئازادی (به بێ قهید و شهرت) له ویدا ههیه، بێ ئوقرا نه چاوه پێی ببینی مه هاباد بووم.

به پێکهوت ئه و شوێنه ی که له پاس دابه زیم، پێک به رانه برم له سه ر بانی خانوویکی قو پ که دوو نهۆم بوو، چه ند له قله کێک له نزیک شه قامه که هێلانه یان دروست کردبوو. دوو دانه یان له سه ر لیواری بانه که له سه ر قاچیک وه ستابوون و سه یری شوێنێکی دووریان ده کرد، به ببینی ئه و له قله کانه به بیرم هاته وه که هه مووان ده یانگوت، مه هاباد بۆته شارێک که تازه ده کړیت تێدا بژیت.

ده ر و دیواری شار پره له بلاو کراوه. زۆربه ی بلاو کراوه کان ه ی پێک خراوی چریکه فیداییه کانی گه لی ئێران-لقی کوردستانه. ئه و پێک خراوه توانیویه به شیوه یه کی سه یر له سه ر تاسه ری کوردستاندا جێی خۆی بکاته وه و لایه نگرانیکی زۆر بێ خۆی په یدا بکات، له هه موو جێگایه ک به پێزه وه سه یری فیداییه کان ده که ن.

ئه و پێک خراوه ئه گه ر به و شیوه یه بتوانیت، ئاوا به و خێراییه له نێو گه لانی دیکه جێی خۆی بکاته وه ده بیته پێک خراوێکی به هێز و ده سه لاتداری ئه م ولاته و له و پوه وه که لایه نگرانی به دلسۆزی و راسنکۆیی وه کار ده که ن ده توانن که م ئه زموونی و

کێماسییه سیاسییەکانی خۆیان بەلاوە بنێن و خێراتر ببینە
پێکخراوی هەموو کۆمەڵانی بەربلاوی خەلک. لەم شارەدا
دەتوانی بلاوکراوەکانی ئەم پێکخراوە لە هەموو جێگایەک ببینی،
لە مزگەوت، لە بازار، لە لای ورده‌واله‌فرۆشەکان، لە مالی
مەلاکان و لە نووسینگە و بنکەی پێبەری سیاسی-ئایینی
ناوچەکە و لە هەموو جێگایەکێک.

لە کوپێکم پرسی که خەریکبوو بلاوکراوەی پێکخراویکی
سیاسی بە دیواردا هەڵدەواسی:

"ئەم بلاوکراوانە نادپێن ئەزێهتتان نادەن؟"

چوارده‌ پازده‌ سالة‌ بوو، گوتی: "نە، هەر کەسە و خەریکە.
بلاوکراوەی خۆی هەڵدەواسیت."

کاتیکی خەریکبوو بپروات، وەک ئەوەی شتیکی بیرهاڵیتێه‌وه‌ و
بە شێۆه‌یه‌کی پێم بلێ، مەبەستت تێگەشتووم گوتی:

"نە لێره‌، جێگایەک بۆ بلاوکراوەی تازه‌ موسلمانەکان نییه‌.
ئەو بلاوکراوانە شەوان بە شێۆه‌یه‌کی نه‌پێنی لە دیواره‌کان
دەدەن، کەسێش نایانخوێنیتێه‌وه‌، بلاوکراوەی جاشه‌کانن."

دوایی لە واتای وشەی جاش گەیشتم وشەکه‌ ده‌کاته‌ شتیکی
و‌ه‌ک 'کوردی خۆفرۆش، بەکرێگیراو، جاسووس'.

حیزبی دیموکراتی کوردستان باره‌گای کۆمیتە‌ی ناوه‌ندی
خۆی لە شەقامێک که‌ ده‌گاته‌وه‌ سه‌ربازگهی مه‌هاباد داناه‌وه‌.
کاتیکی سه‌رم لە باره‌گاکه‌دا، بێده‌نگی بـالی به‌سه‌ر هه‌موو
جێگایه‌کیدا گرتبوو. بە پێچه‌وانه‌ی پێکخراوه‌کانی دیکه‌ هیچ لف
و جووله‌یه‌کی تێدا به‌دی نه‌ده‌کرا. چه‌ند پێشمه‌رگه‌یه‌ک له‌
ده‌وری باره‌گاکه‌ پاسه‌وانیان ده‌کرد.

ئەو سەربازگەيە کە نزیک بارەگای حیزبە، ھەمان
 سەربازگەي مەھابادە، کە لە سەرۆبەندی پاپەڕینی خەڵکدا لە
 لایەن پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکرات دەستی بەسەرداگیرا و
 ھەموو چەک و چۆلی نێو سەربازگە کە گویزرایەوہ بۆ بنگە و
 پەناگاکانی نێو چیاکان و بەمشێوہیە حیزبی دیموکرات ئیستە
 نوێترین چەکەکانی سوپای بە دەستەوہیە و ئەوہش خەریکە
 ئیمپریالیزم و پیاوہکانی لەنێو دەولەتدا شیت و دەھری دەکات،
 لەبەر ئەوہشە کە نووکی تیژی دوژمنایەتی و پەلاماردانەکانی
 دەولەت بۆ سەر کوردستان بەرھەرووی حیزبی دیموکراتە. بە
 ھەر حال سەربازگە کە چۆل کراوہ و ئیستە کورد پێشنیازیان
 کردووە بگۆڕدەیت و بکریت بە زانکۆ، ئەگەرچی دەولەت ئاوا
 سووک و ئاسان دەستەلەر ناییت. خانووە حکومییەکانی
 دەورۆبەری سەربازگە کەش کە دواي دەستبەسەر داگرتنی
 سەربازگە کە چۆل کراون و کەوتوونەتە دەستی کوردە بێ
 خانووەکان. کوردانی بێ خانو، پۆلیسخانە و
 سەربازگەکانیشیان دەستبەسەر داگرتووە و ئیستە لەویدا
 نیشتەجین، نایلوونیان بە ھەرگا و پەنجەرە سووتاو و شکاوہکاندا
 داداوە و دووکەل و تەنبی دیوارەکانیان خاوەن کردووە و
 رایەخیان لە عەرزە کە رایەخستووە و لە شوێنی ئەو بیدەنگییە
 سەربازییە جارن، ئیستە سەر و سەدای دایکان و مندالەکان
 ھەموو ئەو بالەخانە و خانووانە پڕکردووە.

شاری مەھاباد لە یەکەم نیگادا ئەو حالەتە کوردانەییە کە لە
 شارەکانی دیکە وەک شەق و سەردەشت و پیرانشەر
 دەبیندریت لەویدا نابیندریت، لە شارەکانی مەھاباد و سنەدا
 ھەرھەنگ و ھەریەک دەربەگایەتی کە لە شارە بچووکی

کوردییەکانی دیکەدا هەیه لەنیو چوو. لاوەکان خەریکە لە
 جلۆبەرگە خۆمالییەکە بەرەو جلۆبەرگی مۆدەیی ئەمڕۆ دەچن و
 قەد و قیافەیی کەسانی شارە پیشەسازییەکان بە خۆوە دەگرن.
 لەبەر ئەوەشە ناتوانم بە ئاسانی هاو دەمیک بدۆزمەوێ کە بتوانم
 قسەیی لەگەڵدا بکەم، بە ناچاری گەشتیک بەنیو شاردای دەکەم و
 دواتر دەچمە هۆتیلێک. دلم تەنگ دادیشت بەلام بێ ئاگام لەوێ
 کە بە زوویی دلبەستەیی مەهاباد دەبم.

***

دهچمه لای شیخ، به لام بی وتووێژ و به دهستی به تال دهگه پیمه وه

له سهرتاسهری کوردستاندا وینهی شیخ عیزه دینم به دیواره کانه وه بینیبوو. له ڕیگای پوژنامه کانه وه له گه له بیر و بڕچوون و تیروانییه کانی ئاشنا بووبووم. ئه و باوه پڕی به وه هه بوو که گه له کورد ده بی ئۆتۆنۆمی خۆی به دهست بینیت. جیاوازییه ئاینیه کان ده بی به لاوه بندرین، به شیوه یه کی یه کسان بایه خ به گه لانی ئێران بدریت، ولات به شیوه یه کی سۆسیالیستی به پڕیوه ببرد ریت. گوتبووی جوهرائیل له ئاسمانه وه بیه خوار ئه گه ر ئۆتۆنۆمی به دهسته وه نه ییت رازی نابین، گوتبووی به یه ک دهست ئیسلام، به دهستیکی دیکه ئابووری سۆسیالیستی، ئیمپریالیزم تیکده شکینین گوتبووی...

ئه و که سیک بوو که له پفراند قوما به شداری نه کرد، نه چووه دیداری پڕیبه ری قوم تا بانگه یشتیان نه کرد و دواتر که چوو پێداگری کرد که هه موویان بزائن ئه و له خویه وه نه چووه، به لکو به شیوه یه کی فهرمی بانگه یشتیان کردووه. له زانکۆی پیشه سازی تاراندا وتاری دا. چه په کان پیزی ده گرن، مه زه بیه کانی قوم و تاران و ئیسفه هان و... ڕقیان لێهه تی، پوژنامه پێشکه و تنخوازه کان لای ئه و ده گرن (با بلیین لای کورده کان ده گرن).

وێرایی ئه مهانه هه مووی، گشت هاوڕێیان له سهرتاسهری کوردستان داوایان لێ کردبووم بچمه سهردانی.

مالی شیخ له کولانیک بوو وهکو ههموو کولانه ویرانه کانی دیکه و مالیک بوو وهک ههموو مال ه کوردیکی دیکه. چه کداریک له بهر درگا دانیشتبوو. سلام کرد، به پیزه وه وهلامی دامه وه، گوتم:

“ناکریت شیخ ببینم؟”

گوتم: “که میتک بوهسته”، وه ستام. درگای مالی شیخ به پروی ههموواندا کراوه یه. ئه وه له په یوه نندیکی بهرده وام دایه له گهل خه لک، چه ند که سیک له ژووره که دانیشتبوون. پوخساری شیخ به هوی پوژنامه کانه وه له بهرچاو بوو. خه ریکبوو به تله فون قسه ی ده کرد، میزه ری له سهر نه بوو، عه باکه ی به سهر شانوه بوو، ته سبیحک بهرده وام له نیو په نجه کانی ده خولایه وه. له گهل پاریزگاری ورمی قسه ی ده کرد، بابه تی قسه کانی له باره ی شه په که ی ‘سهر’ بوو، ئه وه پیداکری ده کرد که تنکله لچوونه که به گفتوگو چاره سهر بکریت. سوپا نه چیته ئه وئ. جه ختی ده کرده وه که ئیمه خوازیاری شه پ نین. شه پمان ناوئت. پیاوه کانی حه سه نی له ده وروبه ری سهر و دور بخه نه وه. پاسگاهه با له لایه ن کورد و تورکه کان پیکه وه به پړوه ببرد ریت.

ههموویان به پیزه وه دانیشتبوون. زور به ئارامی. شیخ، وتاریژی مه اباد بوو. چه ندین سال له دئ ژیا بوو، جکه له کتیه دینییه کان، کتیه کانی دیکه شی خوئندبوونه وه.

یه کیک له پوژنامه کانی ئه وه کات بلاو کراوه یه کسی چه ند فقه قیه کی قومی چاپ کرد بوو که له و بلاو کراوه یه دابه زیبونه سهر شیخ.. (چ پئویست ده کات که ئه م مه لا کورده نوو سراهه کانی لینین کاویژ بکات و وته کانی مارکس برشینته وه...) پیاویکی لاواز و بالا بهرز بوو، پیشیکی دریژ و ماشوبرنجی هه بوو. به پوهالت په نجاوپیتج شه ش ساله بوو،

به لām ته سـبیحه که ی خیرا و زوزوو له نیو په نجه کانیـدا
ده سوړاند، ده کرایه وه، دووری راده گرت، بـی سـره وه ی هـلـدهـدا
و دووباره دهیخته وه نیو له پی دهستی، به دلنیا ییـه وه نه مه
نه وکاته بوو که له گـل پاریزگار نه ده گـه یـشـتنـه یـه ک و به
داواکاریه کانی رازی نه ده بوو و شیخ تووړه یی دایده گرت.

شیخ چوست و چالاکه. نیشانی دده که به ئاسانی ده توانیت
نه قسامی کلاشینکوف رابکیشیت و له سهربانی ماله که یدا سه نگر
لن بدات. قسه کانی به ته له فون ته واو بوون، سه یریکی لای منی
کرد. که سمیله درېزه کانی منی بیني، پیکه نی، دهستیکی به
سمیله کانی داهینا و گوتی: 'به خیر بیتیت'.

ویستم قسه ی له گـلـدا بکه م، شتیک بلیم، پرسیاریک بکه م.
بیرم کرده وه چ پتویست دهکات، مه گـر ناشی له جتیه کیش هیچ
قسه نه که م، چیم هـیه بـیلیم. بـوچوونی شیخ پوون و ئاشکرایه.
چندین جار له رورنامه کانداه گفتوگوی له گـلـدا کراوه، کیتشه کانی
کوردم له زمانی خه لکه که خوی بیستوه، ئیدی چ پتویست
دهکات به ویت قسه یه کی زیاتر بکه م، بویه بیده نگ بووم، به لām
نا، وایه. خه ریکم درق ده که م. من زاتم نه ده کرد له گـل شیخدا
قسه بکه م. نه م کاره بـی من سهخت بوو، خوم که میک بچوک
هست پی ده کرد. چـند جاریک ویستم قسه یه ک بکه م، به لām
بیرم کرده وه خـق شیخ نه و وهرزیره ی سهرسنوور نییه، که
سووک و ئاسان بچه نیو کیلکه که ی و سهری قسانی له گـلـدا
بکه مه وه. له وچ هـروا به یی مه بهست قسه یه ک بکه م، به یی ئامانچ
پرسیاریک بکه م، یان زور ئاسان داسه که ی لیوهر بگرم و هر بـی
پیکه نین مه لویه ک گه نم بدوورم. یان بی پـروا بچه سهر
تووره که ی نانه که ی و به پروقایمی نیوه ی تیشووی نیوه پوی
بخوم. ده زمانی پرسى شیخ شتیکى دیکه یه، له بهر نه وه بوو که
بیده نگ بووم.

تەلەفۇن زەنگى لىدايەو، لە تەلگرافخانەو، بوو. شىخ
نىوەرۇكى تەلگرافكەى لە پشت تەلەفۇنەو بۇ بەرپرسى
تەلگرافخانەكە خويىندەو:

(لە سەيد عىزەدىن حوسەينىيەو بۇ جەنابى بازىرگان
سەرۇكەزىرى شۇرپى ئىران..)

ناوەرۇكى تەلگرافكە شەپى سەر، چۆلكردىنى شارى
مەريوان لە خەلكەكەى و پەنابردىيان بۇ كىوكان، پووداوهكانى
سەردەشت، نىگەرانىي گەلى كورد و تاوانەكانى حەسەنى بوو..
هەروەها لە تەلگرافكە ديسان جەختى كردهو كە كورد
جوداخواز و شەپخواز نىيە، كورد شەپى ناوئ.

شىخ سەيرىكى مىنى كرد و سەرى خۇى هەژاند، واتە
ئاگادارى تۆم، بەلام چى بكەم سەرم قالە. سەرى خۆم هەژاند و
واتە بەلى دەبينم، تەكە دەكەم ئىو كارهكانى خۇتان بكەن. يەكەك
لە كەسەكانى مالهو رادىيۇكە بچوكى بۇ شىخ هيتا و بە
زمانى كوردى شىكى كوت. تىگەيشتم كە دەنگى خۇدى شىخە
كەوا لە رادىيۇ مەبادەو پەخش دەكرىت. شىخ بۇ خەلكى
كوردستان پەيامى دابوو. رادىيۇكەى لە نزىك خۇى راگرت و بە
وردى گوىى لىگرت. زور كەم حالى دەبووم كە چى دەلئت.
هۇشدارى دابوو خەلك كە ئاگادار بن شەپمان بەسەردا
نەسەپئتن و داواى لە كورد و تورك كرد بوو كە وەك چۆن
بوون ئارا وەك برا بمىئنهو.

كە پەيامەكە تەواو بوو، شىخ سەيرىكى ئەوانەى ژوورەكەى
كرد. كاتىك بىنى كەوا هەموويان بە نىكاكانيان لەگەل قەسەكانىدا
هاوړابوون، خۇشحال بوو و پىكەنى. بە بىرم هاتەو كە
چاوپىكەوتن و گفتوگوكانىم لە رۆژنامەكانىدا چەند بە
تامەزروبيەو دەخويىندەو و رۆژنامەكان چەند بە بايەخەو
وئەكانيان چاپ و بلاو دەكردهو. شىخ ديسان سەيرىكى لاي

منی کرد. چاوه‌پێی ئه‌وه‌ی ده‌کرد که ئه‌و بیانییه به پهلالت و
 قه‌د و قه‌واره‌یه‌وه‌ و ده‌رده‌که‌وێت سه‌ری له زۆر شتان
 ده‌ربه‌جێت، قسه‌یه‌ک بکات، پرسیارێکی هه‌بێت، به‌لام بیانی هه‌شتا
 هه‌تده‌می گرتبوو و هه‌شتا گیرۆده‌ی خۆی بوو و له‌گه‌ل خۆیدا
 ده‌ستوپه‌نجی نه‌رم ده‌کرد. شیخ سه‌یری کرد، بیانییه‌که
 نایه‌وێت قسه‌یه‌ک بکات، بۆیه ئه‌و پوژنامه‌ی که تازه‌ بۆیان
 هه‌تاه‌بون، رایکێشانه‌ پیش خۆی و چاوێکی پێداخشاندن. گه‌یشته
 بابته‌ی بلاوکراوه‌که‌ی فه‌تیکانی قوم، خۆیندیه‌یه‌وه‌، دواتر وه‌ک
 ئه‌وه‌ی بزانیته‌ منیش خۆیندوومه‌ته‌وه‌، سه‌یریکی لای منی کرد و
 به‌ شیوه‌یه‌ک پێکه‌نی که‌وا هه‌ستم کرد بلیت:

(ئه‌مه‌ یانی چی! ئه‌م قسانه‌ چ واتایه‌کیان هه‌یه‌!؟)

به‌ نیگام وه‌لامیم دایه‌وه‌ و هاوده‌ردیی خۆم نیشان دا و
 هه‌ولم دا تێی بکه‌یه‌نم که‌:

(گویی مه‌ده‌ری، لینگه‌ڕی هه‌رچی ده‌یانه‌وێت با بیلێن.)

که‌ بیانی هاوده‌ردی له‌گه‌لدا ده‌که‌م سه‌ری له‌ سه‌ر پوژنامه‌که‌
 هه‌لگرت و دیسان ته‌سبیحه‌که‌ که‌وته‌وه‌ خولانه‌وه‌.

کوچه‌که‌ی شیخ کاره‌کانی پوژانه‌ی بۆ رایسی ده‌کرد.
 چایچییه‌که‌ بۆ ئه‌وانه‌ی ده‌هاتنه‌ لای شیخ په‌یتا په‌یتا چای ده‌هه‌تا.
 کوڕێزگه‌یه‌ک هاته‌ ژووره‌وه‌، ده‌ دوازه‌ سه‌اله‌ ده‌بوو،
 بلاوکراوه‌یه‌کی له‌ به‌رده‌می شیخ دانا. شیخ یه‌کسه‌ر
 پوژنامه‌که‌ی خسته‌ ئه‌و لاره‌ و بلاوکراوه‌که‌ی هه‌لگرت.
 ته‌سبیحه‌که‌ی نیو ده‌ستی له‌ خولانه‌وه‌ که‌وت. له‌ ماوه‌ی ده‌
 خوله‌کدا ناوه‌رۆکی بلاوکراوه‌که‌ تینگه‌یشتبوو. پێم خۆش بوو
 منیش ئه‌و بلاوکراوانه‌ بخوێنمه‌وه‌. سه‌یریکی شیخم کرد یه‌کسه‌ر
 له‌ مه‌به‌سته‌که‌م گه‌یشت. بلاوه‌کانی دانانه‌ پێشم. وه‌کو ئه‌و، به‌
 خه‌زایی چاوم پێدا گیران. دوو بلاوکراوه‌ی 'پێکخراوی' چریکه‌
 فیداییه‌کانی گه‌لی ئێران- لقی کوردستان' بوون. دوو بلاوکراوه‌

هی پیکخراوی شوپشگیزی زهحه تکیشانی کوردستان و چهند
بلاوکرارهش هی حیزبی دیموکرات بوون.

چریکه کان نووسیووویان (دهبن حیزبی دیموکرات ههلویستی
خوی له باره ی قیاده موهقه ته ییه کان بوون بکاته وه..)

کاتیک بلاوکراره ی چریکه کانم ده خوینده وه، شیخ سه ری بز
ده هه ژاندم، وهک ئه وه ی خوی بلاوکراره که بخوینته وه و هاوړا
بیته له که لیدا.

حیزبی دیموکرات پێپێوانه که ی سنه ی بز مه ریوان به
هه نگاوێکی چه پره وانه ناو نابوو و په تی کردبووه. پێده چی شیخ
به و ههلویسته ی حیزبی دیموکرات ده هری بوو بیته، چونکه ئه و
بز پێپێوانه که په یامیکی ناردبوو و پشتیوانی و سلای بز
ناردبوون.

کوربه که ی شیخ بلاوکراره کانی له سه ر تاقه که له چه که مه جه ی
جیا جیا دانان.

هه ندی شه و، ئه وانه ی ماله وه ده یینن که وا شیخ له
ژووره که ی نه ماوه، به هه شتاوییه وه ده چه نه ره وه و به دوایدا
ده که پێن، به لام شیخ زور دوور نه که وتۆته وه، چه زی لیبوه
پیا سه یه ک بکات، وسته ویه که میک به ته نیا له هه وای کراره دا به
پێیان بپوات، بیر بکاته وه، بلاوکراره ی سه ر دیواران بخوینته وه.
ئه و کارهش ده کات. به رده وام چاویلکه که ی به رزونزم ده کاته وه،
سه ری بز دواوه دکیشته وه، دینته پێش تا کو له ژیر پووناکی
گلۆپی دارتیلیکی سه ر جاده که بلاوکراره یه ک که ره نگ بیته
نه ییینی بیته، بخوینته وه. شیخ سه یر چۆته نیو خوینده وه ی ئه و
بلاوکراره یه، یان دهستی له پشته وه گرتوون و سه ری هیتا وه ته
پێش و خه ریکه ئاوا به درێژایی شه قامیکدا ده پوات که
که سه کانی به هه ناسه برکی و ماندوو خوی پێ ده که یه نن و به
زور ده یکه پێنته وه ماله وه.

شیخ خەریکه قسە لە گەل ئەوانە دەکات کە هاتوونەتە لای و بە وردیش گوتیان لای دەگریت. لە شارەکانی دیکە لاوەکان بۆیان باس کردم:

(نابی چەند خولەک زیاتر لە لای شیخ دابنیشین، کاتیک بۆ کاریک دەچین، کە قسەکانمان کرد، دواى ئەوەی گوێ لە قسەکانمان دەگریت، دەلیت 'زۆر باشە هەستەن بۆن، هەستەن بە دواى کاروبار و ئەرکەکانتاندا بۆن، چیدی لیترە دامەنیشین، بۆن بۆ گوندەکان، درەنگ دادیت هەستەن بۆن')

گەنجەکان دەیانگوت هەر خۆمان بگنخین و درەنگ هەستین، شیخ وەک ئەوەی بەسەر کۆرەکەى خۆیدا هاوار بکات، تووڕە دەبێت و دەلیت 'ئێوە هیشتا هەر لیترە دانیشتون، هەستەن بۆن، بۆن بۆ گوندەکان، لیترە دانیشتن چ دەردیک دەرمان دەکات، هەر بە راستی بۆچی ئاوا بە کۆمەل پەگەل یەک دەکەون و دینە ئێرە، مەگەر لیترە چ هەیە، مەگەر ئێوە کارتان نییە، ئەگەر گرفتیک هەیە، ئەگەر کێشە یەک هاتۆتە پیش، مەرفۆ کەسیک دەنیریت، نەک وەک ئێوە دەستە یەک یێنە ئێرە، زوو بن بۆنە دواى ئەرکەکانتان، دەرەنگ دادیت.

کۆرەکان دەیانگوت:

'ئێمە زات ناکەین بچینە مالی شیخ، تەنیا کاتیک دەچینە دیداری کە بە راستی چارە یە کمان نەبێت و کێشە یەکی وا هەبێت بە ئێمە چارەسەر نەکریت.'

شیخ لە نێو دلی هەموو کوردیک دایە. کاتیک هەفاله کانی حیزبی دیموکرات دەیانەوێت بچن دینشینەکان بۆ پێپوانیک یان وتار و گردبوونەوێک بەیێنە شار، دێهاتییه کانی ئەندامی حیزبی دیموکرات ئەگەرچی بیچەندوچوون ملکه چی فرمانە کانی حیزبە کە یانن، بەلام یە کە مجار دەپرسن: (شیخ گوتووێه بیێنە شار و پێپوان بکەین؟ شیخ گوتووێه بیێنە شار گوتی بدینە

وتاره که ۹).

دیتا تیه کان پټیان وایه هموو که سټک ده بی ئه ندای حیژی
دیموکرات بیت، بهو پیخه شیخیش به ئه ندای حیژب ده زانن.
هه فالانی حیژیش سوود نا، خراب سوود له مه وهرده گرن.
شیخ فاکتوری په کیتی و په کپیزی هموو هیزه کانه له
کوردستان، نهو چه ندین جار به به های زور گران توانیویه نهو
په کپیزی و په کیتییه که خریکبوه له نیو بچیت، بیاریزیت و له
شوینی خوی هیشتوویه تیه وه.

نهو پوړه ی که په یکه ری شای هه لاتوو له مهیدانی شاری
مه باددا دهرووخینن، خه لک ده رژیته شه قامه کان و به هاوار و
دروشم وتنوه خویان ده گه یه ننه مهیدانی شار و ده یانه ویت له
شوینی په یکه ره که ی شا شتیک دابننن، مه زه بییه کان پیداگری
ده کن که ئالای سهوزی ئیسلام له شوینه که بچه قینن، که نجانی
خوینگره رمی کومونیسست پیداگری ده کن که ئالای سووری
کومونیزم به رز بکه نه وه. لهو نیوه دا که نجیک خوی هه لده داته
نیوانه وه و ده لیت، ئیمه ده بی په کیتیمان هه بی و پاشان به
ده ستیک ئالای ئیسلام و به دهسته که ی دیکه ی ئالای سووری
کومه نیسته کان ده گریست و له په یزه که وه سه رده که ویت و
هه ردو ئالاکه له ته که یه کدا له سه ر شوینه که جیگیر ده کات،
گروپه چه په کان پازی ده بن، به لام ژماره یه که له لایه نگرانی ئالا
سه وزه که ده ست به دروشم لیدان ده کن و به دروشمی مردن
بی کومونیسست له پاره که وه سه ر ده که ون و ئالای سووری
کومه نیسته کان لهو سه ره وه ده هیته خوار. بگره و به رده ده ست
پیده کات، په کیک به راگردنه وه خوی ده گه یه نیته مزگوت، شیخ
خریکی وتارخویندنه. کابرا هاوار ده کات: یا شیخ خه لک
به ربوونه ته گیانی یه ک، خه ریکن په کدی ده کوژن.

شیخ به پاپه تی له مزگوته وه به راگردن خوی ده گه یه نیته

مهيدانی شار. پهوشه که مهترسیداره، هه موویان بهربونه ته گیانی
یه کدی. شیخ خوی ده هاوخته نیتوانه وه. مهبادییه تووره کان له
یهک جیا دهکاته وه و هاواردهکات:

'ئه مه چ دۆخیکه دروستان کردووه، ئه مه چ خاکیکه خهریکه
به سهری ئیمهیدا دهکن.'

سهر و پوختساری شیخ خویناوی بووه، هیتشتا هه هاوار
دهکات:

'خهریکن چی دهکن، مالتان ویران کردین ئیوه..
مهزه بییهکان دهسته لگر نین. ئالای سووری کومه نیستهکان
فری دهدهنه سهر عهرز و به پی دهچنه سهری. گهنجانی
کومه نیست هاواریان لیه لدهستن، شیخ پهلاماری مهزه بییهکان
دهدات، دهکاوخته ژیر پیتان. ئالا قوراپیه که کومه نیستهکان له
ژیر قاچی مهزه بییهکان هه لدهگریته وه و به سهر
مهزه بییهکاندا هاوار دهکات، مهزه بییهکان نایه نه پایی.
کومه نیستهکان هیتشتا هه هاوار دهکن، شیخ ئالا سووره
قوراپیه که به سنگی خویه وه ده نووسینیت و به رهو لای گهنجه
کومه نیستهکان دهچیت. به خیرایی و نیگه رانییه وه قوره که له
ئالاکه دهکاته وه، ئالاکه ماچ دهکات، دهیخاته سهر چاوی،
دهیخاته سهر سهری و دیسان ماچی دهکاته وه و به مشیویه
دلی گهنجانی کومه نیست ده داته وه و ساردیان دهکاته وه.

شیخ کوله گری قورگی گرتووه. فرمیسک له چاوه کانیدا
قه تیس ماون. هیتشتا هه خهریکی پاککردنه وهی ئالا
قوراپیه که به سنگی خویه وه نووساندوویه. مهزه بییهکان
له حه په ساویان جووله یان له بهر نایهت. کومه نیستهکان چاویان
پر بووه له فرمیسک، شیخ که جلهکانی هه موو خویناوی بووه،
له پارده که سهر دهکاویت و ئالای سووری کومه نیستهکان له
تهک ئالای سهوزی مهزه بییهکان داده نیت و له پارده که دیته

خوار. ئىستا گريان قورگى بەردەدا و دەستى کردووه به گريان.^۱
 لهگه‌ل ئەوانى دىکه که هاتبوونه سەردانى شىخ و ئىستا دەبوا
 بپۆن، منىش هەستام. شىخ لەبەر ئەوان لە شوپىنى خۆى هەستا
 و دەستى يەکه يەکه يانی گوشتى، هەموویان پۆششتن، بەلام شىخ
 بە منى گوت: 'ئێوه دانیشن.'

هیچم نەگوت، بە هێمنى لە شوپىنى خۆم دانىشتەوه. شىخ لە
 بەردەم پەنجەرە دانىشت و لە دەرەوه پام، سەیرم کرد بێر لە
 شتىک دەکاتەوه. ئەو تەسبیحە زەرەدەش بە خێرايى لە نێو
 پەنجەکانیدا دەخولایەوه.

سەیره، ئەم تەسبیحە لە کوردستاندا چیرۆكى خۆى هەیه. لە
 گیرفانە گەورەکانى شەلوارە فشەکانى هەموویاندا دەبینى، لە
 پۆخ شەقامەکاندا هەموو جۆرەکانى دەفروشرێن. تەسبیحى
 دەنگ گەورە، تەسبیحى شینی ئاسمانى، فەیرۆزەيى، تەسبیحى لە
 شتووى میژەرى پیاوانى نێو چیاکان، پیاوانى چەکدار. تەسبیحى
 لە پەنگى کراسى ژنانى کورد (کە لە کێلگەکاندا کار دەکەن)
 زەرد، قاوەيى، نارنجى، پرتەقالى، سپى، گولگولى، کارەبایى،
 تەسبیحى وا کە بە خێرايى دەخولێتەوه، لە نێودەستان ئاسان
 دەسووپێتەوه، بەردەدرێتەوه خوار، بۆ سەرەوه هەلدەدرێن،
 دیسان بۆ خوارەوه، لێکدەکرێتەوه و دووبارە خپ دەکرێتەوه و
 دەکەونەوه سەر لەپى دەست، تەسبیحانێک کە...

***

۱- پروونکردنەوه یەکی پتویست، بۆ ئەوهى ئەم نووسینەى ئێمه
 کۆنەپەرستان شاد نەکات: شىخ عیزەدینی حوسینی پیاویکە بە تەواوى
 ماناوه پیاویکی ئاینى و خزمەتگوزارى ئیسلامه، ئەو بپروای تایبەتى به
 ئەبوزەر و تیکۆشەرانی سەرەتای ئیسلام هەیه، شىخ باوکی پۆحى
 خەلکیکە کە لە کوردستاندا ستمیان لى کراوه. - نووسەر -

هه‌رجی کورد بیه‌ویت منیش ده‌مه‌ویت

له ده‌ره‌وه‌ی شاری مهاباد (به‌ره‌و لای میان‌دواو) له شوینیک، له تهنیشت ته‌پۆلکه‌یه‌کدا چه‌کفرۆشه‌کان، به‌ته‌نه‌که و جه‌مه‌لۆن و به‌گه‌لای دره‌خت و نایلۆن هه‌ریه‌که و دوکانۆچه‌یه‌کیان دروست کردوه و له‌ویدا چه‌ک ده‌فرۆشن. به‌ته‌کسی له شار ده‌چه‌مه‌ ده‌ر و سه‌ریک له‌و دوکانۆچکانه ده‌ده‌م.

من‌دالی ده‌ سه‌اله‌ که هاو‌قه‌د و قه‌واره‌ی ئه‌وانه له تاراندا بنیشت و نانی له‌واشه‌ک ده‌فرۆشن، چه‌ند ده‌مانچه‌یه‌کیان به‌ ده‌سته‌وه‌یه وه‌ک ئه‌وه‌ی بلین له‌واشه‌ک ده‌فرۆشین، ده‌لین:

'سێ تومەن، سێ تومەن، ده‌مانچه‌ی ئه‌لمانی سێ تومەن.'
له‌ولاتره‌وه کورپژگه‌یه‌ک هاوارده‌کات: 'فیشه‌کی ژ، فیشه‌کی بێتۆ.'

کورپژگه‌یه‌کی دیکه‌ که چه‌ند نارنجۆکی له‌کۆشی کراسه‌که‌ی کردبوون و به‌نیو کپیاره‌کاندا ده‌گه‌را و هاواری ده‌کرد 'نارنجۆک، نارنجۆک ١٨٠ تومەن، ١٨٠ تومەن.'

کوپه‌ گه‌نجیکی دێهاتی که ده‌یویست ده‌مانچه‌یه‌کی ئیتالی بکپیت، که‌وتمه‌ دوا‌ی تا‌کو بزانه‌م چی ده‌کات. بۆ کپینی ئه‌و جۆره ده‌مانچه‌ تایبه‌ته‌ چه‌ند دوکانۆچه‌یه‌ک گه‌را. قیافه‌ی وه‌کو کریکارانی بیناسازی بوو که ئێواران له‌ کار ده‌گه‌رینه‌وه و له‌ نانه‌واخانه‌یه‌کدا له‌ته‌ نانێک ده‌کپن و له‌گه‌ل بێتیک ئه‌شقه‌مه‌^١

١-ئه‌شقه‌مه‌، ئه‌و خوارینه‌ هه‌رزانه‌یه‌ که بریتیه‌ له‌ ریخۆله‌ و سینه‌لاکی

ورگی خویان تیر ده‌کن و هر له‌وی له پنا دیواره‌که خه
ده‌یانباته‌وه. شه‌لواریکی ره‌شی فشی له پی بو، پتلاوه‌کانی کون
و دپاو و کراسه‌که‌ی له فزومی ئه و کراسه په‌نگیه دوازه
تومه‌نیانه بو. هه‌موو جه‌سته‌ی داپوشیبوو.

ئه‌وه‌نده گه‌را تا ده‌مانچه‌ی به دلی خوی په‌یدا کرد. نرخ‌ی
ده‌مانچه‌که دووه‌زار و چه‌وتسه‌د تومەن بو. هرچی کردی
قاچاخچییه‌که یه‌ک قران نه‌هاته خوار. دواچار، گوتی:

'دووه‌زار و چه‌وتسه‌د و په‌نجا تومەنم هه‌یه، به‌م پارویه هه‌م
ئەم ده‌مانچه‌یه‌م ده‌وی و هه‌م به‌سته‌یه‌ک فیشه‌ک و هه‌م
ده‌مه‌ویت هه‌ندیک پارهم بق بمینیته‌وه که بتوانم بگه‌ریمه‌وه گوند
و هه‌میش بتوانم پاروه نائیک بخۆم.'

پاشان هه‌موو پاره‌که‌ی ده‌ره‌یتا و له‌به‌رده‌م قاچاخچییه‌که‌ی
دانا. کابرای قاچاخچی زور به‌ ساده‌یی پرس‌ی: "گونده‌که‌تان
له‌کوئیه‌؟" پیاوه‌که گوتی: "کونه‌دژ، ده‌ورو به‌ری میانداو."

کابرای قاچاخچی به‌ په‌نجه‌ حیسایی کرد، بڕیک پاره، نزیکه‌ی
هه‌شت تومەن و پینج پیاو و ده‌مانچه‌یه‌کی مارکه‌ی ئیتالایی و
به‌سته‌یه‌ک فیشه‌کی دایه‌ ده‌ستی گه‌نجه‌ دیهاتیه‌که و گوتی:
"ئێستا که راست پی گوتم، ئەمه‌ چه‌که‌که‌ت و ئەمه‌ فیشه‌ک و
ئەمه‌ش پارهی کرێ و نانخواردنت."

پیاوه‌ دیهاتیه‌که به‌ خوشحالییه‌وه له‌ شوینی خوی هه‌ستا، به
دوایدا چووم. به‌ره‌و ته‌پۆلکه‌یه‌ک ڕۆیشته‌ که له‌وی هه‌رکەس
چه‌کی کرپیا، تا‌قی ده‌کرده‌وه. له‌ خوار ته‌پۆلکه‌که‌ له‌ سه‌ر
عه‌رزه‌که‌ دانیشته‌. ده‌ستی به‌سه‌ری داهیتا و پرچی بق دواوه
هه‌لدایه‌وه. هیتا منی نه‌بینیبوو. چه‌وت فیشه‌کی ده‌ره‌یتان و
خستنییه‌ نیتو مه‌خزه‌نی ده‌مانچه‌که و به‌بی ئه‌وه‌ی په‌لاپیتکه‌که

ناژهل و ورکه‌ پیست، له‌ زور شار و گه‌ره‌که هه‌ژارنشینه‌کان هه‌بووه.

دابگرئ تاقي کرده‌وه، حهوت جار ده‌مانچه‌که‌ی پراکیشا و حهوت
فیشه‌کی فرئ دانه دهر، که‌وايه ده‌مانچه‌که ته‌واوه، له‌به‌رخویه‌وه
شتیکی گوت. سه‌ری خوی هه‌لبری منی له‌ته‌نیشته خویدا بینی.
که‌میک ترسا. به‌بزه‌یه‌که‌وه گوتم:

"ته‌واوه؟"

گوتی: "به‌لئ، ته‌واوه."

گوتم: "ده‌مانچه‌ت بۆ چیه؟"

گوتی: "کیشه زۆره. شه‌و دادیت بۆ نامووسی مرقوف. ده‌بین
شتیک هه‌یت."

تیکه‌یشتم درق ده‌کات. پرسیم: "وه‌رزیری؟"

گوتی: "به‌لئ وه‌رزیرم."

گوتم: "مه‌گه‌ر ده‌رامه‌تت چه‌نده که دووه‌زار و حهوت سه‌د

تومن بده‌یت و ئه‌م ده‌مانچه بیکه‌لکه ئیتالیه بکريت؟"

ئیسنا ئیدی ده‌مانچه‌کانم ده‌ناسینه‌وه، پیاوه‌که له جیاتی وه‌لام

بداته‌وه، پرسى: "ئاسایشی؟"

گوتم: "نه، ریبوارم."

به ئاسووده‌یی‌وه ده‌مانچه‌که‌ی خسته‌وه نیسو گیرفانی

شه‌رواله‌که‌ی. هه‌ستم کرد که متمانه‌ی پئ کردم، لئی پرسیم:

"خه‌لکی تارانی؟"

"به‌لئ."

گوتی منیش هاتومه‌ته تاران. بۆ عه‌مه‌له‌یی. هه‌ر کاریک هه‌با

ده‌مکرد، ئاوی حه‌وزم هه‌لده‌هیتجا، هه‌ر کاریک... پاشان به

زه‌وقه‌وه گوتی: "مه‌یدانی 'شه‌هید' یش پتده‌زانم. ناوه‌که‌یان

۱- که‌وره‌ترین و به‌ناوبانگترین مه‌یدانی شاری تارانه که له سه‌رده‌می

رژیمی شا و له سالی ۱۹۷۰ دروست کراوه و دواى پووخانی رژیمی شا

ناوه‌که‌ی گۆرډراو کرایه مه‌یدانی ئازادی.

گۆپيۈە؟

بەلى گۆپيۈيانە

ناويان ناۋە چى؟

مەيدانى ئازادى.

پىكەنى: پاركى شارىش شارەزام. زۆر لەۋى خەوتووم،

ناويان نەگۆپيۈە؟

نە. نازانم.

گوتى: درۇم كىر، ژن و مندا لم نىيە، بەخۇم تەنيام، ژنم نىيە.

پارەم نىيە. لەنىو كورددا چل ھەزار تومەنت دەبى ھەيىت تا

كچىكت دەنى.

تەمەنى نىيەكى ۲۷ سال دەبوو، چاۋكولى گرتىبوو، چاۋى

سوور ھەلگە رابوون و پىكداقۇپاۋ، گلئەنى چاۋەكانى رەشايان

تىدا نەمابوو. تەمسال بۇ كار نەھاتمە تاران. كار نەبوو. قەرەبالغ

بوو. پارەم نەبوو، كەسىكم نەبوو. پارچە زەويىكم ھەبوو،

فروشتىم، چەكم كرى، فروشتەۋە. ديسان كرىمەۋە. ھەر جارەى

پەنجا تومەنىكم قازانچ دەكرد. خۇ كارىك نىيە تا بىكەين،

ناچارىن.

پاشان گوتى:

تاران زۆر باشە، كارى زۆر لى ھەيە. ئەمن دەتوانم ھەموو

كارىك بكم. ئاۋەپۇ كىردنەۋە، فەرش تەكاندن، قوپكارى، بەلام

لىرە كار نىيە. لىرە ھەر كەسە و چەكىكى ھەلگرتوۋە و

ئۇتۇنۇمى دەۋىت.

تۇ ئۇتۇنۇمىت ناۋىت؟

شلەزا: چۇن نا، منىش ئۇتۇنۇمىم دەۋىت.

گوتى: ئۇتۇنۇمى چىيە؟

ۋەلا نازانم.

پىكەنى، منىش پىكەنىم. پاشان پىكەنىنەكەى بوۋە قاقا،

تینه‌گه‌یشتم بۆ! که پیکه‌نینه‌که‌بی ته‌واو بوو چاوه‌ ده‌رده‌داره‌کانی
سوورتر هه‌لکه‌ران و پر بوون له‌ ئاو، ئاماژه‌ی بۆ لای شار کرد
و گوتی:

'هه‌رچی ئه‌وان بیان‌ه‌وێت، منیش ده‌مه‌وێت.'
ده‌ستی برده‌ گیرفانی. نه‌، چه‌که‌که‌ له‌ شوینی خۆی بوو،
دیسان پیکه‌نی.

***

له گهل گه نجه كان سهر له گونده كانى دهوروبهر دهم

ورده ورده له مهاباد له گهل كه سانىكى زور ناشنا بووم.
زور بهيان ئهو گه نجه ان كه ههريه كه يان ئه ندامى يه كىك له
پىخراوه پيشكه وتنخوازه كانى كوردستانه. له گهل ئه وانه
سه رىك له گونده كان ده دين. ئه وان به رده وام له تىكوشان و
هه ولدان دان، ده زانن كه دهره فته كه مه. كه وايه ده بى تا درهنگ
دانه هاتوو تا ئه وهندهى ده كرىت خه لك، به تاييه تى خه لكى
دپهاته كان هوشيار بكرينه وه، ده بى يه كىتپيه كان به هيز و توكمه
بكرين، كه سانى گومانلىكراو و هه لپه رستيان لى دوور بخرينه وه.
ده بى قسه يان بى بكرىت، به رده وام پرسه كانيان بى پوون
بكرينه وه. ههنگاو بندرىت، پىگاي خه باتيان نيشان بندرىت،
نمونه يان بى بپنه وه، به لگه يان بخه نه بهر ده ست. هه موويان
ده زانن خه رىكه درهنگ دادىت. هاكا فپوكه كان له ئاسمانى
كوردستاندا به ديار كه وتن، بويه ده بى ده ستوبرد بكه ن.

له يه كىتپيه جووتيارىيه كانى دپهاته كانى دهوروبهرى بۆكان و
مياندواو چه ند كه سىك له .... خويان خزانده تى نيو كاروباره كان و
ده سله لاتيان په دىاكردوه، ده بى ده ستى ئه وان كورت بكرينه وه و
كار و جموجوله كانيان سنووردار بكرين. كه واته ده بى ده ستوبرد
بكرىت و به هه ر چه شنىك كه پتويست بكات ههنگاو بندرىت.
كوپه كان ده ست به پوونكردنه وه ده كه ن.

‘ ٺهوءا... له ديهاتييه حال باشه کائن، له يه کيښيکي جووتياريدا
 په ننگه شويڼي ټوانيش هه بڼ، به لام ده بڼ هه ژاره کانيش
 رابکيښريته نيو کاره وه. وهرزيړيکي حال باشي نازارنه چه شتوو،
 له پي دهستي شه قار شه قار نه بووه، مشه خوره، تراکتوري هه يه،
 وهک ټه وهي وهرزيړيکي بي مولک و زهوي و هه ژار ټاغا
 ده ناسيت، ټه و نايناسيت. ټه وان بو ..... جاسوسي ده کڼ.... هه ز
 به چاره ي ټه نداماني ټه و يه کيښيانه ناکڼ، بويه ده بڼ ټه وانه له
 يه کيښييه کان ده ربکريڼ...’

ټيمه له گړندي ‘حاجي علي کهنديڼ. ټيواره يه، پياوه کان له
 کيڼگه کان گه راونه ته وه، کومه ليک له پيش مزگوت دانيشتون.
 هه نديکيان له بڼ ديواره که پراوه ستاون و جگړه ده کيښن.
 کورپه کان که چنډ که سيکيان خه لکي هه مان گونډن و خه لکي
 گوند به ناو ده يانناسن، له هر ده رفه ټيک سوود وهرده گړن و
 قسه کاني خويان ده کڼ. ټه وان ده يانه ويټ بهر له ده سه لاتي....
 بگړن، ده يانه ويټ يه کيښييه کان پهره پڼ بډهن. ده يانه ويټ
 شتوازه کاني ټيکوشاني پيشووتر بو دينشينه کان شي بکه نه وه و
 پيښان بلين: ‘بو سهرکه وتوو نه بووين، بوچي له گه ل ټه و هه موو
 پيشمه رگه ي هه مان بووه و له هه موو شويڼيکي ديکه زياتر
 قوربانيمان داوه و خه لکمان لي کوژراوه که چي هيچمان به هيچ
 نه کردوه، بوچي له نيو سيستم ي دهره به گايه تيډا په له قازمانه،
 له کاتيکدا هر له م دهوروبه رهي خومان ټه واني ديکه له جيهانيکي
 ديکه دا ده ژين، بوچي هر ټيمه له کووره خانه کاندا کار بکه يڼ،
 بوچي سهرؤکي پوليس، سهرؤکي بانک، سهرؤکي دادگا،
 سهرؤکي شاره واني، بهرپوه بهري ناحيه، قايمقامه کاني ټيمه هر
 ده بڼ تورک و فارس بڼ. بوچي ټيمه وا دواکه وتوين و ناوا
 به دبهخت و داماوين که هه سه ني چه په ل بکيښيت به سهرماندا.

هه‌مووی به‌هۆی ئه‌و مه‌لایانه، ئه‌و ده‌ره‌به‌گانه، ئه‌و... و ئه‌و
 حکومه‌ته‌ چه‌ په‌ لانه‌یه هه‌مووی له‌ به‌ر ئه‌وه‌یه که ئیمه‌ ته‌نیا چه‌ک
 هه‌ل‌ده‌گرین و پاکی ده‌که‌ینه‌وه و خۆمانی پێ باده‌ده‌ین و ده‌بینه
 پێشمه‌رگه، به‌لام نازانین که ده‌بێ چی بکه‌ین، بوونه‌ پێشمه‌رگه‌ی
 ئاوا چ سوودیکی هه‌یه. بوون به‌ پێشمه‌رگه و خزمه‌تی ئاغا
 کردن چ ده‌ردێک ده‌رمان ده‌کات، بوون به‌ پێشمه‌رگه و
 پاراستنی گیانی مه‌لا به‌که‌لکی چی دیت، ده‌بێ ئه‌و...، ئیمه
 حیزبیکمان گه‌ره‌که له‌ گه‌ل ئیمه‌دا بیت، ئه‌ندامه‌کانی کاتیک دینه
 نێو گوند، نه‌چه‌ مالی ئاغا، نه‌چه‌ مالی مه‌لا، بیتنه‌ لای ئیمه و
 به‌دوای چاره‌سه‌ری کێشه‌کانه‌وه بین، له‌ گه‌ل ئیمه‌ی مسکین قسه
 بکه‌ن، حیزبیک که له‌ نێو ئاغا و مه‌لا و خاوه‌ن نۆکه‌ر و خاوه‌ن
 تراکتور و که‌مپاین، سنوور دانه‌نیت به‌ ده‌ردی ئیمه‌ ناخوات. ئاغا
 له‌ گه‌ل مسکین جیاوازه. دوژمنی ئیمه‌ ئاخونده، به‌رده‌وام ئه‌م
 جوژه قسانه‌ ده‌که‌ن، ئیمه‌ کوردین، ئیمه‌ جیاوازین، ئیمه
 خه‌باتگیرین، ئیمه‌ ئازار چه‌شتووین، ئه‌م قسانه‌ بێسوودن. هه‌موو
 مرۆفه‌کانی وه‌کو ئیمه‌ ئه‌م جوژه زولمه‌یان له‌ سه‌ره. هه‌موویان
 دوژمنیکی گه‌وره‌یان هه‌یه، هه‌موو ئه‌و مرۆفانه‌ی وه‌کو ئیمه‌ له
 هه‌موو ولاته‌کانی دیکه‌ ده‌چه‌وسینه‌وه و ئاغا‌کان، ده‌ره‌به‌گانمان
 تێبه‌رده‌دن. ئیمه‌ ده‌بێ یه‌که‌م جار بیر له‌ هه‌موو ولات بکه‌ینه‌وه.
 خوازیاری مافی هه‌موو خه‌لکی ئه‌م ولاته‌ بین و له‌ ته‌ک مافی
 هه‌موو ئه‌و خه‌لکه‌دا داکوکی له‌ گه‌لی خۆمان بکه‌ین. خوازیاری
 مافی هه‌موو خه‌لکی ئه‌م ولاته‌ بین، ئیمه‌ نابیت ئه‌و مافه‌ به
 خۆمان بده‌ین که ئاغا و مسکین و جاش و مه‌لا له‌ یه‌ک ریز و
 یه‌ک ئاست دابنێین و بلێین که ئیمه‌ی کورد هه‌موومان بۆ
 یه‌کین، کورد ناتوانن هه‌موو له‌ هه‌مووی بۆ یه‌ک بن. ئه‌وانه‌ی
 سته‌میان لێ کراوه و ئه‌وانه‌ی که سته‌میان کردووه و خه‌لکیان
 چه‌وساندوته‌وه دوژمنن. مسکینیکی ئازارچه‌شتووی «به‌لوچ»

هاودەرد و براى ئىمەيه.

لاوانى خويىندەوارى لادىنى ئازارەكانى دىتشىنان دەرک دەكەن و دەزانن دەرەكانيان چين. ئەوان ئاغا و مەلا وەك ئەوھى ھەيه دەناسن، بۆيه ھىلى سوور لەنىوان ئاغا و مسكىن دەكىشن و خەلكى گوند لە مەلا ئاگادار دەكەنەو. ئەوان دەزانن كە ئۆتونۇمى بۇ كوردستان كاتىك واتايەكى دەبى كە حكومەتىكى ديموكراسى و لايەنگرى گەل لە ولاتدا ھەبىت، بۆيه ھەمىشە جەخت لەو خالە دەكەنەو.

ئىمە چى لە كوردستانىكى خاوەن ئۆتونۇمى بكەين، كاتىك كە ولات ئازاد نەبىت و سوپا ھىشتا لە ژىر دەستى پاشماوھەكانى بەكرىگىراوانى شا داىبىت. ئىمە يەكەم جار ئىرانىكى ئازادمان دەوېت و لەنىو ئىرانى ئازاددا كوردستانىكى ئۆتونۇمىدار. نابى لەبىرى بكەين ئىمە يەكەم جار دەبى ئىران لە دەست سەمكارى ئازاد بكەين. ئىمە تاكە كەسانىكىن كە شۆرشەكە بە نىوھچل ناھىلىنەو و درىژھى پى دەدەين، بەلام دەبى لەو چوارچىوھ و شكەى كە بۇ خۇمانمان كىشاوھ بىيىنە دەر. لەو نەتەوھىيە، نەتەوھىيىوون و تەنيا نەتەوھىيىوونە بىيىنەدەر، ئىمە نەتەوھى خۇمان لە بىر ناكەين، بەلام بۇ پاراستنى نەتەوھەكەمان و بەدەستەيتانى كوردستانىكى ئازاد و ئاوەدان پىويستمان بە ئىرانىكى ئازاد و ئاوەدان ھەيه. دوژمنى ئىمە توركەكان نىن، فارسەكان نىن، دوژمنى ئىمە ھىزىكى جىھانىيە كە ھەموو مرقۇھەكانى وەكو ئىمەى خستۆتە ژىر كۆنترۆلى خۇيەو و بە كرپى گرتوون. دوژمنى ئىمە ئاغا و دەرەبەگەكانن، سەرمایەدارەكانن، سەرمایەدارانى گەرە دەستيان خستۆتە نىو دەستى يەكدى، ئەوانەى كە زەندەقيان لە ئازادىي كەسانى وەكو كورد چوو. دوژمنى بۆگەنى ئىمە سەرمایەدارىيە، سەرمایەدارەكانن دەيانەوېت كوردستان وا بە دواكەوتوويى

بمىڭىتەۋە، دەيانەۋىت لىزە كەسانى نەخوڭىدەۋار، بى ھەست، بى زانست بمىڭىتەۋە. ئەگەر كوردستان بە دواكە وتوۋىى بمىڭىتەۋە و خەلكەكەى بە نەزانى بمىڭىتەۋە، ئەۋان دەتۋان سوودمان لى ۋەربىگرن و بمانچە وسىڭىتەۋە و لە پىگەى ئىمەۋە زەبىر لەۋانەش بدەن كە داۋاى ئازادىي خۇيان دەكەن. سوود لە ئىمە ۋەردەگرن و ئەكىشەن بەسەرى فەلەستىنىيەكان، ئەكىشەن بەسەرى توركەكان، بەسەرى فارسەكان. دەيانەۋىت بمان كەنە نۆكەرى ئىسرائىل. پىگەى بازىرگەنى لەۋبەرى كوردستانەۋە پادەكىشەن. كارخانى ناهىتە ئىرە، زانكۇ ناكەنەۋە، پىگا دروست ناكەن، تراكتورمان نادەنى، جەندرمە و پۇلىسمان بۇ دىنن تاكو ئىمە ھەر دواكە وتوۋ و نەخوڭىدەۋار و ھىچ نەزان بىن و مندالەكانمان بگەينە پىشەمرگە و رەۋانەى شەپيان بگەين. پىشتر بارزانى بەكرىگىراۋ، بارزانى تاۋانبار كە واماندەزانى ئازادىمان بۇ دىنن كەچى ئەۋ ياخىيە ناكەسە ئىمەى فروشت. پۇژىك بۇ ئىسرائىل كارى كرد و پۇژىك بۇ ئامرىكا و پۇژىك بۇ مەمەدپەزا شا و پۇژىك بۇ كۇمارى ئىسلامى و پۇژىكىش بۇ كەسىكى دىكە.. ئەمە ھەمۋى بە ھۋى ئەۋەۋەيە كە ئىمە نەخوڭىدەۋارىن، ھىچ نەزانىن و ناهىلن بىيە ھىچ، لەبەر ئەۋەيە كە حىزبى دىموكرات دەيەۋىت بۇ ئىمە ھەم لەگەل ئاغاكان و ھەم لەگەل مەلاكان و ھەم لەگەل جاشەكان ئۇتۇنۇمى ۋەربىگىرەت، ئىمە ئەۋ ئۇتۇنۇمىيە... ئەۋ ئاغاىە و ئەۋ...

ئىمە لە گوندى ئەتەمىش'ىن. سبەى نوپنەرى يەكىتىيە جوتيارىيەكانى سى گوندى دەۋرۋەرى مەباد و مىاندۋاۋ و بۇكان لەم گوندەدا كۇبۋونەۋەيان ھەيە. كۈرەكان لەگەل چەند كەس لە نوپنەرەكان كە لە گەل خۇيانن و بۇچ—ۋونى گەنجەكانىان قىۋلە، قسە دەكەن. سبەى دەبى قسەى پىۋىست بە ھۋى ئەۋ نوپنەرەنە و بە ئامادەۋونى ھەموو نوپنەرەكانى دىكە

بکریټ و تهنانت تهگەر پټویست بکات دهبی زور پټداگری لهو
قسانه بکریټ.^۱

دهبی هموو لایهک تی بکات که سهرمایه داره گه وره کان بټ
به رژه وهندی خویان به مه به ست ئیتمه هه روا دواکه وتوو
ده هیلنه وه. جاده و پټگاوبانمان بټ دروست ناکه، کارخانه یان
دروست نه کردوه، ئاغاگانیان کردوونه ته که له گا به سهرمانه وه.
ئهمانه هموو بټ ئوه ده کهن که ئیتمه له هیچ نه کهین، تهگەر ئیتمه
تی بکه یین و ئازادیمان وه ده ست بیتین، ئهم ناوچه یه ی
کوردستان، کوردستانی ئیران، عیراق، سوریه و تورکیه
شویټیکی وایه که تهگەر ئازادی به ده ست هټا، به دوایدا و به
نوره ولاتانی عیراق، سعودیه، تورکیه، فله ستین، ئوردن،
پاکستان.. هموویان یهک به دوا یه کدا بټ ئازادی خویان
پاده پهن و ده ست به خبات ده کهن. تهگەر کورد بخوینن و
هوشیار ببنه وه، پټشمرگه کانیان کهسانی خوینده وار بن و
پټگای راست و دروستیان نیشان بدهن و هموویان له سهر
پټگایه کی راست کو ببنه وه و په کوپیشه ی مهلا و ئاغا دهر بینن
و به هانای خه لکی دیکه وه بچن و له گهل کریکارانی چه وساوهدا
دهستی هاوکاری بخه نه نټو ده ست و ئیران له ژیر چه پوکی
ده سه لاتدارانی بوگه نی بیگانه پرگار بکهن، ئیدی ده بینین که
ئازادی وهک شنه ی شه مال له ئیرانه وه بټ هموو ولاتانی
درواسی و بټ ئاسیا و هه ر جیگایه کی که پټویست بکات
هه لده کات.^۱

ئهو چه ند نوینه ره ی گونده کان که پټیاز و تټروانیسی
که نه چه کانیان قبوله و له گهل ئه واندا کار ده کهن، سه یینی ده بوا له
نټو نوینه رانی دټهاته کانی دیکه دا قسه بکهن. ئهو نوینه رانه ی که

۱- ئه مه کاک مه سه فایه ئهو قسانه ده کات. - نووسهر-

هه نديکيان بز.... جاسووسی ده کهن و به شتيکیان دهرده که ویت جاشن و له هه مووی گرنکتر سبهی ده بوا قاچی نه و مه لایه ی که هر له هه ولی نه وه دایه کاری یه کیتییه کان تیک بدات و خوی وه کو هه میشته هه مه کاره و ده سه لاتدار بیت، له نیتو یه کیتییه کاندایه بېرن و دووری بخه نه وه، سبهی ده بوا یه هه موو شتيکی مه لا بخړیته پوو و نه وه ی بن به پړه ی بخړیته سهر به پړه و بق هه موو نوینه ره کان پوون بکړیته وه و پټیان نیشان بدریت که مه لا بز نه وه نابیت بېیته نوینه ری جووتیاران. سه پری دهستی مه لا بکه نه وه که ی دهستی که ستيکی زه حمه تکیش و جووتیاره، دهستی ده لینی دهستی خانمانی شاره. نه م مه لایه کوا ده توانیت قسه ی دلی وهرزیریکي مسکین بکات. نه م مه لایه به رده وام مریشکی خواردووه، له ژیر سیته ر دانیشتووه و سه رما و که رما ی نه بینووه، نه م مه لایه به که لکی هیچ نایه.

سبهی ده بوا بلین نه مه به مه به ست وا ده کړیت که ناهیلن کورد پښتو بانی هه بیت، دکتور و دهرمانی هه بیت و بلین نه م ده ولته له گه ل نه و ده ولته ی پښتر جیاواز نییه و نه م سوپایه هه مان سوپای جارانه. سبهی نوینه ره که نه کان قسه ی زوریان هه یه، به لام کیشه کانیش زور که وره ن، هیتد که وره وه کو کیتو وان. سبهی که نه کان و هاوریکانیا ناتوانن سهر که وتوو بن، چونکه ده یانه ویت مشتومر له گه ل ناغا کان، مه لا کان، له گه ل سه رما یه داره بیانییه که وره کان، له گه ل ئیمپرالیزما بکه ن، که ده یه ویت هه موو ناوچه ی کوردستان بکاته پښته ی کزنه په رستی. ده یانه ویت سبهی مشتومر له گه ل جاشه کان، هر نه و کورده خوروشانه ی که بوونه ته چلکاو خوری سهر سفره ی ناغا و مه لا و به کړیگیراوه کانی ده ولت، بکه ن و ده ستوپه نه یان له گه لدا نهرم بکه ن. که نه کان به سبهی و زور سبهی دیکه ناتوانن ناوا زوو شتيک به شتيک بکه ن.

ههفته نامه یه کی کوردی، به شیک له هۆکاره کانی ئه و دواکه و تنه ی کوردستانی دیاری کردوون

۱- گه شه نه کردنی سه رمایه ی پیشه سازی ناوخه به
هۆکاره لیک میژووی و هه لومهرجی تایبه تی ناوچه که.

۲- نه بوونی سه رمایه گوزاری ده ره وه به هۆی که می ماده ی
خاوه و کانه یی... که بق سه رمایه گوزارییه ده ره کییه کانی
ئیمپریالیستی پتویستن.

۳- ژیا نی خپله کی و به ره مه ناژه لیه کان وه که یه کیک له
به ره مه سه ره کییه کانی ناوچه که. به شتیه یه که نه مرۆ له
کوردستاندا ده کرێ ته نیا ناوی به شیک که می وه که
کووره خانه ی خشت سازی و کارگه ی مافوورچنی و شتی له و
بابه ته وه که به ره می جیا له به ره مه و به رو بوومی کشتوکالی و
ناژه لاری بێنین...

۱- ده سه لاتی زۆری ده ره به که کان که زۆر به یان ئاغا و
سه روک هۆزه کانن...

***

مەزھەبى سۈننە لە كوردستاندا شىتكى نە كوردووە

لە كوردستان تا زياتر بمىتيەو و زياتر لە گەل خەلكە كەيدا
ئاشنا ببیت، دەبینى كە كىشە و گرفته كان چەند زۆرن و بۆ
چارەسەر كەردنیا چەند پتووستیت بە دۆزینەو و پىگاچارەى
باش ھەيە... چەندت پتووست بە لەخۆبردووی و فۆربوون و
ھۆشيار كەردنەو و كۆمەلانى خەلك و پىكخستن ھەيە. ناكريت
ھىلنگى ديارىكراو بۆ كوردستان بكىشريت. لە ھەندىك شویندا
ئاغاكان ھىشتا دەربارى خۇيان ھەيە و نۆكەر و كارەكەريان لە
خزمەت دان. لە ھەندىك شوینان ناوچەكە لە ئاغا و دەرەبەگەكان
پاك كراو تەو، لە ھەندىك شوینی دىكە وردە خاوەن
زەویيەكان دەسلاتیان ھەيە، لە شوینی دىكەدا دەبینى دىھاتیانی
بى زەوى بەردەوام كار بۆ ئەوانى دىكە دەكەن، لە ھەندىك
شوینیش ئاغاكان لە گەل حكومەتدا چەكیان ھەلگرتووە و
كلكە لە قەي بۆ دەكەن، لە ھەندىك شوینی دىكەشدا ئاغاكان بە
زۆرى زۆردارى مسكین و دىھاتیيەكان پەوانەى شەھرى دژى
حكومەت دەكەن. لێرە مەزھەبى سۈننە لەو پووەو كە
نەیتوانیو لە گەل پرسەكانى پۆژدا (بەلى بە ھەرحال وەكو
شیعە) خۆى بگونجیت و لەبەر ئەوەى نەیتوانیو شان بە
شانى گەلى خەباتگىرى كورد ھەنگاو بنیت، بەتایبەت لەو وەى كە
نەیتوانیو چارەسەرىك بۆ ئەو ھەموو سستمەى لە كورد
دەكریت بدۆزیتەو، خۆى لە خۆیدا پەراویز كەوتووە. شیعە

لانیکه م حاله ته کۆمه لایه تیه که ی خۆی له زۆر بۆنه ی وهک له دایکبوونی رێبه ره دینییه کانیان، مردنیان، سالیاده کان و شتی دیکه پاراستوو و هه میسه سوودی له و حاله ته کۆمه لایه تیانه وهرگرتوو و هه ر کاتیک به گونجاوی زانیبیت بۆ وهرگرتنی مافی خۆی دژی سته مکاران راست بۆته وه، نموونه ش زۆرن وهکو ئه و جوولانه وه بهربلاوانه ی که له مزگه وته کاندایه پیکخراون و له وێوه به ره و شه قامه کان کشاون، به لام ده بینین ئه و جۆره جوولانه وه و لف و ته فگه رانه له کوردستاندا ناتوان دروست ببن (له پوژانی سه ره تای شوپش ئه و کاته ی که موسلمانانی شیعه کۆمه لانی بهربلاوی خه لکیان له مزگه ته کانه وه بۆ شه قامه کان راده کێشا، ده بینین که موسلمانانی سوننه هه شتا نه یان توانی بوو خۆیان پیک بخه ن). به هه ر حال کاتیک به پرسی مه زه هب چاره سه ری به دی نایه ت، که واته خه لک ده بی په نا به نه به ر شتیکی دیکه بۆ به ده سته یانی مافه کانیان که به هۆیه وه بتوانن خۆیان پیک بخه ن و دژی سته مکاران رابپه پن. میژووی خه بات و تیکۆشانی کوردستان نیشان ده دات که ئه نگیزه یه کی کارا و کاریگه ر له جی ئه نگیزه ی مه زه هب پیاده ده که ن که ئه ویش ئه نگیزه ی نه ته وایه تیه، به لام نه ته وایه تیش به نۆره ی خۆی کێشه و گرفتی زۆر له پیی به ئه نجامگه یاندنی تیکۆشانی گه لی کورد دینیته ئارا. گه نجه کان له مه تیگه یشتوون و خه ریکی چاره سه رکردنی ئه و کێشه یه ن، ئه گه رچی له سه ر پێ لابردنی، زۆریش سه خته.

***

دلم له مهاباد هه لئاقه نئ و نامه وئ لێره برۆم

له مهاباد دهچمه دهر و بق بينى گونده كوردنشينه كانى ديكه كه له لىوارى سنوورى رژىئاواى مهابادهوه تا ماکو درىژ دهبنهوه، دهچمه ورمى.

پىم خوش نيه له مهاباد برۆم، ئهوى نيوهندى ههوال و دهنگوباس و پروپاگندهكانه، ئهگه ر بهوتيت بزائيت له دنيا چ باسه و چى روويداوه، ئهوهنده بهسه له مال بپيسته دهر و پياسه يهك به نيو شاردا بكهيت. لهو ماوهيهى كه له مال بوويت يان له شار نه بوويت، رېكخراوه سياسيهكان ههموو ئهو بوويه ر و پرووداوانهى له سه ر ئاستى كوردستان و له سه ر ئاستى ئيران پرويانداوه، كۆيان كردوونه تهوه و چاپيان كردوون و رېك له بهر خاترى تۆ چه سپاندوويان به ديوارهكانهوه و تۆ به پياسه يهك به شهقامىكى شاردا ههموو شتىكت بق پروون دهبيستهوه. ههوالهكانى كوردستان بهر له وهى بگه نه رادىق و دهزگاكاني چاپه مهنى له ديوارهكانى شار دروان و ههلواسراون و تۆ كه به رېگادا ده رۆيت بهردهوام خهريكى خويندنهوه دهبيت. هه ر بهر پروه، كۆمه له خهلكىك له شوينىك وهستاون.. ئه رى ئه مه چ باسه؟ هه والىكى تازه:

(خهلكى قارهمانى مەريوان هه موويان، به لى هه موويان شاريان به جيهت شتوه و په نايان بردوته بهر كيوهكان. بژى خهلكى قارهمانى مەريوان.)

زوری پېتاجېت که هر له وې بڼت پوون ده بېته وه که:
 (خه لکی مەريوان بڼيه شاره که يان چول کردوه، چونکه
 نايانه ویت ده سټېشخېر بن له هه لگېرسانې شه پ. مەريوانيه کان
 و گه لې کورد به گشتي شه پخواز نييه. ئې کاتيک ده ولت
 به رده وام پياوه کاني ته و موفتيزاده به کرځيگراوه ره وانه ي ته وې
 ده کات، کاتيک له تارانه وه به رده وام پاسدار ده نيريت، دياره ته و
 ده ولته ده يه ویت په وشيکې وا بېته ئارا که له پڼي سوپاي
 ئيسلامه وه رووباري خوڼ له مەريوان وه پڼ بخت. ته و
 ده ولته پياوه کاني ده نيريت بڼ نيو کولانه کاني مەريوان، تاکو
 مندالېک، به لې مندالېک جنېوېک بدات، به رديکيان تېگريت، ئينجا
 ته و به کرځيگراوه زله يه که له منداله که بدات و پاشان پروشي
 ئاگري شه پڼي راسته قېنه لې بدریت، ته و شه پڼه نه فره تيه...)
 (ته و ده ولته به دواي بيانوه وه يه. هر ته وه نده به سه
 مەريوانيه کي چه پ، سه پري پياوه کاني بکات، ده بيني پروشي
 ئاگره که هه لده ستنې و شه پ دروست ده بېت، ته و شه پڼه
 مالوړانکه ره...)

(مەريوانې ئيدي شېت و ده هري ده بېت، ناتوانيت بڼيت. مالي
 ويران ده بېت. ده ستي ژن و منداله کاني ده گريت و ده لې به پڼينه
 ته م شاره بڼ ئېوه، شارمان بڼ چييه، به قور بگيرې. ئېستا
 چلکاوخوره کاني خوتان بېتن و پڼي که ن. نه فره ت له...)
 دېسان هه وال، هه والې نوځ...

(خه لکي قاره ماني کامياران، زه مانه تي نارنجو که کان يان
 پاکيتشاوه، رهخته و فېشه کدانه کان يان له خو داوون و پڼاونه ته
 سه ر شه قامه کان و به سه ر سوپاي به کرځيگراودا هاوار ده که ن:
 ته گه ر ده ته ویت بڼ کوشتاري خه لکي مەريوان بچيت، يه که م جار
 ده بې به سه ر ته رمي ئېمه دا تېپه پيت. خه لکي قاره ماني کامياران

له بهردهم تانکه کاندراکشاون.. فرماندهی تانکه کان هراسان ده بیت، دهنه پښت:

(ئووه میلله تیکی سهیرن، راستیان کوتووه که کورد کیوی و یاخین، ئووه به راستی جوداخوان. ئووه نییه خه لکی موسلمان قهزین و همه دان و کرماشان نوقل و شیرینیمان به سهردا هله دهن و سلاواتمان بۆ لیده دهن و نزامان بۆ ده که ن که برۆین مهربوانییه کان خه لتانی خوین بکهین، به لام ئووه خه لکی کامیاران ئووه چ به زمیکه ناوتانه توه!)

ئو و پوژهی که هموو مهربوانییه کان شار به جیدیلن، پاریزگار داماوانه ده لیت:

'پسی تیناچیت، نابیت، هه بیت و نه بیت هیزیک له پشت بهردهوه دهستتیره دان ده کات.)

شهووی دواتر ته له قزیون پووی کامیراکه ده کاته جاشیک (کوردیکی خرفروش) و ئو جاشه ده لیت 'ئهمه کاری کومونسته کانه و له دهرهوه پارهیان بۆ دیت.'

سهرۆکوه زیریش له شوینیکدا کوتی: 'له جیگاههک پشتیوانیان لیده کریت.' پاریزگار و سهرۆکوه زیر به هموو بیسه روبه ریی خویانه وه، به باشی دهستنیشانیان کردووه که هیزیک له پشتوه ریبه رایه تیی چالاکییه که ده کات، به لام هیچ کات تا ئه وده مه ی به دهستی هه مان ئو هیزه له نئو ده چن ناتوانن تیبگن که ئو هیزه، هیزی کومه لانی خه لکه. هیزی گه وره ی سته ملیکراوان و نازارچه شتووه کانه که به کیان گرتووه. به کیتییه که یان لانی که م به کیتییکی زهمه تکیشانی گونده کانی مهربوانه.

ده بی زیاتر به نئو شاردا بگه ریم، هه والی دیکه ش هه ن. یاسای بنه پرتیان شی کردو ته وه. ئه گه ر تو نه ته ویت بزانی که یاسای بنه پرتی چیه و هه وسه له ی ئه وه ت نه بیت ماده و برکه کانی بخوینییه وه، هه ر ئه وه نده به سه که پیاسه یه ک به نئو شاردا

بکهیت، هر به خۆت دهبیته شارهزایهکی یاسای بنهپهتیی
 کۆماری ئیسلامی و دهتوانی که گهپایتهوه مال بق هاوپییهکت،
 ناشنایهکت، ژنهکهت، مندالهکهت دانه به دانه کهموکوری و
 خهوشهکانی یاسای بنهپهتی باس بکهیت، چونکه پیکخراوه
 سیاسییهکان خهوش و کیماسییهکانی یاسای بنهپهتیان
 دۆزیوتهوه و به دیوارهکاندا چهسپاندوویانه.

بهردهوام بلاوکراوه داوی بلاوکراوه دهگن. ئهمهیان له شیخ
 عیزه دینهوهیه، ئیستا ئیدی دهزانم که ههمو کوردستان ئهویان
 دهویت. له بلاوکراوهکهدا نوسراوه:

'سلاو و دروودی من بق خهلکی کامیاران، خهلکی قارهمان.
 درودی من بق خهلکی مهربان، درود...'

بلاوکراوتهوه جارێک به زمانی کوردی و جارێک به زمانی
 فارسی نوسراوه، ئهم زمانهێ کوردی چ ئاوازیکی خوش و
 شیرینی هیه و ههندیک جار چهند به هیز و کاریگهره.
 بلندگۆیهک لهسهربانی مزگهوتیک به زمانی کوردی داوی
 دهکرد کۆمهکی خهلکی مهربان بکریته. تو ئهگههچی له واتای
 وشهکانی نهدهگهیستی، بهلام دهتوانی هیز و شکو و یهکیتهیی
 گهلهکی تیندا بدۆزیتهوه و له یهکه یهکهی وشهکاندا که له
 بلندگۆیهکهدا پهخش دهبوون، تو درێژهدان به شۆرشیک،
 دهردیک که گهلهیک چهشتویه و نیگههانی خهلق لهو فرۆکانهی
 که بۆی هیه ههه ئیستا نا ئیستا دهریکهون و گهورهیی و
 شکومهندی و پهیوهندی که گهلهکه یهکه هیهتی دهتوانی
 ببینی و تو ناتوانیت کاریک بکهی جگه لهوهی که له شوێنیک
 ئهوه دهنگانه چهند جار گۆی لێگری و دیسان گۆییان لێگری و
 تییینی ئهوه بکهیت که چی بهو خهلقه دهلێن چون دهیانهویت
 دهیان بگرن و پێیان بلێن: بێدهنگ بن، ئیوه نابن به زمانی
 خۆتان قسهبکهن، تو له بارهێ نازارهوه به زمانی خۆت هیچ

شتیک مه‌لن. یان بیده‌نگ به یان ئازاره‌کانت به زمانیکی خوازراو
 بلن. به زمانیکی خوازراو باسکردن له یه‌کیتی نیتو خه‌لک و
 بانگه‌یشتیان بق برابه‌تی، باسکردن له ئیش و ئازار بق خه‌لک‌یک
 که به گولله وه‌لام دراوه‌ته‌وه و داوای خوینی لی کراوه، شتیکی
 چند گالته‌چارانه دهرده‌چیت.

تو ده‌بی هیشتا به‌ناو شاردای بگه‌ریت. هه‌والی زور هه‌ن ئا
 زور زور. ده‌توانی سه‌ریکیش له هولی له‌شجوانی جاران بده‌یت.
 له‌وی لاوانی هونه‌ره‌جوانه‌کانی به‌شی موسیقای شاری سنه
 هاتوون و ده‌یانه‌ویت سه‌مفونیایه‌کی کوردی، ئاوازیک، شتیکی
 تایبه‌تی کورد پیشکesh بکن. سه‌رت داده‌نه‌ویتی و بق پیشه‌وه
 ده‌پویت و له‌ته‌نیشته‌هه‌موو کورده‌کانی دیکه‌دا داده‌نیشیت.
 ژهنیاره‌کان گروپیکی گهنجی هه‌قده‌هه‌ژده‌ساله‌ن به‌فیلونه‌کان،
 ئورگه‌کان، نه‌ی و ده‌مبکه‌کانیان، نه‌وه‌ی ده‌یانه‌ویت بیژهن، ئه‌و
 پروداوانه‌ن که له‌کوردستاندا رویانداوه.

'نه‌وروزی خویناوی سنه.'

'هیرشی تانکه‌کان بق نه‌غه‌ده.'

'هاواری کورد...'

کورد بق ژهنیاره‌کانی خویان چه‌پله‌یان لیده‌دا. به‌وپه‌ری
 جوش و خروش‌ه‌وه. یه‌کیک له‌ ژهنیاره‌کان دیت و له‌ باره‌ی
 کوردستانه‌وه ده‌ویت، له‌ باره‌ی چیاکان، له‌ باره‌ی کیتکه‌کانی
 گوله‌به‌پوژه، له‌ باره‌ی رووباره‌کان، ده‌شته‌کان، له‌ باره‌ی
 موسیقا و له‌ باره‌ی ئازادییه‌وه، خه‌لکه‌کesh چه‌پله‌ لی ده‌ده‌ن.

سه‌مفونیا ده‌سه‌ت پیده‌کات و تو هیشتا ته‌واو جینگای خوت
 نه‌گرتوه که مایستروکه ئاماژه‌یه‌ک ده‌کات و له‌چاوتروکانیکدا
 ژهنیاره‌کان هولی له‌شجوانی دیتنه‌هه‌ژان. له‌نیو ئاوازی دل‌رفینی
 موسیقادا تانکه‌کان ده‌نه‌پینن و له‌ هوله‌که‌نزیک ده‌بنه‌وه و
 هاواری خه‌لکه‌که له‌گه‌ل ده‌نگی زنجیری تانکه‌کان تیکه‌ل ده‌بیت و

تو له سهر شوینی خوت ریڅ دانیشتونیت. سهرگروپ فهرماني
هیرش ددهات، شیلکه ی تفهنگه کان دهنگ ددهنه وه و خه لکی
کور و هه موو نه و کوردانه ی له هولی له شجوانی دانیشتون،
دهدرینه بهر پیژنه ی گواله. دهنگی تانکه کان نامینیت،
شیلکه کانیش دهنگیان نامینیت، ئاوازیکی خه مگین له هولی
له شجوانیدا ده بیستریت. وهک نه وه ی بلیی شوانیک بیت له
ئیواره یه کدا به دلی تزی خه فته و ئازاره وه تیی هه لکرد بیته
شمشاله که ی، به لام مایسترو بوار نادات، به خیرایی دهستی
به رز دهکاته وه، چند ژهنیاریک شتیک ده ژهن که وهکو شیلکه ی
کلاشینکوف دهنگه داته وه. چه که که به دهوری خویدا خول
دهخوات و دوژمن له په لویق دهخات، گهل شادمانانه هورا
دهکیشیت. مایسترو فهرماني په لامار ده رده کات، کورد دهست
دهدنه چه که کان و دهنگی شیلکه ی بی پسانه وه ی
کلاشینکوفه کان له هولی له شجوانیدا ده زرينگيته وه.
ژهنیاره کان ئاره قه یان لیده چوپته وه وهک نه وه ی له شه پ
که پابنه وه.

له مهاباده وه به ره ورمی به پیده که وم و له وئ بۆبینینی
دیته که کورد نشینه کان ده چه شاپوور و خویی و ماکو. له و
ناوچه یه دا ئاغا کان هیشتا به هیزه وه حکومرانی دهکن.

جاشه‌کان

ئەو کوردە خوڤروشانەش کەم نین. زۆر بە ئاسوودەیی
لەگەڵدا دەجوولێتەو بە پەنایەکم دەبەن و بەهێواشی دەچرپێن
بە گوێمدا..

“لە قومەو هاتوویت؟”

“بەلی لە قومەو هاتووم.”

“دەگەیتە...؟”

“بەلی، دەتوانم بگەمە ئەوان.”

“سلاویان لێ بکە، پێیان بلی ئێمە گیانفیدای ئێوەین، ئێمە
نۆکەری ئێوەین، وێنەکانی ئێوەمان هەیە، قایمان کردوون،
ناهیێن لە دیواری بدەین.”

جاشه‌کان زۆرن. پامدەکیشنە پەنایەک و دەلێن: “ئەو حیزبی
دیموکراتە چەکەکانی لەو پشت چیا یە لەنیو ئەشکەوتیک
شاردۆتەو. پێیان بلی بابین و دەستی بەسەردا بگرن. بلی با
هێرش بێن ئێمە یارمەتیان دەدەین.”

جاشه‌کان زۆرن.

“خەلکی تارانێ؟”

“بەلی خەلکی تارانم.”

“منیشم تارانم زۆر خوشدەوێت، تارانیه‌کان زۆر باشن. ئەم
کوردانە کێوین، من کێوی نیم، ئەمانە خوێندەواریان نییە،
تارانیه‌کان ماشەللا هەموویان خوێندەوارن. من تارانم زۆر
خوشدەوێت.”

دهبی خۆت له و جاشانه بپاریزی.
'ئهگەر پهلامار بیتن زۆر باش دهییت. دهبی سوپا بیت،
خوشکی ئهمانه.... خوا دهولهت بپاریزیت، خوا.....'
جاشهکان له کوردستان بهراستی به لایهکی گهرهه.

***

سه فەرکه نیوه چل ده میننیه وه

مانگی مژداد^۱ خه ریکه ته واد ده بیته. سهیری پوخساری
هر کوردیک ده که بیت نیکه رانه، نیکه رانی جهنگ، پادیوی دوژمن
هاوار دهکات و دهنه پینن: (کورد له مه ترسی دایه، گه مارو
دراون، یارمه تی کورد بدهن. ده بیته سوپا بجیت و گیانی نه و
کوردانه نازاد بکات.)

خه لکه که مات و سه راسیمه سه یرم ده کهن، نیکاکانیان هاوار
نا شتیک له هاوار زیاتره که:

“له کوئ! له کوئ! ئیمه له مه ترسیداین؟”

فرمان هاتوه که نابیت کهس کوئ له کورد خوی بگریته.
ته له فزیوئن، ته له فزیوئی کوماری ئیسلامی، ته له فزیوئی دژی
کورد پووی کامیراکه ی کردوته جاشیک، پاشان دهنگی جاشه که
له سه رانسهری ئیران و هه موو گوند و شاره کان ده بیستریته که
ده لیت:

“به فریامانه وه وهرن، ئیمه قوممان زور خوشده ویت. وهرن
ئیمه پرگار بکهن.”

سه رهنجام ده رگای سه ربازخانه کان ده کریته وه تانکه کان
به ره و کوردستان ده که ونه جووله. من په شوکاوم. ئیستا
کورده کان ده ناسم، که سیک ده بیته هاواری نه وان بگه یه نیته
خه لکی دیکه.

---

^۱ - مانگی مژداد له ۲۲ی ته موز ده ست پیدهکات تا ۲۲ی ئاب

فرۆكه بۆمب هاوێژه ترسناكهكان له ئاسمانی كوردستاندا
دهردهكهون، خهريكه شپه دههم، هاوار، هاوار، هاوار.
"من كورد دهناسم ئهوان شهپیان ناوێت.
من دهزانم كوردهكان شهپخواز نین.

یارمهتیان بدهن،
فریایان بکهون،
من دهزانم..
فریایان بکهون

قەسەدە

كورد له رۆژه سهختهكاندا

رۆژى كوردى پارتى له داهج كوردستان
رۆژه لاتی كوردستان

روخانى رژیمی شای ئێران، كورد و
كوردستانی زیندوو كردهوه، بۆ ئەمەش
دهولهتانی ناوچهكه دهبوو داردهستیکی
بههیزو چهواشهکاریان ههیت تا بتوانن
دیسانهوه ئاشبهتالی پێبکهنهوه و لهناوی
بهرن. لهبهر ئەم هۆکارهیه که دهیینین یهکسه
لهدوای دروست بوونی جمهوری ئیسلامی ئەم
تاقمه بههیزکرانهوهو خزانهوه نیو گۆرهپانی
سیاسی ناوچهکهو وهك داشه هاره‌ی دامه
خرانهوه نیو گه‌مه‌ی سیاسی و له دژی گه‌لی
كورد له ههر چوار پارچه‌ی کوردستان خزانهوه
گه‌ر. گرمه‌ی خه‌بات و شو‌رش ئه‌و‌ی رۆژی له
رۆژه‌لاتی کوردستان بوو، بۆیه قیاده مۆقه‌ته
وهك مۆته‌که به‌ردرایه گیانی شو‌رشی
كورده‌کانی ئێران. ئەم ئه‌ركه‌ش بۆ قیاده زۆر
ئاسان بوو، چونکه ئه‌وان پێشتر ئەم کاره‌یان
زۆر به جوانی بۆ ساواکی ئێران ئەنجام دا‌بوو